

Torsdagen den 12 november

Kl. 13.00

*Debatt om Europa-
frågor*

1 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Undertecknad får härmed anhålla om tjänstledighet för enskilda angelägenheter under tiden den 25 november–den 24 december 1987.

Stockholm den 27 oktober 1987

Ulf Adelson

Kammaren biföll denna anhållan.

Talmannen anmälde att *Barbro Nilsson* i Visby (m) skulle tjänstgöra som ersättare för *Ulf Adelson*.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelser:

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om entledigande från uppdraget som extra suppleant i utrikesutskottet.

Stockholm den 11 november 1987

Jan Fransson

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om entledigande från uppdraget som suppleant i kulturutskottet.

Stockholm den 11 november 1987

Maud Björnemalm

Dessa framställningar bifölls av kammaren.

3 § **Debatt om Europafrågor**

Anf. 1 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Denna speciella debatt har två ändamål. Det ena är att bana väg för en öppen redovisning av vad som egentligen avhandlas i Sveriges kontakter med EG. Det andra är att belysa hur en snäv inriktning på EG kan binda oss vid föråldrade strukturer och att vi bör välja att grunda Sveriges utrikespolitik på ett bredare perspektiv.

Det är en välkänd politisk taktik att framställa en viss lösning som ödesbestämd och utan alternativ.

För 35 år sedan ropades från mäktiga kretsar i Sverige på att landet måste ha atomvapen. I dag har vi lärt oss vilken roll Sverige kunnat spela just för att vi inte är en kärnvapenmakt.

För tio år sedan hette det: Satsa fullt ut på kärnkraften, annars hotas vi av underutveckling. Nu vet vi att ett högt utvecklat industrisamhälle kan leva utmärkt utan kärnkraft. Svenska folket har tagit ett självständigt beslut: kärnkraften skall avvecklas.

I dag ropar mäktiga intressen: Sverige måste in så nära som möjligt under EG:s skugga, annars hotar fattigdom och efterblivenhet.

Det finns alltid en orsak, ett intresse bakom sådana skrämselfkampanjer. Koncentrationen och monopoliseringen av de stora industri- och finanskapitalen har nått en ny nivå. Det utlöser en omstrukturering, där kapitalen vill lösgöra sig från de nationella statssystemen.

Men för den skull är inte de stora kapitalens väg den väg som folket och nationen måste gå. Tvärtom talar alla skäl för att man inte skall binda Sverige för hårt vid något statskombinat utan välja väg utifrån en bredare internationalistisk syn.

Vi vet att skogarna dör i hela Europa. Ändå satsar EG hårt på ökad bilism. Då är frågan: Skall vi i Sverige anpassa oss efter EG:s struktur – eller skall vi ta vårt ansvar med tanke på naturen?

Vi har i Sverige en kritisk strömning mot gifter i jordbruk och livsmedel. Det möter ingen eller ringa förståelse i EG med dess högt drivna kemikaliseringsring. Då är frågan: Skall vi ge upp vår strävan och underkasta oss, öppna oss för mer import av förgiftade produkter?

Vi ställer krav på säkerhet för våra bruksvaror. Detta betraktar EG som handelshinder. Då är frågan: Skall vi ge efter på säkerheten? Är det vad regeringen i tysthet håller på med, när den skall ta bort S-märkningen på elektriska produkter?

Vi vet att med de normer som kommer att gälla inom EG, skulle våra möjligheter att bedriva aktiv regionalpolitik klart minska. Det danska ämbetsverket för regional utveckling har redan nödgats konstatera detta för sin del. Då är frågan: Hur mycket av norra Sverige skall vi offra på EG-filosofins altare?

Denna problematik är högst reell. I fjol besöktes riksdagens näringsutskott av det danska folketingets EG-udvalg. Det kom till oss för att öppet begära stöd för att hävda en skandinavisk linje på miljöområdet. Frågan är: Skall vi höja oss för EG-monopolens exploateringsintresse – eller skall vi hålla en självständig linje?

Vi har från vpk:s sida tagit initiativ till denna debatt bl. a. därför att vi vill ha reda på var landets regering står i dessa frågor. Vi vet att det har tagits omfattande kontakter med EG, vilkas innehåll hittills aldrig redovisats för riksdagen eller för svensk allmänhet. Vi har egentligen bara fått höra att det mesta är förhandlingsbart utom neutraliteten. Men vad är det som skall förhandlas bort? Vad är det som skall ges upp? Vilka villkor skall EG få diktera för oss? Vi vill ha öppna besked.

Vi vill också se ett slut på de dubbla budskap gentemot EG som från tid till

annan kommer från olika kretsar i Sverige. Vi skall ha ett klart och hederligt förhållande till EG. Då kan vi inte ha en buskpropaganda i vissa borgerliga kretsar som påstår att vi kan bli medlemmar och förbli neutrala. Vi kan inte heller låta en ledamot i utrikesutskottet säga till besökande EG-parlamentariker att för närvarande – for the time being, som frasen löc – kan vi inte förena neutraliteten med medlemskap. Så kan man rimligen inte sitta och ställa i utsikt, att neutralitetens innehåll i sinom tid kommer att förändras.

Vi får ju inte heller hysa den illusionen om oss själva att landet kan sammansmälta ekonomiskt med en allianspolitiskt bunden ländergrupp och samtidigt bevara grunden för sin egen alliansfrihet.

Kärnan i hela frågan är Sveriges nationella självständighet. Vill vi föra en självständig ekonomisk politik, eller vill vi lämna över delar av den suveräniteten till ett utländskt maktcentrum? Det institutionella redskap vi har för en självständig regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik – en egen valutapolitik, en egen trafikpolitik, osv. – är vår egen nationella statsmakt, i vilken det medborgerliga fri- och rättighetssystemet ger en demokratisk insyn. Skall vi överföra dessa demokratiska befogenheter till någon annan – till en byråkratisk kommission, till andra statsmakter, till multinationella privatmonopols inflytelsesfär? Det är frågan. Vad allmänheten väntar på är ett besked från regeringen om vad vi eventuellt skall lämna över. Och vi måste naturligtvis definiera för oss själva var gränserna därvid skall gå, och bakom den definitionen måste vi stå eniga, så att EG får samma budskap från alla håll.

Vi skall naturligtvis i det här landet ha en förnuftig hållning till EG-länderna. Det skulle vara bra torftigt i det här landet om det inte kunde befruktas av t. ex. den italienska och den franska kulturen. Och det skulle också se illa ut om vi inte hade en stark och välutvecklad handel med EG-länderna. Men vi måste bort från illusioner om vad vi verkligen kan uppnå med en nära anknytning dit. EG har oerhörda problem. Man har 17 miljoner arbetslösa och en förödande ungdomsarbetslöshet och bostadsbrist. Man har betydande strukturproblem på en rad viktiga områden – bl. a. på jordbruksområdet. Man för en konservativ finanspolitik som håller igen efterfrågan. Detta kan visa sig desto allvarligare som vi kan stå inför en allmän recession i västvärldens ekonomi.

Det framhålls ofta hur stor del av Sveriges handel som sker med EG, och med all rätt. Men det är knappast något argument för att göra andelen och beroendet större – tvärtom. Det talar snarast för, åtminstone på längre sikt, större allsidighet. USA, Östeuropa och de stora länderna i Asien är egentligen viktigare framtidsobjekt.

Här finns en avgörande punkt i vår framtidsanalys. Man kommer knappast ifrån att EG som konstruktion så att säga är en idé ur det förflutna, den representerar ett gradvis föråldrat tänkande. Dess idé är regionalisering. Och en sådan regionalisering av världsekonomin står i motsättning till den större internationalisering som nu bryter fram i världen. Regionalismen blir ett hinder och får en protektionistisk verkan. Därtill kommer att EG konserverar det utsugningssystem och de maktrelationer som världen ärvt från det förflutna. Att bevara denna gamla ojämlikhet är desto farligare just i ljuset av en eventuell recession i världsekonomin.

Sverige skall inte göra sig till en underordnad lydstat i ett ekonomiskt och maktpolitiskt konservativt intressesystem. Vi måste i stället ha en internationalistisk ansats. Detta har två aspekter: dels rör det Europatanken och Europas säkerhet, dels rör det den samlade världens framtid.

Den klassiska Europatanken delade inte upp Europa i regioner. Den såg världsdelen som en helhet. I dag, i kärnvapenkrigets skugga, är det viktigare än någonsin att Europa inte fastnar i en regionalisering. Sverige och EFTA kan här ha en skapande och förmedlande roll. Ett bestående av EG:s struktur, av dess regionalism, kan däremot skada säkerhetspolitiken och avspänningen. Det är ingen tillfällighet att starka intressen inom EGT-länderna motsätter sig det avspänningsarbete mellan de ledande stormakterna som pågår på kärnvapenområdet. Däremot skulle avspänningen och säkerheten främjas av att man stegvis utvecklade förbindelserna mellan Väst- och Östeuropas länder och minskade de regionala barriärerna. All handel i världen är ju till syvende og sist mer eller mindre reglerad. Det faktum att man i olika delar av Europa har skilda ekonomiska system är därför inte avgörande. Det mest centrala är inte frihandel i och för sig utan det faktum att förbindelserna kan få ett sådant omfång och ett sådant innehåll att de främjar avspänning och fredliga relationer.

Den andra aspekten är denna: en bestående världsfred förutsätter en lösning av nord-syd-problemet, ett brytande av koloniala beroendesystem mellan fattiga och rika i världen. Det förutsätter också att kontroll etableras över de stora multinationella koncernerna och finansimperierna. I ljuset härav är de ledande EG-staterna knappast några progressiva element. Deras statsledning kollaborerar öppet med Sydafrika. Deras säkerhetstjänster organiserar attentat, mord och destabiliseringsaktioner världen över. Deras utrikespolitik är baserad på gamla internationella maktrelationer, vilka i fredens och jämlikhetens intresse måste upplösas. Sverige har inga skäl att koppla sig till dessa maktsystem.

Jag vill därmed inte ha sagt att det inte också i EGT-länderna finns många demokratiska och humanitära ljuspunkter. En som man kan peka på är Europaparlamentets nästan enhälliga ställningstaganden undantagandes extremhögerpartierna till förmån för asylrätten och mot den restriktiva flyktingpraxis och invandrarpolitik som många enskilda statsmakter inom EG har. EG är och förblir en företrädare för denna konservativa privilegierade grupp av gamla industrinationer. Till ett sådant system har Sverige ingen anledning att koppla sig.

Låt mig så ta upp en speciell fråga om den nationella självständigheten. Vi i vpk möts ofta av påpekandet att Italiens kommunister, PCI, är varma anhängare av EG. Vi beundrar och respekterar PCI i långa stycken. Vi tvivlar inte på deras ärliga motiv när de säger sig vilja sträva efter en mera progressiv och demokratisk struktur inom EG. Men här fruktar vi att de i grundläggande avseenden är offer för en felsyn. De tror nämligen, och baserar sitt handlande på, att nationalstatens tid är förbi. Men så är det inte. En aktiv nationell statlig infrastruktur har avgörande betydelse för ett lands utveckling, och vi har inte på långt när uttömt denna nationalstatens offensiva, progressiva möjlighet.

Vi här i Sverige skall vara rädda om och försöka utveckla våra offentliga

strukturer och vårt medborgerliga fri- och rättighetssystem, som just verkar inom denna struktur. Det är demokratins grund och redskap. Slår man sönder det, slår man sönder demokratin. Skall man överlämna delar av sin nationella suveränitet, skall det inte ske till truster och maktpolitiker utan till överstatliga organ som arbetar för rättvisa och social frigörelse för folken i världen.

Europadebatten handlar ofta alltför mycket om pengar och kommersiella bedömningar. Det är det borgerliga sättet att tänka. Men välstånd är också – det tror jag vi skall komma ihåg – ett folks förmåga att behärska sin egen framtid och välja sin egen väg. Vi har i dessa dagar skäl nog att crinna oss inskriften i det gamla rådhuset i Basel: Frihet är förmer än silver och guld – "Freiheit ist über Silber und Gold".

Anf. 2 CARL BILDT (m):

Herr talman! Att säkra Sveriges plats i det framväxande europeiska samarbetet är en av de allra viktigaste uppgifterna för svensk politik under de närmaste mandatperioderna. Jag tror att vi alla känner till bakgrunden till den debatt vi nu för.

I slutet av 1950-talet splittrades Europa handelspolitiskt i dåvarande EEC och EFTA. Icke minst genom sina traditionella band med Storbritannien kom de nordiska länderna att hamna i EFTA-kretsen. Under hela 1960-talet sökte emellertid Storbritannien komma med i det nuvarande EG, och Sverige traskade patrullo med olika typer av ansökningar: i början av 1960-talet en ansökan om associering, i slutet av 1960-talet en öppen ansökan som inte heller uteslöt medlemskap.

Först i början av 1970-talet kom det till en uppgörelse om en utvidgning av EG-samarbetet med främst Storbritannien, men även med Danmark och Irland. Den gamla sexnationskretsen blev den nya nionationskretsen. I mars 1971 ändrade den svenska regeringen sin s. k. öppna ansökan och uteslöt medlemskapet som möjlighet mot bakgrund främst av de mycket vittsyftande politiska dokument som just då hade publicerats av EG. Därefter begärde vi och hoppades på någon form av förmånlig särlösning, men av det blev som bekant intet. Det frihandelsavtal som vi fick 1972 var identiskt med det som andra kvarvarande EFTA-länder fick, och betydligt under vad vi faktiskt hade begärt.

Under resten av 1970- och större delen av 1980-talet kom emellertid EG-samarbetet att utvecklas delvis annorlunda än vad många trodde i början av 1970-talet. Av de vittsyftande planerna på en fördjupning av samarbetet inom EG blev faktiskt föga. I stället kom EG:s energi att användas till att fullborda de olika utvidgningar som i dag har gjort EG till en gemenskap av tolv nationer och 320 miljoner européer. Detta gjorde också att det frihandelsavtal vi ingick med EG 1972 kom att bli en mindre otillfredsställande, t. o. m. riktigt bra, ram för våra relationer och bättre än vad det kanske hade funnits anledning att anta i början av 1970-talet.

I dag står vi emellertid inför en förändrad situation. Efter de stora utvidgningarna har EG under de senaste åren fattat beslut om att fram mot mitten av 1990-talet fördjupa samarbetet på en rad områden av mycket stor betydelse för europeisk välfärdsutveckling och inte minst för Sverige. Främst

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Debatt om Europa-
frågor*

bland dessa nämns oftast arbetet med den s. k. inre marknaden. Det handlar om att raseras återstående hinder för den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och individer över Västeuropas gränser.

Men också planerna på andra områden är av mycket stor betydelse för Sverige. Det gäller t. ex. de stora teknologiutvecklingsprogrammen på informationsteknologi- och mikroelektronikområdena, liksom arbetet med att bygga ett vad man kallar "medborgarnas Europa" genom t. ex. ökat studentutbyte samt inte minst EG:s arbete med att forma en effektiv och sammanhängande europeisk miljöpolitik.

Fördjupningen av EG-samarbetet ställer i dag krav på en fördjupning av samarbetet också mellan Sverige och EG, om vi inte skall ställas utanför. När EG nu river barriärer, riskerar vi att hamna utanför de nya barriärer mellan EG och omvärlden som därmed automatiskt reses.

Det är mot denna bakgrund som en ny och aktivare svensk EG-politik är så nödvändig.

Nu räcker det inte längre med att bara administrera det gamla frihandelsavtalet. Nu handlar det om att skapa förutsättningarna för att Sverige kommer med i så stora delar av det framväxande nya EG-samarbetet som det över huvud taget är möjligt.

Regeringen har i allmänna ordalag – det gäller både utrikeshandelsminister Anita Gradin och utrikesminister Sten Andersson – uttalat sig positivt, och det är bra och välkommet. Men på viktiga områden saknas det tyvärr fortfarande tecken på att regeringen verkligen är beredd att vidta de olika åtgärder som kommer att krävas.

Ett deltagande i den inre marknaden kräver t. ex. ett fullständigt avskaffande av valuta- och kapitalregleringen. Även om det finns anledning att välkomna vissa av de steg som riksbanken har utannonserat i dag i den här riktningen, kan vi konstatera att utvecklingen fortfarande bromsas av regeringen.

Ett deltagande i den inre marknaden förutsätter också en öppenhet när det gäller offentlig upphandling och konkurrens på serviceområdet som det inte heller förefaller att finnas någon beredskap till från regeringens sida.

Ett deltagande i den inre marknaden kräver att vi är beredda att acceptera att den fria nordiska arbetsmarknad som vi har uppfattat som självklar på sikt kan vidgas till en fri västeuropeisk arbetsmarknad. Även på detta område ser vi skepsis.

På åtskilliga viktiga områden kan det finnas skäl att utnyttja vad som återstår av den gamla EFTA-organisationen som bas för samtal och förhandlingar med EG. Jag tänker då främst på de områden som har att göra med utvecklingen av frihandelsavtalet i dess olika delar.

Men samtidigt vill jag passa på tillfället att varna för tron att Sveriges Europapolitik kan reduceras till den minsta gemensamma nämnaren av vad EFTA-länderna kan komma fram till. Då riskerar vi nämligen att hamna utanför områden av central betydelse för Sveriges framtida välfärd.

Det krävs nu en aktiv svensk Europapolitik på alla nivåer. Inte minst viktigt är att här i Sverige sprida information om EG-samarbetet, liksom att i Västeuropas huvudstäder skapa förståelse för Sveriges speciella situation och Sveriges mycket starka behov.

Vi måste utvidga samarbetet på alla områden.

Jag har själv föreslagit att denna riksdag skall låta partigrupperna sända representanter till det Europaparlament i Strasbourg som t. o. m. Jörn Svensson såg som en ljuspunkt i den annars så mörka europeiska utvecklingen. Det skulle ge oss insyn i debatterna inom EG, och det skulle ge oss en möjlighet att informellt, över partigränserna, föra fram svenska ståndpunkter och synpunkter.

Att detta förslag hitintills bara grävts ner vittnar tyvärr om politisk kortsynthet.

Jag har också föreslagit att man inom regeringskansliet skall tillsätta en speciell statssekreterare för Europafrågor. Sedan lång tid har det funnits en statssekreterare för det nordiska samarbetet – det har varit en tradition. Nu tror jag att det är dags att skapa en möjlighet för en kontinuerlig dialog på högsta tjänstemannanivå eller på denna politiska nivå, vilket man vill, mellan Sverige och de olika EG-huvudstäderna i alla de olika frågor som den europeiska integrationsprocessen kommer att aktualisera under kommande år.

Det är hög tid att vi begär att det också i Stockholm öppnas en EG-delegation. En sådan har nu öppnats i Oslo, och en sådan kommer nästa år att öppnas i Wien. Tyvärr är det nog så att skälet till att vi inte har en i Stockholm är att den svenska regeringens inställning varit aningen för snäv i de kontakter som varit.

Åtgärder som dessa är viktiga för att bygga ut kontakterna mellan Sverige och EG. Det ger oss större kunskap om vad som händer inom EG, och det ger EG större förståelse för Sveriges behov och önskemål.

Målen för vår EG-politik under de kommande åren måste vara att komma med i så mycket av det nya EG-samarbetet som möjligt. Vi måste med i den inre marknaden. Vi måste med i forskningsprogrammen. Vi måste med i miljösamarbetet.

Exemplen kan göras många. Jag skall bara speciellt nämna två.

Det första är cancerforskningen. EG har nu beslutat sig för att göra en europeisk satsning för att bekämpa den cancer som i dag drabbar var tredje europé men som med dagens utvecklingstrender kommer att drabba allt fler i framtiden.

Sverige har hitintills på observatörsbasis kunnat följa förberedelsearbetet, men när besluten om hur arbetet konkret kommer att läggas upp under kommande år nu närmar sig, finns det en risk för att Sverige hamnar utanför.

Det får inte ske. Med vårt stora medicinska kunnande bör Sverige ha en självklar plats i ett europeiskt samarbete mot cancer.

Det andra exemplet gäller student- och universitetssamarbetet. Här har EG med det s. k. ERASMUS-programmet satt upp som mål att var tionde student inom EG-området i början av 1990-talet skall studera ett år på ett universitet eller en högskola i ett annat EG-land.

Betydelsen av detta är helt uppenbar. Det handlar om att ge morgondagens uppväxande europeiska generation de kunskaper och erfarenheter som behövs om hur andra delar av deras gemensamma Europa fungerar.

Skulle Sverige stängas ute från detta, skulle det drabba dagens studenter och morgondagens Sverige. Det skulle bli svårare för svenska ungdomar att

studera i det övriga Europa, och vi skulle få svårare att hävda oss i morgondagens alltmer Europaorienterade samarbete på samhällslivets alla områden.

Även i detta samarbete måste Sverige vara med.

På område efter område är bilden densamma. Problem som tidigare kunde lösas nationellt kräver nu också europeiska lösningar. Och detta kommer att bli allt tydligare, i takt med att vårt internationella beroende ökar.

EG är den mest betydelsefulla institutionen för det västeuropeiska samarbetet. Men den är inte den enda. Det finns andra, och det är viktigt att vi inte glömmer dem heller.

Tidigare i denna vecka samlades t. ex. Västeuropas industriministrar – med undantag för Thage Peterson, som var i Brasilien – i Haag i Holland för att inom ramen för den europeiska rymdorganisationen ESA lägga fast riktlinjerna för resten av detta sekels europeiska rymdsatsningar.

Att den svenska regeringen i detta sammanhang visat sig så inskränkt när det gäller viljan att vara med på ett viktigt framtidsområde tror jag tyvärr kommer att påverka trovärdigheten för vår Europapolitik i dess helhet.

Dagens debatt handlar om det som måste göras under de närmaste åren för att fördjupa vårt samarbete med EG i takt med att EG-samarbetet självt fördjupas.

Den uppgiften är stor. Den är viktig. Och den kräver en väsentligt aktivare Europadebatt.

I det längre perspektivet kan det inte uteslutas att den västeuropeiska samlingsgeometrin kommer att förändras på nytt och att vi kommer att ställas inför nya och svåra avgöranden. Debatten i en rad olika EFTA-länder tyder på att en sådan situation kan komma att inträffa en bit in på 1990-talet.

Att i dag i detalj veta hur den situationen kommer att se ut och vilka konkreta beslut den kommer att göra nödvändiga i Sverige, är självfallet inte möjligt. Därmed är det inte heller möjligt att i detalj avgöra hur Sverige då bör och kan agera för att säkra sina långsiktiga nationella intressen.

Jag ser ingen anledning att inför de avgöranden vi då kan komma att ställas inför utesluta någon av de möjligheter som kan finnas.

Europasamarbetet är en av de stora framtidsutmaningarna. Jag tror att den utmaningen kommer att spela en stor roll i det kommande decenniets svenska politik och samhällsdebatt.

Och den är viktig.

Vi har att välja mellan att i en eller annan form vara en del av ett allt djupare och allt intimare västeuropeiskt samarbete på samhällslivets alla områden eller att riskera att bli ett stagnerande randområde i ett tilltagande halvkolonialt förhållande till det expanderande centralområdet.

För mig är det valet en självklarhet.

Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Europa har snart upplevt den längsta perioden av fred på hundratals år. Detta är den hittills viktigaste effekten av den europeiska integrationen.

Tillkomsten av EEC för 30 år sedan innebär ett definitivt slut på de ständiga motsättningarna mellan de gamla ärkefienderna Frankrike och

Tyskland. På några årtionden har dessa förflyktigats och ersatts av vänskap.

Med detta har det kanske viktigaste målet nåtts för dem som en gång drev fram den gemensamma marknaden. Även om det instrument som använts för integrationen har varit en ökande frihet i handeln, så var det primära motivet för samarbetet inte ekonomiskt utan politiskt: en önskan att en gång för alla sätta stopp för krigen i Europa.

Men självfallet har den ökade ekonomiska integrationen och frihandeln spelat en viktig roll också för välståndsutvecklingen i Europa under efterkrigstiden. Ruinerna och nöden i efterkrigstidens Europa har ersatts av ett välstånd som få ens vågade drömma om för 40 år sedan. EG, som vi numera säger, har varit en viktig motor i den processen.

Frihandeln och den därav följande ekonomiska integrationen är alltså av största vikt både för den ekonomiska utvecklingen och för freden. När personliga och ekonomiska relationer byggs upp, när beroende och samarbete ökar över vida fält, ökar också medvetenheten om de gemensamma värden som står på spel och som skulle förödhas av ett krig.

Den europeiska lärdomen borde vara viktig också för andra kontinenter och ländergrupper. Också där kan en friare handel leda till både ökat välstånd och minskad krigsrisk.

Det nya steg som EG nu är inställt på att ta genom bildandet av en inre marknad, ett gränslöst Europa, omfattande 320 miljoner människor, fler än i både USA och Sovjet, kommer – om planerna förverkligas, och vi har inte anledning att tro någonting annat – att innebära ett nytt språng i de europeiska integrationssträvandena.

När de uppsatta målen har nåtts, skall EG-medborgaren ha rätt att utan särskilda tillstånd flytta till och bo, studera, praktisera, arbeta, starta företag, köpa hus och värdepapper och placera sina pengar varhelst hon eller han önskar inom Gemenskapen. Rättigheter och skyldigheter blir desamma som för medborgarna i det land där de väljer att bo i.

För att underlätta möjligheterna till yrkesverksamhet i annat EG-land skall jämförbara utbildningar och examina ge samma behörighet i alla delar av Gemenskapen.

Det vi nu ser ta form är, som Carl Bildt nämnde, ett medborgarnas Europa.

Det här berör i högsta grad också oss i Sverige; även om vi valt att stå utanför EG. Vi är en del av Europa. En mycket stor andel av vårt handelsutbyte sker med länderna inom Europeiska gemenskapen.

Om det skulle växa upp barriärer mellan Sverige och EG kommer det att leda till svårigheter för svenskt näringsliv. Det skulle på sikt kunna leda till att svenska företag tvingades lägga ned den tillverkning och tjänstproduktion i Sverige som sker för EG-marknaden och flytta denna verksamhet till EG. Det skulle i sin tur innebära minskade utvecklingsmöjligheter och minskad sysselsättning i Sverige.

Det är alltså av största vikt för de stora företagens utveckling i Sverige att vi i samarbete med EG kan förhindra att handelshinder blir resta mellan oss. Samtidigt är integrationen inom EG och ett nära svenskt samarbete särskilt viktigt för de mindre företagen.

För stora företag är det ofta möjligt att klara anpassningen till många olika

delmarknader med skilda krav. Ett välkänt exempel är Philips, som producerar 29 olika elektriska kontakter bara för den europeiska marknaden, 12 olika slags strykjärn och 15 olika hushållsmixrar. Detta har beräknats öka produktionskostnaderna med ca 10 %.

För mindre företag är en sådan diversifiering helt omöjlig. Marknaderna är i dag i praktiken stängda för dem. Därför betyder tillkomsten av enhetlig marknad, med samma tekniska standarder, föreskrifter etc., särskilt mycket för dessa små företag. En helt ny marknad öppnar sig i själva verket för dem – dvs. om inte nya barriärer förhindrar tillgängligheten.

Herr talman! Det är väsentligt att vi från svensk sida kan delta fullt ut i den ekonomiska integration som nu är på gång inom EG. Arbetet med den inre marknaden måste leda till en parallell utveckling i Sverige och i övriga EFTA-länder.

Självfallet måste det vara en ambition från Sveriges och övriga EFTA-länders sida att så långt möjligt få medverka i EG-arbetet på att skapa den inre marknaden. I vissa fall kan våra synpunkter säkert spela en viss roll, även om vi naturligtvis aldrig kan uppträda med samma tyngd som medlemsstaterna.

Det finns exempel på områden där vi har kommit längre än EG när det gäller att t. ex. utforma säkerhetsföreskrifter. Ett sådant område, som nämdes när jag besökte EG-kommissionen i våras, är leksaker, där kommissionen direkt har kontaktat svenska myndigheter för att få synpunkter beträffande utformningen av säkerhetsföreskrifter.

Rimligen bör det finnas fler områden där svenska erfarenheter och svenskt kunnande kan ge värdefulla bidrag till utvecklingen. Jag kan tänka mig att det t. ex. gäller lagstiftningen kring såväl arbetsmiljön som den yttre miljön.

Till sist måste vi ändå inse att dessa fall snarare blir undantag än regel. Om vi skall få tillgång till EG-marknaden, kommer anpassningskraven framför allt att riktas mot oss själva. I flertalet fall blir det vi som får acceptera de standarder, säkerhetsföreskrifter och regler som växer fram inom den europeiska gemenskapen.

Med all säkerhet kommer dessa anpassningskrav att bli livligt diskuterade i Sverige. Ibland kan det förvisso vara starkt motiverat att vi har andra och strängare krav än EG. Det kan t. ex. gälla krav som rör miljö och hälsa. Men andra gånger kommer sannolikt grupper i Sverige att reagera mer, därför att vi tvingas anpassa oss till ett regelsystem som vi inte har hittat på själva.

Daniel Viklund, Dagens Nyheters förre Europakorrespondent, skriver i en nyligen publicerad skrift från Utrikespolitiska institutet om en del kritiska betraktelser över EG som har rötter i gamla svenska föreställningar och tänkesätt.

”Till dessa fenomen av politisk-psykologisk natur hör”, skriver han, ”en folklig svensk övertygelse att vad Sverige har gjort och gör alltid är det bästa; att en rad främmande länder inte klarar sina problem lika bra som Sverige; och att man därför får akta sig för en alltför stark beblandning med de utländska modellerna.”

Carl Hamilton, professor i nationalekonomi i Stockholm, har talat om en svensk ”krämarattityd” gentemot EG.

Mot den här bakgrunden finns det skäl att understryka två saker.

För det första att vi från folkpartiets sida ser positivt på utvecklingen inom EG och möjligheterna till ett fördjupat samarbete mellan Sverige och EG. Visst kan vi ha en del att ge EG, men vi får ändå inte förlora proportionerna när vi funderar på det framtida samarbetet: EG är långt viktigare för Sverige än vad Sverige är för EG.

För det andra att EG består av stater som är, eller är på väg att utvecklas till, välfärdsstater i lika hög grad som Sverige. En drivkraft bakom tillskapandet av den inre marknaden är bekymren över en alltför hög arbetslöshet. Man är inställd på att fördela frukterna av den högre tillväxt som man hoppas skall bli resultatet av den inre marknaden så att de svaga regionerna inom EG också får del av dem.

Ambitionen att skapa en rättvis och jämnt fördelad välfärd är alltså inget unikt svenskt, utan något som vi i hög grad möter också inom Gemenskapen.

Herr talman! Sverige har valt att stå utanför EG med hänsyn till vår neutralitetspolitik. Det är viktigt att framhålla att det är det skälet och inget annat som motiverat vår hållning.

Utvecklingen under de närmaste åren kommer förhoppningsvis att innebära ett närmande i olika avseenden mellan Sverige och EG. Det är angeläget att vi under de kommande åren breddar kunskaperna i Sverige både om EG och om de enskilda länderna inom EG.

Jag tycker att det av Carl Bildt och moderaterna väckta förslaget att riksdagspartierna skall få bättre möjligheter att skicka observatörer till Europaparlamentet i Strasbourg är utomordentligt välgrundat. Det har folkpartiets fulla stöd.

Men, herr talman, det är önskvärt att besöksutbytet inte bara gäller parlamentariker utan också andra. Inom EG har nu vid halvårsskiftet det s. k. ERASMUS-projektet kommit i gång, dvs. ett omfattande studentutbyte mellan EG-länderna. Carl Bildt beskrev detta. Tanken är att studenterna skall få ökade möjligheter att bedriva integrerade studier där tentamina från olika länder kan läggas samman till en examen. Finansieringen av det omfattande programmet sker från Bryssel. Under de första tre åren avsätts 85 miljoner ECU. Bidragen växer under treårsperioden från 10 miljoner under detta budgetår till 45 miljoner under det tredje budgetåret.

Det ligger i högsta grad i Sveriges intresse att få vara med i ERASMUS-programmet, men såvitt jag förstår kommer inga icke-medlemsländer att släppas in, i varje fall inte under den nu påbörjade treårsperioden. I det läget är det angeläget att vi från svensk sida vidtar andra åtgärder för att öka studentutbytet med universitet i EG-länderna.

Ett visst studentutbyte förekommer redan. Mest känt är Uppsala universitets samarbete inom ämnena kemi och fysik med universitetet i Sussex, England. Det utbytet har faktiskt i viss mån tjänat som förebild för ERASMUS-projektet. Men de blygsamma svenska programmen borde kraftigt byggas ut med hjälp av statliga stipendier.

Därtill måste det bli lättare för dem som önskar studera utomlands att få utnyttja svenska studiemedel. Centrala studiestödsnämnden har föreslagit regeringen att reglerna skall ändras, men ingenting har hittills hänt. Vi föreslår att regeringen snarast lägger fram ett förslag i enlighet med CSN:s hemställan.

Jag vill gärna passa på att ställa en fråga till utrikeshandelsministern: Är Anita Gradin och regeringen beredda att lägga fram förslag med den inriktning som jag här har angivit? Jag vill understryka att det är bråttom. Förslagen borde komma senast i budgetpropositionen, så att programmen kan börja löpa från nästa budgetårsskifte.

Herr talman! EG-delegationen i Wien har till helt nyligen bara haft till uppgift att hålla kontakt med de internationella organisationerna där. Sedan en kort tid tillbaka, om jag är rätt informerad, har delegationens mandat utvidgats så att den nu också är ansvarig för bilaterala kontakter med Österrike.

Inom kort öppnar EG en delegation i Oslo. Det sker efter intensiva påtryckningar från den norska regeringens sida.

Det är angeläget att EG så snart som möjligt öppnar en delegation också i Sverige. Jag utgår från att regeringen gör vad den kan för att åstadkomma det. Det har framgått vid kontakter med representanter för EG, bl. a. vid parlamentarikerbesöket i Sverige nyligen, att man inom EG upplever att den svenska regeringen är ganska ointresserad. Jag hoppas att det är en missuppfattning.

Herr talman! Det är min förhoppning att diskussionerna med EG skall leda fram till en samarbetsform som ger oss ett inflytande som bättre än det nuvarande frihandelsavtalet svarar mot vårt ökade beroende av Gemenskapen. Vår ambition måste vara att nå närmast möjliga samverkansform som vi bedömer vara förenlig med vår alliansfrihet.

Anf. 4 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Debatten om Sveriges relationer till EG är alltid viktig och värdefull. Men dagens debatt hade blivit än mer värdefull, om den kopplats samman med regeringens aviserade skrivelse till riksdagen i frågan.

Det är en händelse som ser ut som en tanke, att debatten äger rum medan utrikesministern är på resa i Latinamerika. Regeringen företräds av utrikeshandelsministern. Det är ingen nedvärdering, men därmed markeras en tydlig avgränsning. I andra sammanhang har regeringen, bl. a. i utrikesministerns Uppsala-tal, betonat att "Sveriges Europa-politik riktar sig till hela Europa" och naturligt nog rör det mycket mer än handelspolitik.

Därför blir en Europadebatt, som rubriken är i dag, om Sveriges relationer med EG partiell i flera avseenden; dels är EG en begränsad del av Europa, dels är vi av säkerhetspolitiska skäl förhindrade att samarbeta med EG inom alla områden.

Enligt centerpartiets uppfattning är ett svenskt medlemskap i EG inte förenligt med den svenska neutralitetspolitiken. Den positionen har bekräftats genom EG:s egen utveckling sedan vi slöt avtal med organisationen 1972. Dåtidens formulering om "nära, omfattande och varaktigt samarbete" med EG gäller, men omfattar inte hela den internationella politiken. Vår neutralitetspolitik sätter gränser som vi definierar själva.

Neutralitetspolitiken förutsätter långsiktig trovärdighet. Därför kan neutralitetspolitiken aldrig vara en del av en anpassningspolitik. En självständig svensk utrikespolitik skapar trovärdighet för neutralitetspolitiken och är en förutsättning för att vi som stat skall kunna ge ett positivt bidrag till fred,

frihet, öppenhet och samarbete i Europa. Neutralitetspolitiken är inget hinder – den är en möjlighet, en förutsättning, vårt bidrag till internationell fred och avspänning.

Med denna bakgrund finns ändå ett stort och viktigt utrymme för vidgat samarbete med EG, även utanför frihandelsavtalens ramar. Det gäller givetvis också i tillämpliga delar med andra stater än EG-medlemmar i Europa, inom EFTA, inom Europarådet, inom ESK-samarbetet, inom ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa), i Nordiska rådet etc.

De nordiska länderna har valt olika säkerhetspolitiska lösningar. Vi har också valt delvis olika former för samarbete med EG. Alla länder i Norden har mycket att vinna på ett stärkt Europasamarbete.

I riksdagens allmänpolitiska debatt föreslog jag att de nordiska länderna tillsammans skall studera förutsättningarna för och ambitionerna i ett vidgat europeiskt integrationssamarbete. Jag tänkte mig en precisering av bl. a. miljöambitioner och förutsättningar som gäller arbetsmiljö, social välfärd och regional balans. Mitt förslag vann också gehör vid de nordiska centerledarnas möte i Åbo i måndags.

Därefter följdes förslaget upp också genom ett uttalande från Nordiska rådets mittengrupp:

”Ser man regionalpolitiken i ett större perspektiv än det nordiska kan vi konstatera att en process pågår inom EG som direkt påverkar Norden. Därför är det angeläget med en gemensam nordisk studie kring EG hur den processen påverkar bl. a. den regionala utvecklingen i Norden.”

Genom frihandelsavtalet mellan EG- och EFTA-länderna har det skapats ett sammanhängande västeuropeiskt frihandelsområde för industrivaror. År 1992, när tullfriheten skall vara helt genomförd med EG:s nya medlemsland Spanien, kommer detta område att innefatta 350 miljoner människor.

Hälften av den svenska exporten avsätts i de nuvarande EG-länderna. Samtidigt är Sverige EG:s tredje största exportmarknad, betydligt större än t. ex. Japan.

Samarbetet inom EG har, på senare år, börjat ta sig nya uttryck. Genom den s. k. enhetsakten ökas takten i arbetet med den inre marknaden och EG:s inriktning mot mer av överstatlighet förstärks. I den s. k. vitboken föreslås hur EG:s ursprungliga målsättning om fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital skall kunna nås.

Utgångspunkten för Sveriges agerande måste vara att vi, också inom landet, för en sådan politik att vi förblir en intressant och viktig partner för EG. Det gäller att ta till vara den fördel det innebär att vara ett litet land med högt tekniskt kunnande, bra utbildning och en mångsidig produktion i ett vitt förgrenat näringsliv.

Vi kan aldrig räkna med att vara bäst på allt. Men på de områden där vi är bra måste vi slå vakt om vår förmåga och vår konkurrenskraft. Det finns däremot ingen anledning att anpassa oss när andra länders ambitionsnivå är lägre än vår. Där måste vi i stället vara internationellt pådrivande.

På forskningsområdet måste Sverige prioritera områden där Sverige ligger väl framme i fråga om kunskaper och kapacitet för industriell utveckling. Sådana områden är bl. a. data–elektronik, telekommunikationer, miljöteknik, hushållningsteknik och teknik för förnyelsebar energi. Ett viktigt

område för den framtida industriella utvecklingen är, som nämnts, rymdforskningen.

Arbetsmarknadspolitiken är ett annat exempel. Sverige lyckades att möta 1970-talets ekonomiska kris och hålla arbetslösheten långt under EG:s genomsnittliga nivå. Arbetslösheten var en tredjedel till en fjärdedel av den i EG-länderna. Det är självklart att vi också i fortsättningen måste upprätthålla den prioriteringen.

Sverige har kommit långt vad gäller arbetsmiljö och arbetsrätt. I centrala avseenden är vi ett föredöme för Europa, väl värt att följa för att få en bättre fungerande arbetsmarknad med större effektivitet och smidighet.

Vår ambition att vara i främsta ledet på vitala områden måste också gälla regionalpolitiken. Det gäller att utveckla alla delar av Sverige och ge hela landet del av den drivkraft som ett vidareutvecklat Europasamarbete kan leda till. Det kräver ökade ambitioner, inte minskade, på grund av de starka koncentrationskrafter som alltid verkar på en stor marknad, där utgångsläget präglas av stora regionala obalanser.

Jordbruket är en av Europas största tillgångar, men samtidigt en av EG:s tyngsta belastningar. 75 % av EG:s budget eller ca 140 miljarder kronor går årligen till jordbrukssubventioner. Därtill kommer de nationella stöden. Då har jag ändå inte räknat med det konsumentstöd som utgår i form av lägre skatt på mat än andra varor. I det senare avseendet kan Sverige lära av EG-länderna.

Sveriges bönder skulle stå sig väl i en konkurrens på lika villkor med EG-jordbruket. Hos oss finns både den kunnighet och förändringsvilja som fordras för jordbrukets framtida utveckling.

Däremot kan vi aldrig ge avkall på vårt krav på självförsörjning, som fungerar också i kris- och krigssituationer. Inte heller finns det anledning att ställa lägre krav på livsmedelskvalitet vid import från EG än vad vi begär av inhemsk produktion. Vad som händer när man inte tillämpar kontrollen fullt ut kan vi se exempel på i Södertälje i dessa dagar.

Fusionen mellan ASEA och Brown Boveri är ett tydligt exempel på den starka internationaliseringen inom svenskt näringsliv. Motivet för ett fastare samarbete med EG är ofta storindustrins begäran att få tillgång till EG:s "inhemska marknad". Med fusionen ASEA–Brown Boveri i backspegeln förefaller den argumenteringen avsevärt missa målet. Storföretag kan köpa sig tillgång till EG-marknaden – men deras sikte är dessutom ofta en marknad, vida överstigande EG:s. Så är det i fallet ASEA–Brown Boveri.

Ett annat motiv som hörs i debatten är att fullvärdigt medlemskap i EG är nödvändigt för att småföretagen skall få tillgång till EG:s marknad. Självfallet kan sällan småföretag på samma sätt som storföretag verka inom EG. Det är en fråga om resursskillnader.

Här vill jag rikta uppmärksamhet på hur angeläget det är att, genom gynnsamma villkor för de mindre företagen i vårt eget land och för nyföretagandet, balansera beroendet av de stora företagen och den internationalisering som pågår inom storindustrin. Därför måste de mindre och medelstora företagen gynnas i förhållande till de stora i vår nationella politik.

Ett stort antal småföretag med bas på hemmamarknad och nordisk marknad är trumfkort i strävandena att balansera den övernationellt orienterade storföretagsamheten.

Att satsa på utbildning som en investering för framtiden är centerpartiets linje. Att vara i främsta ledet innebär att man måste satsa hårt på forskning, teknisk utveckling och kvalificerad utbildning, inte minst på framtidsområdena. Kompetensutvecklingen skall gälla hela Sverige. Om Sverige inte skall bli ett andrahandsland, måste vi satsa mer än andra på kunskap och kompetensutbildning som gör det attraktivt för företag att verka här. Är kapitalet rörligt, rör det sig dit där människor har kompetens, där arbetsmarknaden är välordnad och där man kan få saker och ting utträttade på ett kvalificerat – och dessutom kreativt – sätt.

EG:s ERASMUS-projekt med studentutbyte och initiativet till praktikarbete i andra länder ger oss en positiv utmaning. Det kräver en hel del svenska insatser, och det omedelbart.

På miljöområdet är Europasamarbete helt enkelt en livsnödvändighet och det alleuropeiska perspektivet oundgängligt. Den internationella luftvårdsfonden, som riksdagen på centerinitiativ har beslutat att verka för, är bara ett exempel i raden av åtgärder som är absolut nödvändiga. Utan verkningfulla åtgärder mot miljöhoten reduceras även handelspolitik till något sekundärt.

Samordning och gemensam standard i tekniska hänseenden är både värdefullt och ofta nödvändigt, men då utan att ge avkall på säkerhets- och miljökrav.

I trafikpolitiken och rörligheten över gränserna sammanstrålar krav på likvärdiga konkurrensförutsättningar, skärpta miljökrav och krav på snabba förbindelser. På trafikområdet är spänningen särskilt tydlig mellan kortsiktiga företagsekonomiska kalkyler och en långsiktig samhällsekonomi som inbegriper också miljövärdena. Det är enligt centerns uppfattning en viktig uppgift för Sverige att hävda detta synsätt internationellt. På den punkten vill jag gärna fråga utrikeshandelsministern hur regeringen ser på denna fråga, mot bakgrund av rapporten i kommunikationsdepartementet om EG:s och Sveriges samarbete på trafikområdet.

Till sist vill jag ställa ytterligare en direkt fråga till utrikeshandelsministern: Vad gör regeringen konkret för att aktivera det nordiska samarbetet i EG-sammanhanget, som återopades i regeringsförklaringen i början av oktober?

Anf. 5 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Under senare tid har Europafrågan på nytt hamnat i centrum för den politiska debatten i Sverige. Framför allt har intresset gällt utvecklingen inom EG och de krav som denna utveckling ställer på den svenska politiken. Detta framgår tydligt av de fyra inlägg vi har lyssnat på.

Det är nog ingen överdrift att påstå att det ökade intresset för EG:s utveckling hos många är ett uttryck för oro över vad den kan leda till för Sverige.

Företag och fackliga organisationer frågar sig vad som skulle hända med vår industri och med sysselsättningen om vi inte lyckas bli delaktiga i den inre marknad som nu håller på att utvecklas inom EG.

Arbetstagare och konsumenter undrar om ett närmare samarbete med EG kommer att leda till att svenska normer för arbetsmiljö och produktsäkerhet anpassas nedåt, att vi för att få tillträde till EG-marknaden på likvärdiga

villkor måste sänka våra krav på miljö och säkra produkter.

Andra, slutligen, oroas över att ett närmare samarbete med EG skall tvinga oss att sänka våra fördelningspolitiska ambitioner och att det skall bli svårare att bedriva en aktiv sysselsättningspolitik.

Det råder inget tvivel om att den europeiska integrationen och dess konsekvenser för Sverige är av allra största betydelse för vår framtid. Ungefär hälften av vår export går till EG-länderna och ytterligare 20 % går till EFTA-området. Mer än en halv miljon arbetstillfällen i Sverige är beroende av vår export till EG-området. Betydelsen av ett väl fungerande samarbete med EG kan med andra ord knappast överskattas.

När samtidigt planerna på att skapa en inre marknad i EG successivt konkretiseras är det naturligt att Europafrågorna hamnar i debattens fokus. Målet är ju att avveckla alla fysiska, juridiska och fiskala hinder mellan EG:s medlemsländer före 1992 års utgång. De uppsatta målen omfattar således betydligt mer än rent handelspolitiska frågor.

Den svenska hållningen i de grundläggande principfrågorna är sedan länge klarlagd och väl känd inom EG och EFTA.

För det första är vi för ett brett ekonomiskt samarbete i Europa och vill själva vara aktiva deltagare i denna utveckling. Detta innebär att vi vill ha ett så nära och omfattande samarbete som möjligt med EG på så många områden som möjligt. Regeringens politik är inriktad på att svenska företag även i framtiden, på villkor som är likvärdiga med andra västeuropeiska företags, skall kunna konkurrera på EG-marknaden. Detta förutsätter att olika hinder för handeln mellan EG och Sverige rivs i samma takt som hindren mellan EG-länderna tas bort.

För det andra är regeringens inställning, nu liksom tidigare, att vår neutralitetspolitik inte är förenlig med medlemskap i EG. Neutraliteten sätter också en gräns för i vilken grad vi kan underordna oss beslut som fattas av överstatliga organ.

Våra erfarenheter av det hittillsvarande samarbetet med EG är att detta har fungerat utmärkt utan medlemskap. Vi är övertygade om att detta, med god vilja från berörda parter, skall vara möjligt även i framtiden.

Detta klara besked från regeringens sida i medlemskapsfrågan har tidvis väckt debatt. Vår neutralitetspolitik har av somliga kommit att uppfattas som enbart en komplicerande faktor i våra relationer till EG.

Jag anser att denna uppfattning bygger på en ofullständig analys av den europeiska integrationens förutsättningar. Innan jag fortsätter att redovisa regeringens syn på de aktuella Europafrågorna vill jag därför bredda perspektivet en aning.

Under 1900-talet har två världskrig förött Europa. Vi har sett de katastrofala följderna av europeisk splittring. Denna erfarenhet har avgörande betydelse för vår syn på europeisk integration.

På sikt måste den ekonomiska integrationen i Europa bygga på avspänning och fredlig samlevnad i vår världsdelen. Konferensen för säkerhet och samarbete i Europa, ESK, spelar en viktig roll i detta sammanhang. Genom framsteg inom ESK:s tre huvudområden – säkerhet, samarbete och mänskliga rättigheter – kan vi lägga en grund för ett nytt Europa med större öppenhet och förtroende mellan länderna.

Jag är övertygad om att den svenska neutralitetspolitiken kan bidra till denna avspänningsprocess i Europa. Jag skulle tro att denna uppfattning delas av de allra flesta i vårt land.

Däremot förbises ibland att vårt bidrag till avspänningen indirekt också är ett bidrag till den europeiska integrationen. Samarbete kan ju av uppenbara skäl endast byggas på en stabil grund av avspänning. Vår neutralitet får därför inte bara ses som en komplikation utan också som en positiv faktor i våra relationer till EG. Det här sammanhanget måste vi hålla i minnet i den fortsatta Europadebatten.

En tredje grundsten i regeringens Europapolitik gäller frågan om huruvida vårt deltagande i den europeiska integrationen skall leda till att vi tvingas anpassa oss politiskt-ideologiskt.

Regeringens inställning här är också klar. Ett närmare samarbete med EG får inte ske till priset av försämrad miljö, försvagat arbetarskydd eller lägre produktsäkerhet. När det gäller de hänsynstaganden som alltid måste göras av en liten, konkurrensutsatt industrination skall vår ekonomiska politik och arbetsmarknadspolitik självfallet även fortsättningsvis bestämmas av Sveriges riksdag och regering.

Jag vill ändå inte sticka under stol med att vi kan stöta på vissa problem när det gäller dessa frågor. Inom EG pågår ett arbete som bl. a. syftar till att undanröja tekniska handelshinder. I första hand avses då sådana hinder som har sin grund i skiljaktiga föreskrifter och normer.

Hittills har man inom EG inriktat sig på att åstadkomma likriktning genom centralt utfärdade bestämmelser, rådskdirektiv. Av flera skäl söker man sig nu fram på nya vägar.

En väg innebär att man endast anger de grundläggande säkerhetskraven för att en vara skall få säljas fritt mellan medlemsländerna. I stället utformar de europeiska standardiseringsorganen tekniska specifikationer. Metoden har ur svensk synpunkt den fördelen att vi deltar på lika villkor i dessa standardiseringsorgans arbete.

En andra väg, som framför allt gäller på livsmedelsområdet, innebär att en vara som lagligen tillverkats och marknadsförts i ett EG-land också skall godtas i övriga EG. Enligt EG-domstolen gäller principen redan, så länge inte skillnaderna kan motiveras av hänsyn till liv, hälsa osv. Det här innebär onekligen vissa problem för Sverige.

Mitt helhetsintryck är ändå att det inom EG ofta finns samma grundläggande syn på frågor rörande hälsa, säkerhet och konsumentskydd som i Sverige. När det gäller dessa frågor skall förslag från EG-kommissionen byggas på en, som det sägs, "hög skyddsnivå".

Ett medlemsland som finner det nödvändigt kan använda egna regler för att skydda säkerhet, hälsa, miljö eller arbetsmiljö, även om rådet har fattat beslut med kvalificerad majoritet. Förutsättningarna är då att de nationella bestämmelserna inte innebär att det egna näringslivet får en förmånligare behandling eller att man inför s. k. dolda handelshinder.

Samtidigt kan en anpassning ofta vara i svenskt intresse. Vi vill att våra produkter skall accepteras på den stora västeuropeiska marknaden på samma villkor som våra konkurrenters produkter. Vi vill, som konsument, att utländska produkter skall kunna marknadsföras här utan onödig,

fördyrande omprovning eller specialutföranden. Det här ställer krav på myndigheterna att tänka europeiskt. Den dimensionen måste finnas med vid varje beslut om regler och krav.

Jag vill också av andra skäl peka på att en harmonisering av regler och normer inte nödvändigtvis behöver innebära en anpassning nedåt. När många länder skall jämka samman regelsystem med varierande nivåer och utformning kan mycket väl det omvända inträffa, dvs. att nivåerna tenderar att höjas.

Vi står inte ensamma i våra krav på hög säkerhet och god miljö, utan många såväl inom som utom EG delar våra uppfattningar. Det är ett misstag att tro att vi, i massarbetslöshetens Europa, inte skall möta uppskattning och få stöd för en sysselsättningspolitik som har visat sig vara så framgångsrik.

Ibland undrar jag om vi inte litet till mans gör oss skyldiga till en dubbel underskattning i detta sammanhang. Vi undervärderar de insatser som görs i andra västeuropeiska länder för att förbättra arbetsmiljön och produktsäkerheten. Vi underskattar dessutom oss själva och andra länders intresse av att dra nytta av våra erfarenheter. Jag har själv nyligen kunnat notera det stora intresse som visats svenska förslag på det konsumentpolitiska området.

Med detta har jag redovisat regeringens principiella syn på europeisk integration i allmänhet och vårt förhållande till EG i synnerhet.

Vi står nu inför uppgiften att ta ställning till en lång rad konkreta frågor som rör vår roll i den europeiska integrationen. Ett omfattande arbete pågår sedan en tid i regeringskansliet för att kartlägga och bedöma alla de förslag som tillsammans skall förverkliga EG:s s. k. inre marknad före 1992 års utgång.

Huvuddelen av de sonderande samtal eller förhandlingar som i dag förekommer mellan Sverige och EG sker via EFTA. Arbetet utgår från Luxemburgdeklarationen från 1984. Vid mötet i Luxemburg deltog företrädare för regeringarna i alla dåvarande EFTA- och EG-länder. Man enades i deklarationen om att skapa ett, som det kallas, dynamiskt europeiskt ekonomiskt område. Det skall omfatta EG och samtliga EFTA-länder. Som delmål nämns att harmonisera standarder, att eliminera tekniska handelshinder, att förenkla gränsformaliteter och ursprungsregler, att ta bort konkurrenssnedvridning genom t. ex. statliga stödåtgärder, att öppna den offentliga upphandlingen m. m. Också forskning och utveckling nämns i deklarationen.

Vid Luxemburgmötet bestämdes en informell struktur för samarbetet mellan EFTA-länderna och EG-kommissionen. Detta har successivt vuxit och omfattar i dag 15 gemensamma arbetsgrupper. I arbetsgrupperna behandlas frågor rörande ursprungsregler, offentlig upphandling, statsstöd, provning och certifiering, varumärkesförfalskning, produktansvar, konsumentpolitik och miljövärd.

Vid ett möte i Interlaken i våras mellan EFTA-ministrarna och EG:s kommissionsledamot de Clercq undertecknades en konvention om ett enhetligt tulldokument och en transitkonvention. De var de första multilaterala samarbetsavtalen mellan EG och EFTA, och vi tror och hoppas att de kommer att följas av flera, kanske redan vid nästa möte i Finland 1988.

Det är viktigt att vi inte glömmer bort EFTA:s betydelse för Sverige i den europeiska integrationen. Samtliga EFTA-länder utom Norge och Island är

neutrala. Bl. a. därför finns det inom ett flertal EFTA-länder ett starkt intresse av att få till stånd en gemensam västeuropeisk marknad utan krav på medlemskap i EG.

Det är, mot den här bakgrunden, också naturligt att EFTA-samarbetet intensifieras i takt med att planerna på en inre marknad i EG tar fastare form. När EFTA-ländernas intressen och mål för den europeiska integrationen i så hög grad sammanfaller, bör också våra diskussioner och förhandlingar med EG i största möjliga utsträckning ske gemensamt.

Sverige har under hösten ordförandeskapet i EFTA, och vi följs i vår av Finland. Det innebär att EFTA-samarbetet är ett prioriterat område för den svenska regeringen, och jag har vid resor och besök haft överläggningar med de flesta av mina motparter i EFTA. Jag kan intyga att det finns en klar vilja hos de sex medlemsländerna att vitalisera EFTA.

Ett vitalt EFTA är en stor tillgång i den långa och komplicerade integrationsprocess som vi står inför. Omfattningen av denna process framgår inte minst av EG:s s. k. vitbok, där över 300 förslag, som tillsammans skall förverkliga den gemensamma inre marknaden, redovisas.

I detta väldiga reformarbete måste Sverige spela en aktiv roll. Våra möjligheter att påverka utformningen av det dynamiska ekonomiska området i Västeuropa är större ju tidigare vi framför våra önskemål och krav i olika sakfrågor. Det nordiska samarbetet spelar också en mycket betydelsefull roll i detta Europaperspektiv och kommer att vara en viktig punkt på dagordningen när de nordiska utrikeshandelsministrarna möts.

Samtidigt måste vi ha klart för oss att våra möjligheter att påverka takten i förändringsarbetet är begränsade. Det här ställer krav på såväl tidigare förberedelser som förmåga att välja rätt tillfälle att redovisa våra synsätt.

I december kommer regeringen att lägga en skrivelse om Europafrågorna på riksdagens bord. Syftet är bl. a. att redovisa utvecklingen inom EFTA och EG och att klargöra regeringens hållning i det fortsatta västeuropeiska samarbetet. Det finns all anledning att tro att även den allmänna debatten om vårt förhållande till Västeuropa kommer att skjuta ytterligare fart de kommande månaderna.

Detta är välkommet. Det är önskvärt att våra ställningstaganden i dessa viktiga frågor får impulser från så många som möjligt i en öppen debatt. Och våra möjligheter att åstadkomma bra lösningar är självfallet störst med bredaste möjliga enighet om de grundläggande principerna och målen för vår Europapolitik.

Anf. 6 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Denna debatt är intressant och i många avseenden avslöjande, därför att den visar på just de problem som vi bör fördjupa oss mera i. Den visar också på mycket olika synsätt i fråga om vad som är Europapolitik. Vissa talare nämner bara Västeuropa, som för dem är Europa. Carl Bildt säger att Europa splittrades i EEC och EFTA. Existerade inte någon annan del av Europa som drabbades av det tragiska öde som den europeiska historien medförde och som vi haft förbindelser med?

Vad vpk menar, något som också ligger i linje med en del av det som Anita Gradin antyder, är att man aldrig får ha denna ensidiga syn på Europa, dvs.

att Europa är lika med Västeuropa. Europa är lika med Europa sådant det historiskt har utvecklats. Varför måste man ha detta synsätt? Jo, därför att man måste vidga perspektivet utanför dessa begränsade linjer.

Europa är en helhet. Alla länders öde i Europa är sammanlänkat, och det är en säkerhetsfråga, en framtidsfråga av största vikt. Det är därför som det inte får göras en begränsning, en fördjupad regionalisering av handel och andra förbindelser, utan regionaliseringen måste brytas och attityderna bli öppnare mot Europa som helhet. Det spelar en oerhört stor roll för avspänningen och säkerheten att denna regionalisering icke fördjupas utan att det skapas en helhetssyn som präglar förbindelserna. Det spelar också en mycket stor roll inte minst för de mindre randstaterna i östra Europa, som med en sådan positiv alleuropeisk utveckling skulle komma att uppnå en betydligt större självständighet gentemot den stormakt som de alltför länge har varit alltför starkt beroende av.

De säkerhetspolitiska perspektiv som jag här drar upp är oerhört väsentliga. Jag vill ställa frågan till Bildt och Westerberg: Ser ni inte dessa större perspektiv? Spelar de ingen som helst roll för er, eftersom ni inte med ett enda ord berör dem i era inledande, grundläggande anföranden? Det är beklämmande.

Jag tar också upp ett annat problem, där en av de två talare som följde närmast efter mig just påpekade att integrationen inom EG skapar nya barriärer mellan EG och omvärlden. Ja visst, men det är ju det som är ett allvarligt problem, därför att det står i motsättning mot den vidare internationalisering av ekonomin som pågår och som är önskvärd. Det skapar också en typ av handelsrelationer som inte stämmer med de strävanden som har präglat t. ex. GATT och som utgår från den klassiska principen om mest gynnad nation. Just världsekonomens regionalisering är ett av de stora problem som man måste komma ifrån. Det handlar inte bara om detta ensidiga perspektiv som Bildt och Westerberg tar upp. Jag är helt överens med Anita Gradin om att så stor enighet som möjligt gentemot EG när det gäller positioner i olika politiska och ekonomiska frågor naturligtvis är en väldigt stark förutsättning för att man skall lyckas bra i konsultationer och förhandlingar, vilket jag betonade redan i mitt inledningsanförande. Då är det litet äventyrspolitik över förslaget från moderaterna och folkpartiet att vi skulle ha någon sorts stående observatörsgrupp, någon sorts officiellt erkänd representation vid ett annat lands eller en annan ländergrupps parlament, en typ av representation som vi inte har någonstans, inte hos något annat parlament i världen. I praktiken borde detta inte vara nödvändigt; det föreligger ju inga problem med att få information. Vi kan ju alla få tillgång till och läsa Europaparlamentets handlingar, vi kan alla göra informella besök där – studiebesök. Vi kan systematisera våra informationer därifrån. Detta är inte något problem rent praktiskt. Om vi emellertid skulle ha något slags officiell status på representationen är detta en typ av markering som omvärlden inte kan undgå att uppfatta. Det menar jag är en risk, och kring detta kan det inte gärna bli enighet i Sverige – inte från dem som vill ha en vidare syftning, en mer internationalistisk syftning, och en Europapolitik som ser till hela kontinenten. De kan inte skriva under på en sådan diplomatisk eller parlamentarisk specialbehandling av en viss grupp av länder.

Detta är ett exempel på den typ av speciella positioner som just moderaterna och folkpartiet vill upprätta, där de hela tiden vill driva Sverige längre in i det här beroendet än vad andra partier vill. Detta är en farlig hållning. Skall vi nämligen stå starka gentemot EG och kunna hävda våra intressen och våra villkor måste vi vara överens om att vi inte skall ställa denna typ av specialkrav.

Anf. 7 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag inte blir alldeles klok på vad Jörn Svensson egentligen vill. Det är fullt klart av det han säger vad han är emot – det är kristallklart. Han verkar vara emot det mesta vad gäller västeuropeiskt samarbete. Men det kanske kunde vara intressant för kammaren att höra vad Jörn Svensson egentligen är för.

Han polemiserar nu med stor styrka mot att vi skulle ha något som helst deltagande i några parlamentariska institutioner som bara omfattar Västeuropa. Jag vet inte om detta skall uppfattas som ett förord för att Sverige skall lämna Europarådet, där vi är representerade i dess parlamentariska församling. Vi är också representerade i andra parlamentariska församlingar, t. ex. Nordiska rådet, som vi alla fäster mycket stor vikt vid. Ett förslag om att vi som partigrupper skulle sända individuella observatörer för att på ort och ställe kunna följa Europaparlamentets diskussioner tycker jag ligger väl i linje med varje parlaments ansvar för att skaffa sig information och för att också göra sin egen stämna hörd utanför sitt eget lands gränser.

I övrigt är Jörn Svensson, som bekant, emot västeuropeiskt samarbete. I sitt inledningsanförande hade han ju anledning att konstatera att den motinställning som de svenska kommunisterna har inte är representativ ens för den västeuropeiska kommunismen i dess helhet. Faktum är ju, Jörn Svensson, att det inte finns någon betydelsefull politisk gruppering i Europa i övrigt, i Västeuropa eller EG-länderna, som motsätter sig EG-samarbetet. Skall man finna stöd för de Svenssonska teserna inom EG-området får man söka sig till rent excentriska eller direkt extremistiska grupperingar, och där tror jag inte att Jörn Svensson vill höra hemma.

Jag beklagar, vilket jag också ofta djupt gör från denna talarstol, att vi fortfarande lever i ett Europa där det finns murar och där det finns taggtråd och där det finns en gränslinje mellan frihet och ofrihet. Jag drömmer också om den dag då vi kan tala om ett Europa som lika självklart inkluderar Leningrad som Lissabon, men jag är tillräckligt mycket realist för att veta att detta än så länge bara är en dröm.

Denna dröm får inte bli ett hinder för att nu göra det som faktiskt kan göras. Att säga att varje form av regionalt samarbete är fel, som Jörn Svensson verkar vilja göra, är att bromsa varje form av historiska framsteg när det gäller internationellt samarbete. Med samma argument kan hela den nordiska samarbetstanken rivas upp. Med samma argument kan varje form av regional samverkan, om det så är i Centralamerika eller i Europa eller i Asien eller i Sydafrika, rivas upp. Då gör man det internationella samarbetet till den minsta gemensamma nämnare där vi aldrig kan göra något framsteg förrän den som är mest emot har gett sitt ja. Med denna typ av argumentation tycker jag Jörn Svensson har bekräftat den allt tydligare bilden av kommunismen som en reaktionär historisk kraft.

Till Anita Gradin: Det är mycket vi är ense om. Jag tycker det är speciellt viktigt, som Anita Gradin sade, att mycket av den argumentation som vi hör i mediadebatten – och ett svagt eko därav i denna kammare – mot Europasamarbetet vittnar om en bristande självkänsla när det gäller svenska ståndpunkter, liksom de vittnar om att man har en bristande förståelse för de framsteg som faktiskt gjorts i andra västeuropeiska länder för att lösa de problem som är gemensamma för oss alla. Vi har inte i Sverige något inikt monopol på all vishet när det gäller att lösa samhällsproblemen. Vi har mycket att hämta från andra länder. I en tid av ökad internationell samverkan blir det alltmer uppenbart att vi måste söka lösa problem över gränserna, med de andra nordiska länderna, med de västeuropeiska länder som delar våra demokratiska ideal.

I mitt anförande varnade jag litet för att bara haka upp den svenska EG-politiken på EFTA. Vi har åtskilligt gemensamt med EFTA-länderna, men det finns också frågor där vi kanske har all anledning att markera den svenska ståndpunkten med större styrka än vad som är möjligt om vi bara håller oss till EFTA.

Jag vill gärna ta upp den tråd som fanns i Olof Johanssons inlägg, där han ställde frågan: Hur knyter vi närmare banden mellan det nordiska och det europeiska samarbetet? Det nordiska samarbetet är viktigt, men det räcker inte längre, det måste vidgas gentemot Europa. Om vi kan finna institutionella eller andra former, i samband med att EG nu går vidare med den inre marknaden, för att knyta det nordiska och västeuropeiska samarbetet närmare samman, tror jag att vi har skapat en väg som kan vara väl så viktig som den som EFTA-samarbetet representerar.

Låt mig sedan bara notera den enighet som verkar finnas i denna debatt om vikten av att regeringen också tar fasta på de viktiga utvecklingar som ligger i t. ex. ERASMUS-samarbetet. Jag hoppas att detta kan tjäna som en signal till regeringen i dess fortsatta arbete med denna och med andra frågor.

Anf. 8 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker att den attityd som Jörn Svensson visar upp emot EG är verklighetsfrämmande på många olika sätt. För det första är den viktigaste effekten av den europeiska gemenskapen att vi, som jag sade i mitt inledningsanförande, snart har haft en längre fredlig period i Europa än på många hundra år. Man kan inte blunda för att det var detta politiska mål som var det viktigaste när den europeiska gemensamma marknaden drevs fram på 1950-talet och att man på den punkten faktiskt har nått detta politiska mål. Jag menar att mycket av den ekonomiska integrationen i Europa visserligen har skett visserligen med EG som drivkraft men också kommit att omfatta andra länder. Att vi har haft denna fredliga utveckling tror jag emellertid hänger mycket nära ihop med det nära samarbete som framför allt Tyskland och Frankrike har haft inom europeiska gemenskapen.

Självfallet ser vi mycket positivt på ett vidare europeiskt samarbete, men man måste i högre grad än vad Jörn Svensson möjligen är förmögen att göra skilja på demokrati och diktatur. För oss är det naturligt att ha ett närmare samarbete med de demokratiska staterna än med de östeuropeiska diktaturerna. Men vi skulle gärna se att dessa stater kommer så långt i sin utveckling

att de kan riva murarna, att man kan rulla in de taggtrådar som ligger utrullade i Europa. Jag kan möjligen förstå att Jörn Svensson har liten känsla för skillnaden mellan demokrati och diktatur, men för oss är detta ändå en oerhört avgörande faktor.

Det är litet märkligt när Jörn Svensson står i talarstolen och låter som en varm frihandelsanhängare som kritiserar EG för att bedriva något slags protektionistisk politik. Det är ändå ett faktum att EG tillsammans med andra stora länderområden och enskilda länder har medverkat till att minska de murar som har försvårat handeln mellan länder. När vi t. ex. från folkpartiet i denna kammare driver krav på att Sverige skall riva de handelshinder som vi fortfarande har mot omvärlden, då känner vi sällan att vi har Jörn Svensson med på samma barrikader. Hur brukar vpk rösta när vi t. ex. diskuterar tekorestriktioner eller hinder för olika trädgårdsprodukter? Jag tycker att man skall föregå med gott exempel innan man sätter sig på sina höga hästar och kritiserar andra ländergrupper.

Anita Gradin utvecklade värtaligt och som jag tycker på ett alldeles riktigt sätt värdet av den svenska alliansfria politiken. Jag tror att den syn som Anita Gradin och jag och den stora majoriteten i kammaren har också delas av många människor och många ledande politiker och regeringar i Europa. Just därför är utsikterna ganska goda att vi i de kontakter som skall ske med Europa – jag tänker i första hand på EG – under de kommande åren skall ta hänsyn till värdet av den svenska alliansfriheten och att det i sin tur skall underlätta för oss att nå det nära samarbete på olika områden som vi eftersträvar.

Det har varit intressant att på senare tid följa den debatt som pågår i Österrike och som i ganska hög grad är initierad av Österrikes förbundskansler Franz Vranitzky. Vid sitt besök i Bonn häromveckan framförde han en önskan från Österrike om en närmare anknytning till EG och om deltagande i EG:s inre marknad. Vranitzky förklarade att en sådan utveckling var ett steg i riktning mot förverkligandet av Europatanken och ett österrikiskt bidrag till ett integrerat Europa. Han hade också med sig en "arbetskatalog", som han kallade det, till Bonn, och i den togs de viktigaste frågorna upp som Österrike vill diskutera med EG och beträffande vilka man gärna vill få Tysklands stöd vid de fortsatta samtalen. Vranitzky underströk att Österrike var berett till ömsesidiga förpliktelser och att Österrike inte avsåg att försöka plocka russin ur kakan, som det ibland har sagts från ledande EG-kommissionärens sida, när vi från EFTA-länderna har närmat oss den europeiska gemenskapen.

Intressant är att Vranitzky också sade att han i ett längre perspektiv – och då tänkte han på tiden bortom 1992 – inte uteslöt att Österrike skulle kunna bli en fullvärdig medlem av EG. Han utgick från att ett medlemskap i så fall inte var oförenligt med den österrikiska neutraliteten. Den varken vill vi eller kommer vi att uppge, sade han enligt ett refererat i tidningen Die Welt.

Det skulle vara värdefullt att få höra utrikeshandelsministerns bedömning av de här österrikiska tankarna. Det är alldeles uppenbart att det skulle påverka även den svenska debatten om Österrike och kanske Schweiz skulle anse neutralitetspolitiken förenlig med ett ännu närmare samarbete med EG än det som för närvarande sker i frihandelsavtalen.

Jag vill till sist upprepa min fråga till Anita Gradin om vilka planer regeringen har för att på olika sätt underlätta för svenska studenter att studera vid universitet i Europa. Det är möjligt att de uppgifter jag fått om Sveriges deltagande i ERASMUS-projektet är alltför pessimistiska, men det är dock de uppgifter jag har för dagen. Är de riktiga tycker jag det är angeläget att regeringen mycket snabbt vidtar åtgärder i form av statliga stipendier och under alla förhållanden ändringar i det svenska studiemedels-systemet som underlättar för svenska studenter att studera vid europeiska universitet.

Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag är glad att utrikeshandelsministern vidgade perspektivet i denna debatt utanför det rent handelspolitiska. Det är helt enkelt nödvändigt, annars griper lätt en allmän egocentricitet omkring sig. Vi skall komma ihåg att Europa inte överallt i världen uppfattas som världens centrum. Det räcker med att vända blicken mot Stillahavsområdet och se hur de länder som omger Stilla havet talar om sin framtid, om The Pacific Age, just de stormakter som är ekonomiskt ledande i världen och som finns runt Stilla havet.

Det som dessutom var mycket värdefullt var den neutralitetspolitiska deklARATIONEN, men jag vill samtidigt markera vad jag sade i min inledning att neutralitetspolitiken aldrig kan bli någon anpassningspolitik. Dess trovärdighet bygger på dess långsiktighet, och om vi handlar på ett sådant sätt att vi undergräver trovärdigheten i neutralitetspolitiken – vilket man kan göra på olika sätt, både ekonomiskt och handelspolitiskt om det vill sig illa, t. ex. om man inte skaffar sig den försörjningsberedskap som krävs – kommer man lätt in i problem. Det perspektivet tog utrikeshandelsministern inte upp särskilt mycket, nämligen vad neutralitetspolitiken egentligen kräver för att vara trovärdig, alldeles bortsett från det formella med att inte bli medlem i EG.

De politiskt-ideologiska perspektiven är naturligtvis stora och outtömliga. Den dynamik som skapas i en stor marknad och genom att denna marknad mer och mer integreras väcker frågor både om hur marknaden fungerar i sina olika delar och om formerna för beslutsfattande. Jag skall ta ett exempel för att belysa detta något.

Beslutet om vilka områden som skall vara regionalpolitiskt prioriterade kan inte fattas av det enskilda landet inom den europeiska gemenskapen, utan det måste fattas i samråd med EG och inom ett ansvarigt EG-organ. Regionalpolitiskt stöd kan som bekant uppfattas som ett handelshinder, och därför sker en överprövning. Sänkta arbetsgivaravgifter och lokaliseringstöd med subventionerade lån är exempel på sådant stöd som prövas av den europeiska gemenskapen. Om t. ex. EG:s överprövning omfattade svensk regionalpolitik skulle sänkta arbetsgivaravgifter i Norrbotten inte ha varit möjliga att genomföra, och förmodligen inte heller flera andra av de svenska regionalpolitiska stöden. Regeringen skulle inte heller ha fått ge Volvo och Saab ekonomiska fördelar för bilfabrikerna i Uddevalla resp. Malmö.

Regionalpolitiken är ett viktigt område för centern och borde vara det för alla partier. Jag menar att kraven på regionalpolitiska satsningar och på regionalpolitikens inriktning ökar i takt med att den ekonomiska integratio-

nen fortgår i Europa. Vi kan aldrig bortse från att vi är en ur centraleuropeisk synpunkt perifer del av Europa.

Som jag sade tidigare finns det grundläggande obalanser redan i inledning-
en. Därför vore det intressant att höra vilka slutsatser som dras och vilka
diskussioner som förs i denna fråga; som jag uppfattade att utrikeshandelsmi-
nistern gick ganska snabbt förbi eller rubricerade mera som fördelningspoli-
tik i allmänhet. Detta är verkligen en mycket viktig del av en fördelningspoli-
tik på en stor marknad.

Till sist, eftersom de frågorna har kommit upp, skulle jag vilja säga
följande beträffande informationen. Öppenhet mot övriga Europa innebär i
hög grad krav på bättre informationskanaler för ömsesidig information. Det
handlar inte om propagandacentraler eller liknande, och jag vet att man
inom EG är väl medveten om vad som krävs i det fallet. Det är bara när vi inte
vet vad vi själva vill som vi kommer i underläge vid en ömsesidig information.
Frågan om informationskanalerna gäller inte minst oss som parlamentariker,
men självfallet är den intressant också för den breda allmänheten. Vi är
många som samarbetar med och träffar politiker i Europa, t. ex. i Europaråd-
et. Vi är många som besökt Bryssel och kommissionen och som här i Sverige
tagit emot gästande parlamentariker från den europeiska gemenskapen.
Men många har inte den kontaktytan, och det är viktigt att det blir fler.
Därför måste den ömsesidiga informationen förstärkas. I exakt vilka former
det skall ske kan alltid diskuteras, men jag är övertygad om att den
informationsförstärkningen måste till.

Anf. 10 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Olof Johansson efterlyste Nordens roll i det västeuropeiska
integrationsarbetet. Jag vill säga att den svenska regeringen är engagerad för
att det nordiska samarbetet skall vara en naturlig utgångspunkt för också
Europasamarbetet. Den svenske samarbetsministern har också på det möte
som nyligen hölls på Nordiska rådet föreslagit – och jag tror att han fick gehör
för det – att man inför nästkommande session också skall kunna använda
Nordiska rådet som en plattform för dialog i de här frågorna. På det sättet blir
både regeringar och parlament involverade. Det är också numera, som jag
sade, en stående punkt på dagordningen när de nordiska handelsministrarna
möts för att kunna stämma av var vi befinner oss i olika frågor. Samtidigt kan
vi där också ha Danmark som samarbetspartner och brobyggare ut i det
vidare europeiska samarbetet.

Det är självklart, Carl Bildt, att det inte är bara genom EFTA som vi skall
närma oss EG, men jag ville gärna lyfta fram EFTA i den här debatten,
eftersom det är så sällan som ni andra ens nämner det ordet. Det verkar som
om det inte existerade. Det är faktiskt en organisation där vi är engagerade.

För att knyta an till vad Bengt Westerberg sade om den österrikiske
förbundskanslern Vranitzkys uttalanden vill jag säga att jag tror att man från
såväl schweizisk som österrikisk sida kanske tycker att vi i EFTA-samarbetet
bildar en liten nordisk klubb som vi håller för oss själva och för litet ägnar
uppmärksamhet åt att just Österrike och Schweiz har stort behov av att
samråda och diskutera och på det sättet delta i vår gemenskap när vi
diskuterar med EG. För att avsluta detta vill jag tillägga att det är självklart

att Sverige, när vi inte kan hitta gemensamma ståndpunkter i EFTA, går den bilaterala vägen.

När det gäller studiemedel är det riktigt att CSN i årets anslagsframställning har föreslagit förbättringar för utbytesstuderande på gymnasienivå. Detta bereds i det budgetarbete som nu pågår. Studiemedelskommittén har kommit med ett förslag som rör universitetsstuderande. Det är ett förslag som remissbehandlas. Det har regeringen alltså hittills inte diskuterat.

ERASMUS har den svenska regeringen studerat. Vi tycker att det är en utmärkt idé, och vi har också noterat att projektet har haft stor framgång i starten. EFTA-länderna har i sina kontakter med EG fört fram önskemålet att vi skulle kunna få delta i ERASMUS-projektet. EG har inte avisat detta, utan överläggningarna pågår fortfarande. Jag tror att det skulle vara till nytta för oss alla om vi kunde få till stånd ett samarbete på det här området, så att studenter från alla de 18 länderna kan vistas i något annat land än sitt eget någon del av studietiden.

När det gäller trafikpolitiken vill jag säga att de överläggningarna inte ens inom EG har kommit särskilt långt. Där finns det ett gemensamt organ som heter trafikministerkonferensen, som omfattar alla de 18 länderna. Där bedrivs ett intensivt arbete för att hitta lösningar på de olika trafikpolitiska problemen.

Regionalpolitiken vill jag också ägna litet uppmärksamhet. Där vill jag säga att lika väl som en nord-syd-dialog i det globala perspektivet är viktig, är det viktigt med en sådan dialog i ett europeiskt perspektiv, precis som Olof Johansson sade. Sverige har varit mycket aktivt i Europarådets diskussion på det området. Den Resettlement Fund som finns har också för inte så länge sedan fått ett ändrat mandat. Från att ha varit enbart ett instrument för migration och flyktingpolitik, har det nu vidgats till att kunna vara ett instrument för att utjämna och göra insatser i områden i Europa som är mindre utvecklade – det tror jag säkert Europarådsdelegationen känner till.

När jag nyligen besökte Europarådet för att redogöra för EFTA:s aktiviteter under hösten tog jag upp det här till diskussion och sade att just Europarådet där vi alla finns kanske också kunde vara en plattform där man ser just regionalpolitiken som ett viktigt inslag. Där bidrar ju Sverige, och på det sättet kan man inte beskylla oss för att plocka russinen ur kakan, utan här kan vi ställa upp, vara aktiva och på det sättet göra viktiga insatser i just regionalpolitiskt sammanhang för hela Västeuropa, och det tror jag är viktigt. Det finns spänningar också inom EG på det sättet att många av de välutvecklade industriländerna av sina svagare bröder och systrar beskylls för att ha större intresse för oss, de starka i EFTA, och mindre intresse för sina svagare bröder och systrar i syd, och där tror jag att vi skall vara mycket varsamma i debatten.

Anf. 11 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vpk:s hållning i de här frågorna kan karakteriseras i tre mycket enkla punkter.

För det första skall man inse värdet av den nationella självständigheten.

För det andra skall man ha en alleuropeisk syn, som inte får hindras av snäva regionala begränsningar, som upprättar privilegier eller åstadkommer diskrimineringar utåt.

För det tredje skall man föra en utrikespolitik och en ekonomisk politik som bidrar till att utjämna klyftorna i världen. Dess värre gör inte EG det. Det är en grupp av i stor utsträckning privilegierade nationer i världen, och de har ett intresse – och fullföljer det – av att upprätthålla koloniala maktrelationer med stora delar av den övriga världen.

Om man vill arbeta på lång sikt och för avspänning och fred i världen måste man nog inse att vilket land som är en demokrati och vilket land som är en diktatur växlar, och det har växlat under 1900-talet. Många EG-länder har varit diktaturer för inte så länge sedan. För närvarande går tendensen i flera EG-länder, framför allt i Frankrike och Spanien, i auktoritär riktning – mot arbetarna, mot de demokratiska fri- och rättigheterna –, medan den t. ex. i Östeuropa åtminstone sakta har börjat gå mot en uppmuntrande demokratisering. Det ändrar sig. Det är dynamiskt. Det är det Europa vi måste ha med i det alleuropeiska långsiktiga perspektivet.

När det sedan gäller frågan om representation eller observatörer i EG-parlamentet tycker jag att Bildt gör en logisk kullerbytta. Det är en sak att vi skickar representanter till Nordiska rådet eller till Europarådet där vi är med. Här är det ju fråga om att ni vill skicka representanter till ett parlament där vi inte är med. Det är en mycket speciell typ av diplomatisk markering. Är vi inte eniga partierna emellan om att göra detta, bör ni från moderaterna och folkpartiet avstå från att göra denna särmarkering. Det kan ge EG skeva signaler.

Det mest betecknande för moderaternas och folkpartiets hållning som redovisats här i dag är att de hela tiden bara talar om vissa saker. De talar om sådant som har med pengar att göra. De talar om sådant som har med Sveriges anpassning och underkastelse under andra att göra. Men de talar inte om friheten, den nationella friheten. De talar inte om självständigheten eller om säkerheten. De talar inte om världsekonomins orättvisor eller om kärnvapenhotet och vad det kan föranleda för både Europapolitik och utrikespolitik. Man borde ändå betänka att i EG ingår en av de mest hänsynslösa kärnvapenmakterna som helt driver sin egen linje, nämligen Frankrike, vilket är ett problem för den internationella säkerheten. Ni ser inga av dessa komplikationer. Även om man gör det, behöver man inte ha någon negativ inställning i allmänhet till förbindelser med EG. Men ni gör det hela så totalt problemlöst att det blir fullständigt orealistiskt. Om ni driver en sådan linje, kan det bara betyda en anpassning och en underkastelse från svensk sida.

Detta med självständigheten är utomordentligt viktigt. Det har Danmark fått erfara. Jag har här en förteckning på 54 olika fall, där Danmark fått lämna ifrån sig sin nationella suveränitet till EG. Det rör sådana viktiga saker som hur maskiner i den danska industrin skall vara utrustade när det gäller skydd, hur visumbestämmelser skall vara utformade, hur reglerna för priskontroll skall fastställas, hur många olika slags mediciner man skall ha och hur mycket skadliga färgstoffer det skall finnas i olika kemiska substanser osv. Jag tycker att ni borde tala om i vilken mån och i vilken grad ni är beredda att ge upp den svenska nationella självständigheten när det gäller Sveriges förbindelser med EG. Vad tycker ni är rimligt och skäligt i det fallet? Jag har aldrig hört att ni ens velat dryfta det problemet.

Låt mig allra sist beröra frågan om teknologi. Industriländerna och även världen i övrigt är på väg in i en stor teknologisk omvälvning. Denna nya teknologi har bl. a. den egenskapen att den slår ut mänsklig arbetskraft i en enorm grad som tidigare ingen annan äldre teknologi lyckats göra. Det finns också intressanta vägval att göra när det gäller denna teknologi. Man kan välja en väg där den vanliga arbetare – ja, det stora flertalet löntagare – genom denna teknologi alltmer reduceras till ett bihang till verksamheterna och maskinerna, till osjälvständighet och större maktlöshet. Det finns en tendens till en sådan utveckling. Men den är inte nödvändig. Det finns också ett annat alternativ, nämligen att man genom förhöjd kunskapsnivå och ökad kompetens jämnt över i ett demokratiskt skolväsende ser till att denna teknologi blir tillgänglig för det stora, breda folkflertalet, så att detta kan erövra makten över delar av produktionen från dem som tidigare monopoliserat denna makt. Det finns alltså en auktoritär och en frihetlig linje att välja i den stora teknologiska revolutionen.

Frågan är då om vi skall kosta på oss här i Sverige, med utgångspunkt i den svenska arbetarrörelsens historia, att välja en självständighetslinje, som väl medger att vi hämtar impulser från teknologisk forskning i andra länder, men ändå förbehåller oss själva att utforma vilka samhällsliga och mänskliga effekter denna teknologi kan få. Om vi ansluter oss till EG och EG:s teknologiska utveckling alltför nära kommer vi icke att ha det valet.

Anf. 12 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jörn Svensson fortsätter, såvitt jag kan förstå, att vara emot det mesta när det gäller europeiskt och speciellt västeuropeiskt samarbete. Han har en rad argument för denna sin motståndslinje mot ett utvecklat västeuropeiskt samarbete. Han säger att dessa länder inte för en utrikespolitik som vänsterpartiet kommunisterna i Sverige kan acceptera. Det är möjligt att så är fallet. Men en väsentlig faktor att notera i sammanhanget är att EG de facto icke för någon utrikespolitik alls. Utrikespolitiken förblir inom ramen för EG-samarbetet ett område för självständigt nationellt beslutsfattande. Man kan ha synpunkter på den franska, den danska och på den spanska utrikespolitiken. Men de har alla kvar sin nationella identitet, Jörn Svensson, och det är en viktig sak.

Jag blev något förvånad när jag hörde Jörn Svensson säga att det fanns auktoritära tendenser i Västeuropa. Diktaturen verkade närmast stå för dörren. Men det fanns demokratiska tendenser i Östeuropa. Friheten verkade närmast stå för dörren. Jag tror inte att det är många västeuropéer som känner igen sig i denna Jörn Svenssonska dogmatiska skenvärld. Jag vet att de östeuropéer som känner igen sig i denna föreställningskonst är intill ytterlighet få.

Det kanske hade varit en fördel om Jörn Svensson hade höjt ögonen från manuskriptet och lyssnat litet på debatten. Han sade i avslutningen att jag och Bengt Westerberg bara hade talat om pengar. Får jag då erinra Jörn Svensson om att jag i mitt inledningsanförande tog upp två saker som speciellt viktiga och som illustration till hur viktigt Europasamarbetet är på samhällslivets alla områden.

Den ena saken jag tog upp var den fråga som vi har kommit att diskutera

ganska mycket, nämligen studentutbytet inom ramen för det s. k. ERASMUS-programmet. Jag kan inte begripa att svensk kommunism så tvärt skall sätta sig på tvären mot att vi skall kunna få studera och få till stånd bättre villkor för att göra det i andra länder. Detta är inte fråga om pengar, utan om kulturutveckling, intellektuell europeisk utveckling på bredaste nivå, och det var det vi talade om.

Den andra fråga jag speciellt tog upp var möjligheten att göra gemensamma insatser inom cancerforskningen. EG har de facto dragit i gång ett mycket stort forsknings- och utbildningsprogram som ligger väl i linje med de största av de amerikanska satsningarna. Vi vet att det krävs enorma resurser här. Det krävs väldiga insatser av mänskligt kunnande och pengar för att lösa detta jättelika mänskliga problem. Varför skall då vi stå utanför detta arbete som nu har kommit i gång? Här är det inte fråga om pengar. Detta är mycket mänskliga problem. Europafrågan har en alltmer mänsklig dimension.

Angående neutralitetspolitiken och dess betydelse för det västeuropeiska samarbetet kan man säga två saker. Det gäller för det första neutralitetspolitikens vikt. Anita Gradin talade om dess vikt för avspänningen i Europa. Jag skall vara mera blygsam och tala om den centrala betydelse som neutralitetslinjen har för stabiliteten i det nordeuropeiska och nordatlantiska området. Det är ett bidrag som Sverige ger som är viktigt och som ger oss anledning att också känna en viss stolthet över att vi får uppskattning. Denna neutralitet får emellertid inte bli en ritual. Den måste kunna rationellt förklaras, också för tvivlande européer. Vi måste kunna bryta ned den i dess delkomponenter. Den förutsätter ett starkt försvar; det är en självklarhet. Men den förutsätter också, vilket Olof Johansson var inne på, att vi bibehåller självständigheten i det utrikespolitiska beslutsfattandet. Därför har vi sagt att vi aldrig kan acceptera deltagande i ett utrikespolitiskt samarbete som är av förpliktande natur. Där går en gräns. Men vi har också när det gäller EG-samarbete sagt att vi kan gå fram till den gränsen. Över den gränsen går vi aldrig, men allt annat vill vi och kan vi vara med om. Det är det ena.

Det andra är att historien är en utdragen process. Att förutsäga vilka möjligheter som historien kommer att ge för en liten nation i en dynamisk internationell process under decennierna framöver är icke möjligt. Jag tror att den europeiska samarbetsgeometrin kommer att förändras på 1990-talet, och jag noterar de ansatser till nya debatter om detta som nu finns i olika länder. Bengt Westerberg pekade på de uttalanden som den österrikiske kanslern Vranitzky gjorde häromdagen och som motsvarar de yttranden som han gjorde när han var här i Stockholm för några månader sedan och de uttalanden som den österrikiske vicekanslern Mock också för den delen har gjort.

Det är en rörelse som inte är avgörande för oss, för vi formar vår politik själva, men som inte kan undgå att påverka det vidare europeiska mönster som vi ju faktiskt vill och måste vara en del av.

Låt mig avsluta med att säga att det finns många frågor vi inte har hunnit med: arbetsmarknaden, miljön, forskningsarbetet, kapitalliberaliseringen. Vi kommer att få återkomma till detta när regeringens skrivelse ligger på bordet, och – än viktigare – vi kommer att få återkomma till detta gång på gång under de kommande åren, därför att Europapolitiken är en av våra allra viktigaste framtidsfrågor.

Anf. 13 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den internationella solidariteten är förvisso viktig, och vi har anledning i många sammanhang att diskutera den här i kammaren, t. ex. när det gäller att ta bort tekorestriktioner riktade mot u-länder. I de sammanhangen märker vi mycket litet av Jörn Svenssons internationella solidaritet. Men jag har aldrig sett att den internationella solidariteten från svensk sida skulle vara oförenlig med en aktiv regionalpolitik. Jag tror inte heller att det är fallet inom EG.

EG har höga ambitioner när det gäller att bedriva regionalpolitik. Man är helt inställd på att den tillväxt som man räknar med att den nya inre marknaden skall skapa skall fördelas rättvist över regionen, också så att de södra delarna av Gemenskapen – Grekland, Portugal och södra Italien – får sin del av frukterna.

Det är en tanke som vi sällan tänker i Sverige men som kanske då och då borde tänkas, nämligen att lika gärna som vi kan känna och bör känna solidaritet med t. ex. u-länder, kanske vi också skulle kunna göra insatser för att hjälpa européer som har en betydligt lägre och sämre standard än vi, t. o. m. än de människor som t. ex. lever i Norrland i Sverige och som ibland har lägre standard än vi har i Stockholmstrakten.

Jörn Svensson gjorde sig skyldig till en felsägning från talarstolen. Det finns inga EG-länder som har varit diktaturer. Det finns länder som i dag är med i EG som var diktaturer innan de kom med, men det är en helt annan sak. Demokratien har varit en förutsättning för medlemskap i denna västeuropeiska demokratiska gemenskap. Så fort taggtråden är upprullad, så fort muren har raserats, öppnas säkert också EG för länder som i dag tillhör det kommunistiska diktatoriska Östeuropa.

Jag blev minst lika förvånad som Carl Bildt när Jörn Svensson sade att vi bara hade talat om pengar. Vi har diskuterat den fantastiska utveckling som ligger i tillkomsten av det som man nere i Bryssel och på andra håll i Europa kallar för medborgarnas Europa. Jag har lagt särskilt stor vikt just vid den fredsbevarande effekt som den europeiska gemenskapen har haft och den frihet för unga människor och andra som nu kommer att skapas i Europa. I den kamp som har förts nere i Europa lika mycket som den kamp som vi har fört i Sverige för fred och frihet har vi sällan känt något särskilt starkt stöd från Jörnligan, om uttrycket tillåtes.

Låt mig så be Anita Gradin att i sin avslutningsreplik göra två klarlägganden. Det ena gäller synen på en EG-delegation i Sverige. Vi har rest frågan, både jag och Carl Bildt, men Anita Gradin har inte kommenterat den ännu. Jag tycker att det är angeläget att regeringen klargör att regeringen verkligen önskar en EG-delegation i Sverige och är beredd att arbeta aktivt för att vi skall få en sådan representation här.

Till sist vill jag säga att det är möjligt, och jag hoppas att det är riktigt, att Sverige och andra EFTA-länder kan få komma med i ERASMUS-projektet, men om de informationer jag har är korrekta, kommer det inte att bli aktuellt under i varje fall den första treårsperioden. Jag utgår då ifrån att regeringen kommer att ha beredskap att göra andra insatser för att göra det möjligt för svenska ungdomar – jag tänker nu framför allt på universitets- och högskolestuderande – att få läsa ämnen ute vid europeiska universitet som

kan läggas in i de svenska examina och att man också skapar ekonomiska möjligheter för det. Ett av de stora problemen när svenska ungdomar vill studera t. ex. i England är att det kostar så kolossalt mycket, jämfört med vad man får betala om man kommer från ett EG-land. Därför är det nästan inte möjligt, ifall man inte får tillgång till någon form av stipendier.

Herr talman! Låt mig allra sist citera ur en gammal skrift:

”Vi vill tillkännage vår tro på europeisk enighet, en tro som vi utgår från delas av många. Vi hoppas att vårt tillkännagivande skall bidra till framväxten av en stark rörelse för en sådan enighet.

Ett första steg i en sådan riktning skulle vara att alla de som uppriktigt bekänner sig till den europeiska kulturen förenar sig. — —

Delar ni vår uppfattning, om också ni är beslutna att skapa en vidsträckt rörelse för europeisk enighet ber vi om er underskrift till detta manifest.”

Denna uppmaning till allmänheten riktade författarna till Det Europeiska manifestet vid tiden för första världskriget. Manifestet hade fyra undertecknare – en av dem var Albert Einstein.

I detta som i så många andra avseenden var Einstein före sin tid. Men nu har kanske tiden äntligen hunnit i kapp hans vision om ett enat Europa.

Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja återknyta något till informationen men ur en annan aspekt. Det här är ett ganska svåröverskådligt område att följa, också för parlamentariker. Det betyder att man behöver helt enkelt mer, av strukturerad information än som är vanligt på andra områden.

Det pågår en mängd kontakter inom EFTA, där vi ibland bara indirekt uppsnappar vad som hänt. Utredningar och undersökningar pågår inom departementen, inom olika organ som är gemensamma för EG-länderna och inom våra egna myndigheter. Jag tror att det vore bra om vi fick en mer strukturerad information också i Sverige på det här området. Det skulle underbygga våra möjligheter att föra debatten med ungefär likvärdig tillgång till de fakta som finns. Utrikesdepartementets skriftserie är bra att använda, men jag har en känsla av att det inte alltid räcker.

Anita Gradin kommenterade min fråga om Norden och såg de nordiska länderna och våra gemensamma intressen som en naturlig utgångspunkt också i kontakterna med Europeiska gemenskapen. Jag är glad för det synsättet, men jag tror att det är viktigt att de diskussioner som förs mellan utrikeshandelsministrarna också får ett mera konkret uttryck.

Det finns specifikt nordiska behov av att diskutera saker som inte egentligen har att göra med EFTA utan som gäller de nordiska länderna. Regionalpolitiken tycker jag nog är ett ganska bra exempel på det, på grund av vår geografiska situation och våra ungefär likartade förhållanden i det avseendet.

Här handlar det inte bara om regelsystem utan också om hur en dynamisk ekonomisk integrerad marknad fungerar och vilka krav som detta ställer på ytterligare insatser i vårt eget land. Jag är fullt medveten om de ansträngningar som gjorts och de initiativ som tagits i Europarådssammanhanget, men det är samtidigt viktigt att markera att regionalpolitik aldrig får bli socialpolitik, dvs. någon restpost där man hjälper nödlidande. Vad det handlar om är att

integrera detta i regelsystem som gör att vi kan leva upp till den stolta devisen om att hela Sverige skall leva. Det är inte så enkelt, men det handlar dessutom om en gemensam situation för hela Norden.

Låt mig till sist bara säga att neutralitetspolitiken prövas ordentligt först i en situation av kris eller krig, en situation som vi sällan diskuterar eller kan riktigt förutse. Vi hoppas att den aldrig skall uppstå. Men det är detta som avgör vilka krav vi måste ställa på oss själva. Det handlar om att värna neutralitetspolitikens långsiktiga trovärdighet, som jag sade inledningsvis. Då gäller det också vår försörjning på vitala samhällsområden. Det kommer vi aldrig ifrån. Jag tycker att den aspekten varit alltför litet berörd i dagens debatt.

För centerpartiet är det självklart att stå för en fast neutralitetspolitik under den framtid som går att överblicka. Men en sådan kan mycket väl förenas med en öppen attityd mot övriga Europa. Det är så vi ser denna fråga.

Detta kräver också, som vi varit inne på flera gånger tidigare i denna debatt, en öppenhet i kontakterna kulturpolitiskt och utbildningspolitiskt och inte minst för våra ungdomar.

Det är en fantastisk upplevelse att som Europapolitiker dela ut fanor överallt i Europa, samtidigt som vi i Norden inte riktigt tar till oss den europeiska tanken. Jag har varit ute i sådana sammanhang och vet hur mycket europeiska ungdomar uppskattar denna kontakt. I det sammanhanget och i det samarbetet tycker jag att svensk ungdom också skall ha en plats. En väg är att satsa på ordentliga statliga stipendier för studier vid andra universitet, men det handlar också om folkrörelsernas möjlighet till utbildningsverksamhet.

Anf. 15 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Europapolitiken är en av våra viktigaste framtidsfrågor. Därför är det viktigt att det pågår en ständig debatt, eftersom det handlar om en process. Här kommer också informationen in i bilden.

Carl Bildt efterlyste information om en EG-delegation i Sverige. Jag berättade nyligen för kammaren att den svenska regeringen är positiv. Vi skulle uppskatta ett EG-kontor i Stockholm. Jag hade senast i går tillfälle att i samtal med en person från EG ytterligare upprepa denna hållning.

Men i det vidgade perspektivet gäller information om Europafrågorna inte bara oss här i riksdagen eller regeringskansliet. Jag tror att det som börjar ske ute i folkrörelserna är viktigt. Vi måste få en bred debatt, och vi som tillhör detta parlament bör då ställa upp för diskussion och ge informationer.

Då kan inte minst våra ungdomar bli intresserade av att studera i ett annat land och att delta i olika resor. Vi vet ju själva hur viktigt och nödvändigt det har varit att vi har fått personliga kontakter och på olika sätt fått lära oss vad Europa är för att också kunna jobba med dessa frågor. Jag tycker denna debatt också visat hur viktigt det är att vi är aktiva deltagare i den omfattande process med samråd och förhandlingar som nu sker med EG. Allt tyder på att dessa kontakter kommer att breddas allteftersom tiden går. Detta är alldeles nödvändigt. Ju aktivare vi för fram våra uppfattningar i aktuella frågor, desto större möjlighet har vi att påverka de steg mot ökad integration som tas i Europa.

Jag är också övertygad om att vi måste delta i det europeiska samarbetet med ett öppet sinnelag. Vi måste vara beredda på att detta kommer att leda till förändringar även i Sverige. Det är ju inte något nytt. Ett litet, utrikeshandelsberoende land som Sverige påverkas ofrånkomligen av det som händer i omvärlden.

Full sysselsättning förutsätter bl. a. att vi för en politik som gör det möjligt för svenska företag att även i framtiden konkurrera på likvärdiga villkor i Västeuropa.

Samtidigt är det så att frånvaro av handelshinder självfallet inte räcker för att hålla nere arbetslösheten. Till att börja med behövs en målmedveten ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik som är inriktad på full sysselsättning. Dessutom är vi beroende av den ekonomiska politik som förs i de länder som vi bedriver handel med. Vår export, och därigenom delar av vår arbetsmarknad, bestäms av dessa länders import.

Det är viktigt, herr talman, att vi nu har dessa realiteter för ögonen och är aktiva i det europeiska samarbetet. Våra erfarenheter inom arbetsmarknadspolitik, konsumentpolitik, miljöpolitik osv. kan ge värdefulla bidrag till detta samarbete.

Vi måste argumentera för att raserandet av hinder mellan de västeuropeiska länderna inte skall leda till att nya barriärer reses mot t. ex. utvecklingsländerna.

Vi står inför en omfattande och komplicerad integrationsprocess med allt vad en sådan kräver av givande och tagande. Våra hittillsvarande erfarenheter av samarbete inom EFTA och med EG är goda, och vi har på ömse håll tagit såväl fördelar som nackdelar av samarbetet. Ingen har plockat russinen ur kakan. I den andan måste även det framtida samarbetet utvecklas.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1987/88:115 om uppgifter om utbildning i Sydafrika av svenska polismän

Anf. 16 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Erling Bager har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av uppgifter i massmedia att svenska poliser har deltagit i utbildning i Sydafrika.

Jag vill först peka på att polismyndigheten i Stockholm, så fort uppgifterna kom fram, inledde en utredning för att klarlägga de faktiska omständigheterna. Utredningen pågår fortfarande.

Med tanke på de uppgifter som polisen har i vårt samhälle är det enligt min mening mycket viktigt att poliskåren består endast av personer som omfattar våra grundläggande demokratiska värderingar. Om nuvarande regler inte skulle visa sig tillräckliga för att garantera detta är jag beredd att överväga de ändringar i regelsystemet som kan behövas. Mot denna bakgrund avser jag att noga följa utvecklingen i det aktuella ärendet.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om uppgifter om utbildning i Sydafrika av svenska polismän

Anf. 17 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret, som jag tycker var bra och rejält.

De polismän från Stockholmspolisens, Norrmalmsdistriktet, som t. o. m. utvalt den vita poliskåren i Sydafrika som ett lämpligt studieobjekt har visat prov på upprörande dåligt omdöme för allmänheten.

Den sydafrikanska poliskåren har visat världen prov på hård brutalitet, där dödsskjutningar och misshandel av svarta medborgare ingår i arbetsmetoderna. Inte ens minderåriga barn undgår den vita poliskårens brutalitet. Rapporterna om hur barn sätts i fängelse, misshandlas och aldrig får återse sina föräldrar är många och skrämmande.

Den sydafrikanska apartheidregimens politik har fördömts av praktiskt taget hela den övriga världen. Antalet sanktioner och bojkotter mot den sydafrikanska politiken ökar ständigt. Från Sverige har vi i årtionden arbetat för ett fördömande genom aktioner mot apartheidsystemets avskyvärda politik, inte minst i FN.

Vi ställer stora krav på våra idrottsmän och -kvinor att vägra deltaga i tävlingsutbyte med Sydafrika. Idrottsmän från västvärlden som bryter mot denna bojkott blir själva avstängda från tävlingar i exempelvis Sverige. En del svenska poliser från Norrmalmsdistriktet i Stockholm finner det däremot tydligen naturligt att resa till Sydafrika och där ta kontakt med den vita poliskåren för att utbyta erfarenheter inom polisyrket.

Enligt uppgift i Dagens Nyheter skickar man t. o. m. tackbrev som publicerats i sydafrikanska tidningar med rubriken "Svenska polishjärtan klappar varmt för Sydafrika".

En polisman skriver, med syftning på Stockholm: "Mitt största problem just nu är att övertyga Sveriges regering om att vi behöver sydafrikanska pansarbilar." Detta skriver alltså en svensk polisman från Norrmalms polisdistrikt i brev till polisledningen i Sydafrika.

Herr talman! Jag vill ställa ytterligare en fråga till justitieministern. Vi fördömer med all rätt idrottsmän som åker till Sydafrika och tävlar. Har justitieministern redan nu skaffat garantier för att sådana här polisiära studiebesök med erfarenhetsutbyte inte kommer att upprepas?

Anf. 18 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det har framförts en rad anklagelser och misstankar, men än så länge pågår den utredning som Stockholmspolisens har tillsatt, och därför finns det ingen möjlighet för mig att i dag ha någon uppfattning om vad som verkligen har skett. Jag vill avvakta med ytterligare kommentarer tills jag vet det.

Anf. 19 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tycker att det vore på sin plats att regeringen gjorde något uttalande. Vi har uttalat oss för bojkott när det gäller näringslivets engagemang i Sydafrika, när det gäller ekonomisk politik och när det gäller idrottsligt utbyte. Det vore också på sin plats att regeringen förklarade att man tycker att det är högst olämpligt att polismän har deltagit i erfarenhetsutbyte med den sydafrikanska regimens poliskår.

Anf. 20 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag har redan samma dag som jag fick reda på detta uttalat att jag tycker att det är mycket olämpligt att svenska poliser deltar i aktiviteter tillsammans med sydafrikansk polis och att det inte får förekomma. Men jag vill innan jag har fått besked om vad som har hänt i de aktuella fallen avvakta med ytterligare åtgärder. Från dessa allmänna kommentarer är det omöjligt att i de konkreta fallen göra mera bestämda uttalanden. Också polismän måste få en chans att redovisa sina åtgärder, och därför måste utredningen avvaktas.

Anf. 21 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Justitieministern gjorde i den senaste repliken ett klagörande som jag tackar för. Det är viktigt att vi påpekar det olämpliga i att svenska polismän har haft detta utbyte med poliskåren i Sydafrika, och jag tycker att justitieministerns klarläggande tyder på att justitieministern och jag har likartade synsätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1987/88:122 om påföljden för psykiskt störda lagöverträdare

Anf: 22 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att påskynda ett lagförslag beträffande påföljd för psykiskt störda lagöverträdare.

Ett förslag till ny lagstiftning om behandlingen av psykiskt störda lagöverträdare bereds för närvarande i justitiedepartementet. Utgångspunkten för arbetet har varit ett utredningsförslag som mötte stark kritik under remissbehandlingen. Arbetet bedrivs gemensamt med socialdepartementets arbete med förslag till ny lagstiftning om den psykiatriska tvångsvården.

En viktig del av lagstiftningsprojektet rör de rättspsykiatriska undersökningarna. I denna fråga pågår förhandlingar mellan staten och sjukvårdshuvudmännen om att föra över ansvaret för undersökningarna till hälso- och sjukvården.

Frågan om påföljder för psykiskt störda lagöverträdare ingår alltså i ett stort och komplicerat beredningsarbete. Men jag tycker naturligtvis i likhet med Bengt Harding Olson att det är otillfredsställande att det ännu inte är färdigt. Det är angeläget att ett förslag kan läggas fram inom kort. Jag kan försäkra att arbetet bedrivs med all den skyndsamhet som är möjlig med hänsyn till ämnets beskaffenhet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 23 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret, även om jag hade hoppats att det skulle kunna bli något mera konkret. Utgångspunkten för min fråga är att en stor del av de brutala brotten i vårt land begås av psykiskt störda lagöverträdare – mord, dråp, våldtäkt, grov misshandel osv., men att vårt påföljdssystem är otillfredsställande i detta sammanhang. Egentligen har vi bara två alternativ, sluten psykiatrisk vård eller fängelse.

Jag kan nämna några konkreta fall för att belysa problemet.

I Skåne, som jag själv har åklagarerfarenhet från, har jag mött tre fall med grova brottslingar, varav en trippelmördare. Alla tre dömdes till sluten psykiatrisk vård, men kom på fri fot redan efter några månader och återföll naturligtvis i brott.

I Göteborgstrakten har vi haft ett nu uppmärksammat fall med en konstnär som har gjort sig skyldig till sexuella övergrepp mot barn. Han är dömd, framför allt till fängelse, i 28 olika omgångar. Återfall har alltså skett i stor omfattning.

Problemet är att den slutna psykiatriska vården ger ett otillräckligt samhällsskydd, medan fängelse inte tillgodoser vårdbehovet. Vad jag efterlyser är därför en påföljdsform som förenar vårdbehov och samhällsskydd och på det sättet förebygger återfall i brott. En sådan vårdform skulle vara till fördel för den enskilde och till stort gagn för samhället.

Det här är en utomordentligt angelägen fråga, och jag tycker faktiskt att en departementshandläggning som sträcks ut över tre eller uppemot fyra år är alldeles för senfärdig. Man borde här komma fram till ett förslag. Är inte frågan för allvarlig för att dras ut på detta sätt, och vad innebär löftet "inom kort"?

Anf. 24 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag vill hålla med Bengt Harding Olson om att detta är en oerhört viktig fråga. De lösningar som vi har i dag är inte tillfredsställande, och vi behöver finna nya former precis i den riktning som Bengt Harding Olson föreslår.

Det är omöjligt för mig att nu säga exakt när vi blir färdiga med detta arbete – det är inte bara vi i justitiedepartementet som är inblandade. Men jag tycker att detta är en viktig fråga, och jag är angelägen om att den så snart som möjligt skall få en lösning. Jag tycker, som jag sade i mitt svar, att det är otillfredsställande att det har tagit mycket lång tid.

Anf. 25 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag tar fasta på denna positiva inställning och får väl lita på att förslaget skall komma inom kort. Jag har en gång tidigare ställt samma fråga, till den förutvarande justitieministern Sten Wickbom i november 1986, och då lovade han att det skulle komma förslag under våren 1987. Förslaget lyste med sin frånvaro. Nu har vi fått ett nytt löfte om att det inom kort skall komma ett nytt förslag. I ett program – där jag själv råkade vara med – preciserades tidpunkten till tidigast våren 1988, kanske senare under 1988.

Det är angeläget – och det är vi tydligen överens om – att förslaget kommer så snart som möjligt. Men jag vill också veta vad ett sådant förslag kommer

att få för konkret inriktning. Den bör ju kunna anges här. I maj 1986 fanns en från departementets sida utarbetad skiss. Vad innehöll den skissen? Innehållet kan väl inte vara hemligt för riksdagen när det var offentligt vid hearingen?

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om uppskov med familjerättsformen

Anf. 26 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Enligt min mening är det helt uteslutet att det skulle komma förslag senare än under våren 1988. Det var i varje fall inte min avsikt att säga så. När jag talade om hösten 1988 avsåg jag andra delar av det ganska omfattande reformarbete som vi jobbar med inom justitiedepartementet, dvs. de delar som gäller uppföljningen av fängelsestraffkommitténs arbete.

Anf. 27 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag tackar naturligtvis för den ytterligare precisering som vi nu har fått – inte senare än våren 1988.

Detta är en fråga som gäller säkerhet för framför allt människor ute i samhället, men den gäller också omsorgen om de psykiskt störda lagöverträdarna. Man får delvis uppfattningen att det i det här sammanhanget handlar om vem som skall vara huvudman i en speciell fråga. Men egentligen är det mycket viktigare saker än så vi talar om.

Jag tycker fortfarande att det här är en synnerligen olycklig förhållning. Den är förenad med stora risker. Förhoppningsvis kommer detta inte att leda till några nya tragedier på grund av psykiskt störda lagöverträdarens brottslighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1987/88:125 om uppskov med familjerättsreformen

Anf. 28 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag är beredd att skjuta upp ikraftträdandet av äktenskapsbalken, sambolagen och de nya arvsreglerna till årsskiftet 1988-1989. Som skäl för att skjuta upp ikraftträdandet har Bengt Harding Olson angivit att informationen om de nya reglerna har varit bristfällig samt att regeringens förslag om ändringar i arvs- och gåvoskattelagstiftningen i anslutning till reformen har kommit för sent.

Svaret är nej. Sedan riksdagen i maj fattade beslutet att ikraftträdandet skulle ske den 1 januari 1988 har en omfattande informations- och utbildningsverksamhet rörande den nya lagstiftningen förekommit. Denna verksamhet fortsätter, och den intensifieras inför årsskiftet, bl. a. genom utskick av broschyrer tillsammans med bankers kontobesked och genom annonser från justitiedepartementets sida.

Frågan om omfattningen och utformningen av informationen kring den nya lagstiftningen har diskuterats här i kammaren upprepade gånger.

Det förslag om ändringar i arvs- och gåvoskattelagstiftningen som regeringen den 9 november har förelagt riksdagen innebär en anpassning av denna lagstiftning till den nya familjelagstiftningen. De ändringar som

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om viss terroristrättegång i Italien och utredningen om mordet på Olof Palme

förelås innebär fördelar för enskilda. Exempelvis höjs grundavdraget för efterlevande make till 200 000 kr. Eftersom både de nya familjerättsliga reglerna och de nya arvsskattereglerna innebär avsevärda fördelar för enskilda, särskilt för efterlevande makar, anser jag det mycket angeläget att de får träda i kraft så snart som möjligt. Det finns alltså ingen anledning att skjuta upp ikraftträdandet.

Anf. 29 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret och noterar att propositionen om den nya skattelagstiftningen har kommit. Jag är ännu mera glad över att det inte är nyårsafton i dag.

Vid införande av ny lagstiftning är ett grundläggande rättssäkerhetskrav att skälig tid ges mellan kungörande och ikraftträdande. Tiden behövs för att få ut information till de berörda och för att de enskilda skall kunna anpassa sig till det nya rättsläget. I detta fall, dvs. arvs- och gåvoskatte­lagstiftningen, kommer det endast att finnas cirka tio vanliga vardagar i december – såvida inte dessa problem skall lösas på julafton eller under helgerna. Detta är en oanständigt kort tid för den enskilde. En lång rad allvarliga olägenheter uppkommer.

För allmänheten blir det olägenheter på grund av att informationen om familjerättsreformen hittills har varit ofullständig. I det fallet har man inte alls kunnat informera om arvs- och gåvoskattekonsekvenserna. Dessutom har informationen om arvs- och gåvoskatte­lagstiftningen varit obefintlig. Informationen har inte existerat och kommer inte att existera i praktiken förrän i december.

Det kommer att bli en svår anpassning, men nödvändig för många människor. Det finns ett stort behov av att kunna anpassa sig till de nya reglerna. Såvitt jag förstår kommer det att skapas kaos på rådgivningssidan. Det kommer att uppstå formidabla köer av människor som vill få reda på hur de skall lösa sina problem.

För riksdagsbehandlingen kommer det också att uppkomma en mängd problem. Slutsatsen är att det kommer att bli problem för alla. Bästa lösningen är alltså att senarelägga infö­randet. Jag konstaterar att justitieministern inte framför några argument. De fördelar som nämns kan i stället bytas ut mot nackdelar – det är ett faktum. Är det verkligen försvarbart att inte skjuta upp infö­randet av reformen? Kommer så här korta ikraftträdandetider att bli regel?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1987/88:142 och 143 om viss terroristrättegång i Italien och utredningen om mordet på Olof Palme

Anf. 30 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig dels vilka åtgärder regeringen vidtar för att kunna följa en rättegång i Catanzaro, Italien, dels om regeringen avser att hos Italiens regering utverka möjligheter för svensk

åklagare och polis att som ett led i utredningen av mordet på Olof Palme höra Stefano delle Chiaie.

Enligt vår rättsordning är det polis och åklagare som skall ta initiativ till och genomföra sådana utredningar som åsyftas i Jörn Svenssons frågor. En annan sak är att eventuella kontakter mellan svenska och utländska myndigheter i sådana frågor ibland kan behöva tas den diplomatiska vägen och genom medverkan från utrikesdepartementet.

Jag kan inte här i kammaren lämna upplysningar i vilken utsträckning polis och åklagare har haft några kontakter med italienska myndigheter i de aktuella ärendena.

Anf. 31 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för ett något tunt svar.

Jag har ställt den här frågan därför att delle Chiaie är en av de intressantaste internationella mordorganisatörerna, från tid till annan i tjänst hos olika främmande säkerhetstjänster. Det var han som organiserade mordet på Bolivias ambassadör Zentanya Anaya i Paris 1976. Det var han som organiserade det stora bombattentatet i Bologna 1980. Det var han som organiserade mordet på den chilenske exilpolitikern Bernardo Leighton i Rom 1975.

Med hänsyn till vad han i övrigt har låtit sig komma till last, vilka förbindelser och vilka intressen han haft under sin långa bana som terrororganisatör menar jag att svensk polis borde ha hört honom för länge sedan. Nu vet vi att polisen tyvärr, på grund av passivitet bl. a. från den dåvarande justitieministerns sida, fick hålla på med ett fullständigt irrelevant spår i sex månader, så att de verkliga gärningsmännen kunde hinna sopa igen spåren efter sig.

Anna-Greta Leijon säger att hon inte kan lämna några upplysningar om fallet. Då tycker jag att hon skall skaffa sig upplysningar om huruvida polisen har intresserat sig för detta. Den informationen bör hon skaffa sig, också för att kunna svara på frågor här i kammaren. Detta är synnerligen väsentliga informationer. Här gäller det att vara aktiv, för detta kan bli utomordentligt intressant. Jag vill gärna ha svar på det Anna-Greta Leijon inte svarade på, nämligen: Följer justitiedepartementet eller representant för någon annan myndighet rättegången mot Chiaie i Catanzaro?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1987/88:79 om skolledningen inom vuxenutbildningen

Anf. 32 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Ing-Marie Hansson har frågat mig om jag är beredd medverka till att landstingen får rätt att fördela skolledningsresursen för sin komvux som uppdrag till de skolenheter dit undervisningen förlagts.

Landstingskommunal vuxenutbildning ingår oftast i landstingskommunal gymnasieskolor. Jag har utgått från att det är skolledningen i dessa fall som Ing-Marie Hansson vill ha belyst.

Riksdagen har nyligen beslutat om en reform rörande skolledning för grundskolan, gymnasieskolan och grundvux/komvux. Förändringarna infördes den 1 juli 1987. För komvux del innebär riksdagsbeslutet att statsbidrag för skolledning skall utgå som ett specialdestinerat bidrag skilt från motsvarande system för gymnasieskolan. Det tidigare systemet medgav en total sammanblandning av skolledningen för komvux och "vårdskolan", ofta en gymnasieskola, när vuxenutbildningen var så liten att man inte var skyldig att bilda en egen vuxenutbildningsenhet. När man använde sig av möjligheten att fördela komvuxskolledning som en "bisyssla" mellan skolledare, som hade sin huvudsakliga uppgift inom gymnasieskolan, ledde det ofta till att vuxenutbildningen helt saknade egen profil, vilket var en nackdel för de vuxenstuderande.

För att garantera en klar vuxenutbildningsprofil på komvux har de olika skolformerna numera egna regelsystem. De vuxenstuderande har rätt till en utbildning som är avpassad efter vuxnas speciella förutsättningar och behov vad gäller både innehållsmässig och organisatorisk uppläggning. Det är då ganska självklart att staten – som en garanti för att detta blir verklighet – kräver att alla kommuner som anordnar vuxenutbildning skall ha minst en studierektor för vuxenutbildningen.

Anf. 33 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Det är helt korrekt, som det står i svaret, att jag avser landstingskommunala gymnasieskolor med min fråga. Problemet i sammanhanget är att reformen är så färsk. Den är helt tillämplig och befogad när man skall skilja gymnasieskolor och komvuxenheter inom den primärkommunala utbildningen. Men för de landstingskommunala utbildningarna är situationen en helt annan dels därför att man spänner över så olikartade utbildningar – det gäller inte bara vårdutbildningar utan också jordbruks- och skogsbruksutbildningar –, dels därför att man i länen lägger ut utbildningarna på geografiskt skilda enheter. I Gävleborg, som jag närmast haft kontakt med, är det åtta skolenheter.

Jag ville med denna fråga väcka en diskussion om man inte kan finna det befogat att ha olika lösningar för primärkommunala och sekundärkommunala vuxenutbildningar, för inom de gymnasieskoleenheter det här rör sig om är man väl förtrogen med vuxenutbildningar. Jag hoppas att utbildningsministern kan svara på min fråga: Vore det inte lämpligt att ändå överväga detta, trots att reformen är så pass färsk, när reformen får dessa mycket negativa konsekvenser?

Anf. 34 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag har förståelse för Ing-Marie Hanssons synpunkter. Men om vi skall göra någon ändring i speciella fall, utgår jag från att denna ändring sker inom ramen för ett system där de som går på kommunal vuxenutbildning får en skolledning som är specialiserad på just vuxenutbildning. Detta var ju avsikten med riksdagens beslut att skilja vuxenutbildning från ungdomsutbildning. Men kanske kan man, när det råder speciella förhållanden som Ing-Marie Hansson givit exempel på, ändå söka sig fram till en lämplig lösning.

Anf. 35 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för detta. Det var ändå positivt att utbildningsministern ser möjligheter att diskutera olika lösningar. Vi har i Gävleborg alltså dessa utbildningar utlagda vid åtta enheter. Dessutom rör det sig om en utbildning som är mycket liten till sin omfattning. I Gävle kommun har man 50 000 timmar på sin komvux, medan hela landstingets del är 3 500 timmar. Dessa 3 500 timmar är splittrade på åtta enheter. Det blir inte bra på detta vis.

Jag tackar än en gång för svaret som jag tycker är positivt. Jag hoppas att vi kan komma fram till en lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1987/88:84 om kulturaktiviteterna i gymnasieskolan

Anf. 36 *Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:*

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att möjliggöra och stärka kulturaktiviteter och föreningsmedverkan i gymnasieskolan. Frågan har ställts mot bakgrund av en föregiven minskning av dessa inslag i gymnasieskolan.

Inledningsvis vill jag understryka vikten av att eleverna inom skolans verksamheter ges möjligheter att delta i och utveckla förenings- och kulturaktiviteter.

I det följande redovisar jag några exempel på aktuella satsningar inom gymnasieskolan.

År 1985 fattade riksdagen, efter förslag från regeringen, beslut om åtgärder för att stärka kulturens ställning i både grundskolan och gymnasieskolan, bl. a. med hjälp av särskilda resurser som skulle fördelas till olika projekt. Inom ramen för denna satsning har sammanlagt ca 350 olika projekt inom kulturområdet bedrivits på gymnasieskolans tvååriga och treåriga linjer.

Förutom nu redovisade kultursatsning pågår i gymnasieskolan ett antal försök som initierades huvudsakligen genom förslag i budgetpropositionen 1984. Dessa försök syftar till att ge kulturinslag större utrymme och att underlätta gymnasiestudier för elever med specialintressen inom det estetiska området. I sammanhanget bör även musiklinjen nämnas.

Att föreningsmedverkan generellt skulle ha minskat i gymnasieskolan har jag för egen del inga belägg för. Jag har dock inhämtat att denna fråga, liksom för övrigt även kulturinslagens omfattning, kommer att granskas inom den parlamentariska referensgrupp som studerar det nya statsbidragssystemet. Detta nya system avses ytterligare öka den fria resursanvändningen och målstyrningen i gymnasieskolan.

I resursfrågan kan det vara värt att nämna att statens bidrag till centrala ungdomsorganisationer har höjts med 24 % till innevarande budgetår.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om jämställdheten
inom forskningen*

Anf. 37 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Jag ställde den här frågan mot bakgrund av att vi vet att det kommersiella utbud som i dag når ungdomarna i många fall inte är särskilt uppbyggligt. Vi vet också att de traditionella folkrörelserna går tillbaka bland ungdomen.

I det här sammanhanget begärde jag in uppgifter från tre kommuner. Det visar sig att anslagen till förenings- och kulturverksamhet inom gymnasieskolan har legat stilla under perioden 1983–1987. Anslagen till föreningsverksamhet har t. o. m. minskat något. De två kommuner som har lämnat uppgifter är Arvika och Umeå. Anmärkningsvärt är att Göteborgs kommun inte kan uppge hur de ekonomiska satsningarna fördelar sig på förenings- resp. kulturverksamhet.

Jag tror att det är viktigt att vi, när vi reformerar systemet för statsbidrag till gymnasieskolan, håller ögonen på utvecklingen på dessa viktiga områden. Är det så att minskade satsningar på kultur- och föreningsverksamhet i gymnasieskolan – med den sociala snedrekrytering till högskolan som vi har i dag – härrör från det nya statsbidragssystemet, är vi från vpk:s sida beredda att ompröva detta statsbidragssystem.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1987/88:101 om jämställdheten inom forskningen

Anf. 38 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat mig om regeringen kommer att föreslå åtgärder för att öka jämlikheten inom forskningen.

Några formella hinder för kvinnors verksamhet inom högre utbildning och forskning finns inte och har inte funnits sedan lång tid tillbaka. Andelen kvinnor ökar sakta men säkert både bland de studerande och bland lärarna inom högskolan. Att utvecklingen enligt min och mångas mening går alltför långsamt beror i mycket på andra faktorer än förhållandena inom högskolan och forskarvärlden.

Åtgärder för att öka jämställdheten inom forskningen behandlades i den forskningsproposition (1986/87:80) som regeringen lade fram så sent som i våras. Bl. a. gavs ökat stöd till de fora för kvinnoforskning och kvinnliga forskare som finns vid universiteten och högskolan i Luleå. Genom forskningspropositionen tillkom också en gästprofessur för en utländsk kvinnlig forskare. Motivet för denna professur var just det behov av kvinnliga förebilder som också Margó Ingvardsson pekar på.

De grundläggande attityderna till kvinnor inom den av tradition mansdominerade forskningen har alldeles uppenbart förbättrats. Det arbetas med jämställdhetsfrågor på alla nivåer inom högskolan. Inom regeringskansliet följer vi både detta arbete och den faktiska utvecklingen på jämställdhetsområdet. Några ytterligare direkta åtgärder från regeringens sida planeras dock inte, eftersom endast kort tid förflutit sedan förslagen i forskningspropositionen lades fram.

Anf. 39 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga. Det är riktigt att några formella hinder för kvinnors verksamhet inom högre utbildning och forskning inte finns. På papperet har vi fullständig jämställdhet och lika villkor för kvinnor och män i det här landet. Men i praktiken fungerar det inte riktigt så.

Man har gjort undersökningar bland kvinnliga studerande för att ta reda på orsakerna till att det ser ut som det gör. De kvinnliga forskarna vittnar om att atmosfären på universiteten inte stimulerar dem till högre forskning. Det pekas på att den traditionella forskningen är en vetenskap skapad av män. Därav följer också att den traditionella vetenskapen utgår från manliga erfarenheter. Kvinnovetenskap och liknande ämnen har mycket lägre status.

För att bryta allt detta – vad skall man göra? Jag håller med om att de program och målsättningar som regeringen ger uttryck för, bl. a. i forskningspropositionen, är riktiga. Men det hjälper inte så mycket med fagert tal på papperet, om man handlar annorlunda i konkreta situationer.

Jag tror det är mycket viktigt med kvinnliga förebilder. Framför allt tror jag det är viktigt med kvinnliga förebilder i fråga om den kvinnovetenskapliga traditionen, som är en ny företeelse.

Jag anser att det borde vara självklart att kvinnor får företräde till tjänster inom de kvinnovetenskapliga områdena när sökande män och kvinnor har lika meriter. Kommer regeringen att tillsätta aktuella tjänster inom den kvinnovetenskapliga forskningen efter den principen?

Anf. 40 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Vid tillsättning av professurer eller andra forskartjänster kommer vi att tillämpa de principer som gäller i övrigt, dvs. att om en manlig sökande och en kvinnlig sökande är ungefär likvärdiga i meriter ges företräde åt den som kommer från det underrepresenterade könet. Det innebär på forskarområdet att det i praktiken blir fråga om kvinnor, eftersom kvinnorna är så starkt underrepresenterade där.

Jag delar Margó Ingvardssons uppfattning att allt bör göras för att underlätta för kvinnor att delta i forskningsarbete på samma villkor som män. Men den största svårigheten ligger nog trots allt inte inom högskolan och institutionerna utan i det sätt på vilket föräldrarna fördelar sitt familjeansvar och skaffar sig möjlighet att ägna sig åt forskning.

Anf. 41 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern också för detta svar.

Jag tycker att det är bra att vi är överens om att det är särskilt viktigt att högre tjänster inom de kvinnovetenskapliga områdena tillsätts med kvinnor. Jag är också glad över att utbildningsministern säger att han i fråga om ledigförklarade tjänster inom framför allt de kvinnovetenskapliga områdena kommer att tillämpa principen att ge en kvinna företräde när en man och en kvinna har lika meriter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 42 TREDJE VICE TALMANNEN:

I Larz Johanssons frånvaro medger jag att Sivert Carlsson får motta svaret för hans räkning.

Anf. 43 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Larz Johansson har frågat mig om regeringen är beredd att ompröva sitt beslut angående engelska i grundskollärarytbildningen.

Björn Samuelson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att riksdagsbeslutet om utbildningen i engelska i den nya lärarutbildningen följs.

Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Regeringen har i skrivelse den 21 maj 1987 (skr 1986/87:163) till riksdagen lämnat en redogörelse för vissa frågor rörande innehållet i den nya grundskollärarytbildningen.

Av redogörelsen framgår följande: "Det är nödvändigt med minst 15 poäng i engelska för kompetens att undervisa i engelska t. o. m. årskurs 6. I många skolor bör det emellertid vara möjligt att för denna undervisning anlita lärare som är utbildade för senare årskurser. Universitets- och högskoleämbetet anvisar en lösning med tillvalsmöjligheter i engelska. Detta garanterar en viss tillgång på lärare med kompetens i detta språk. För den enskilde studerande är det givetvis också möjligt att frivilligt, utöver den beslutade ramen om 140 poäng, komplettera sin utbildning i engelska. Dessutom bör vederbörande skolstyrelse i fortbildningssammanhang prioritera de lärare som behöver förstärka sin kompetens i engelska, om detta behövs för undervisning på de lägre stadierna i kommunen."

Enligt vad jag inhämtat behandlas skrivelsen för närvarande inom utbildningsutskottet.

Anf. 44 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Eftersom Larz Johansson är förhindrad att närvara och ta emot svaret skall jag göra det i hans ställe. Och jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret, som jag tycker är något tunt och rimmar ganska dåligt med regeringsskrivelsen.

Vad frågan handlar om är ju om *alla* barn i vårt svenska samhälle framöver skall få undervisning i engelska i årskurs 1–6, eller om landsbygdens barn, barnen utanför de stora tätorterna, skall ställas utanför denna självklara medborgarrätt.

Det handlar om att leva upp till det riksdagsbeslut som säger att samtliga lärare för de tidigare årskurserna i grundskolan måste ges kompetens att undervisa i engelska, eftersom så stor del av våra skolor endast omfattar låg- och mellanstadier.

För att uppfylla riksdagens beslut om utbildning i engelska för alla s. k. tidigarelärare, och därmed garantera alla svenska barn likvärdig utbildning och undervisning, är en förlängning av utbildningen till 160 poäng nödvändig. UHÄ och det stora flertalet remissinstanser instämmer i detta. Av den anledningen bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om en sådan förlängning.

Förslaget som finns i UHÄ:s skrivelse, att endast 25 % av de lärarstuderande skall utbildas i engelska, medför – såvitt jag förstår – antingen tvångsdirigering till de många små skolorna utanför tätorterna, med slopad riksrekrytering och yrkesfrihet som följd, eller en öppen och medveten diskriminering av landsortens barn och på sikt de små skolorna.

Då är man, herr talman, tillbaka till tiden före den allmänna folkskolestadgan, till tiden före 1842, till tiden före "Ljusets bonde" och till tiden före Nils Månsson i Skumparp.

Om det är denna inriktning utbildningsministern och regeringen förfäktar, då är det ljusår mellan regeringens och centerns uppfattning beträffande grundskolans målsättning. Vi anser att alla barn har rätt till en likvärdig utbildning i dagens samhälle. Jag hoppas att vi har en värdegemenskap i denna fundamentala fråga.

Begrepp som jämlikhet och rättvisa finns inte i närheten av ett sådant förslag som innebär – eftersom jag förutsätter att tvångsdirigering inte blir aktuell – att Sveriges barn indelas i två skikt, de som bor i eller nära tätorter med möjlighet till undervisning i engelska via ett resandelärarysystem, och de som bor på landsbygd och skall förvägras den självklara rättigheten och basfärdigheten, dvs. tillgång till det engelska språket i en snabbt krympande värld med ökad gemenskap över raserade språkgränser.

Min fråga, herr talman, till utbildningsministern måste ändå bli: Hur skall utbildningen och undervisningen i engelska i framtiden klaras i de skolor – och de är många, i mitt hemlän, Kalmar län, är det 86 skolor av 140 – som omfattar endast låg- och mellanstadium om endast 25 % av tidigarelärarna skall få utbildning i engelska?

Anf. 45 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Det är beklagligt att regeringen väljer att inte följa riksdagens beslut i den här frågan. När regeringar väljer att inte följa riksdagsbeslut kan detta, såvitt jag förstår, bli föremål för konstitutionell prövning.

Vad man gör är att förhindra en anpassning av lärarutbildningen till läroplanen. Man lämnar beräkningar som är uppåt väggarna när det gäller kostnaden för att följa riksdagsbeslutet. Från vpk:s sida föreslog vi en förlängning till 160 poäng för de s. k. tidigarelärarna, bl. a. med hänvisning till vikten av att de hade behörighet och kompetens att undervisa i engelska.

Regeringen följer inte riksdagsbeslutet, enligt min mening. Att regeringen valde att återkomma till riksdagen i detta ärende i formen av en skrivelse, beror det på att regeringen visste att man inte har följt riksdagsbeslutet?

Jag beklagar att jag måste se det så, att socialdemokraterna framöver kommer att få stå ensamma i fråga om en lärarutbildning som brister i kvalitet. Det hade varit nyttigt att ha en bred uppgörelse fullt ut om den nya lärarutbildningen för att därigenom öka möjligheterna till att uppfylla de mål och intentioner om kunskap och kompetens som finns i Läroplan för grundskolan.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om vissa grundskollä-
rars utbildning i
engelska*

Anf. 46 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Avsikten är ju inte att alla lärare skall undervisa i alla ämnen. Och därför utbildas inte heller alla lärare i alla ämnen.

Ungefär en fjärdedel av lärarna för tidigaregrenen kommer att utbildas i engelska. Om det i en skola på tidigaregrenen inte finns lärare i engelska som har tillräcklig utbildning, kan man använda lärare för senaregrenen, som är utbildade i engelska – och utbildade för att undervisa fr. o. m. årskurs 4, där undervisningen i engelska språket i allmänhet börjar. Givetvis bör också en kommun när den anställer lärare försöka se till att den även till de mindre skolorna har lärare som är utbildade för att undervisa i engelska.

I övrigt vill jag tillägga att regeringens skrivelse till riksdagen nu är under behandling i utbildningsutskottet. Det finns alltså möjlighet att i utbildningsutskottet påverka det beslut som riksdagen så småningom skall fatta, ett beslut som regeringen självfallet avser att följa.

Anf. 47 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Än är väl inte sista ordet sagt i den här frågan. Kruxet är att regeringen inte följde riksdagens beslut. Man har inte återkommit till riksdagen med en proposition om sitt förslag om hur den nya lärarutbildningen skall se ut, varför riksdagen inte har kunnat ta ställning genom ett normalt motionsförfarande. Man valde i stället att komma med en skrivelse, och en sådan är som sagt väldigt svår att behandla i vanlig demokratisk ordning.

Vi får se hur landet ligger framöver. Vi står i vilket fall som helst fast vid vårt krav på kvalitet i den nya grundskollärarytbildningen. Socialdemokraterna är välkomna att följa på den vägen.

Anf. 48 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Utbildningsministern säger att de små skolorna får anlita lärare med utbildning för årskurs 4–9. Men i många län består en stor del av grundskolans enheter – i mitt län är det 60 % – av låg- och mellanstadieskolor som är mildt sagt ifrån anknytning till högstadiekompetens.

Utbildningsministern anser vidare att en utbildning i engelska om minst 15 poäng är en nödvändig kompetens för att undervisa t. o. m. årskurs 6. Denna uppfattning delas av centern, och jag hoppas att den gäller över alla partigränser. Konsekvensen måste, såvitt jag förstår, bli att alla lärare antingen skall ha 160 poängs utbildning eller 15 poängs utbildning i engelska inbakad i de 140 poäng som krävs för alla lärarstuderande. Men om bara en fjärdedel av lärarna skulle få denna utbildning är jag rädd för att vi – och nu talar jag utifrån erfarenhet som lärare sedan 30 år tillbaka, varav 10 som skolledare – skulle få ett system med resandelärare. Detta skulle skapa större oro, större otrygghet och än mindre av arbetsro i våra skolor.

Utbildningsministern säger att den lösning som UIHÄ anvisar med tillvalsmöjligheter i engelska garanterar en viss tillgång på lärare med kompetens i detta språk. Ja, just det: en viss tillgång för vissa barn, inte alla – vilka? Centern menar att grundskolan måste vara en skola för alla barn, inte bara för vissa.

Jag förutsätter att frågan återkommer till riksdagen, så att riksdagens beslut kan följas.

Anf. 49 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Skulle det gå så illa att man finner att det i en skola inte finns någon lärare med utbildning för att undervisa i engelska, kan jag inte rekommendera annat än att man snabbt ser till att en av lärarna i den skolan ges möjlighet att genomgå den utbildning som erfordras för att kunna svara för språkundervisningen.

Innebörden i riksdagens beslut kommer ju att framgå sedan ärendet blivit behandlat i utbildningsutskottet och därefter förelagt kammaren för beslut.

Anf. 50 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Om man följer riksdagens beslut och även ger de s. k. tidigarelärarna kompetens att undervisa i engelska så skulle man därmed öka möjligheten att ha kvar utbildning också på glesbygden. Att man skall ha resandelärare kan ju innebära en ökad ekonomisk belastning. I ett trångt ekonomiskt läge kanske man då lägger ner skolan.

Om man följer riksdagens beslut avseende kompetens i engelska så gynnar man dessutom arbetet i lärarlag. Man kan gå in och hjälpa varandra som kolleger inom de olika ämnesavsnitten. Det är en tanke som bl. a. finns i läroplanen för grundskolan. Den tanken kan man nu inte gå i land med fullt ut, såsom regeringsförslaget ser ut.

Anf. 51 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Utbildningsministern säger att om det finns en sådan skola, skall kommunen betala över fortbildningsanslaget.

Det finns åtskilliga sådana skolor som kommer att sakna lärarkompetens. I mitt rektorsområde har vi ett 70-tal lärare. Vi har 17–18 fortbildningspoäng per läsår. Konsekvensen blir att om vi skall ta dessa poäng och utbilda för 15 poäng i engelska så innebär det ingen som helst garanti för alla barns rätt till grundläggande undervisning.

Jag tycker dessutom att detta i så fall diskriminerar all annan fortbildning under lång tid, eftersom resurserna är så knappa. Varifrån skall man då ta resurser till annan viktig fortbildning, såsom miljövard, data, matematik, svenska och praktiskt estetiska ämnen?

Herr talman! Jag skall inte längre uppehålla mig vid detta, men jag förutsätter att regeringen genomför en lärarutbildning enligt riksdagens beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1987/88:126 om undervisningen på psykologlinjen

Anf. 52 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Bo Hammar har frågat mig vilken kontroll som utövas från regeringskansliet över att fattade riksdagsbeslut följs ute på universiteten.

Efterlevnaden kan naturligtvis bara kontrolleras i efterhand. Genom det arbete som utförs av universitets- och högskoleämbetet och universitet och högskolor med verksamhetsberättelser menar jag att vi inom högskolesek-

torn kommit längre i detta avscende än vad man gjort inom många andra stora samhällsområden.

I vissa fall händer det att regering eller riksdag vill mera i detalj ingripa i högskoleverksamheten. Ett exempel på detta är riksdagsbeslutet år 1987 om förstärkning av undervisningen på psykologlinjen. Jag har naturligtvis inga möjligheter att nu under början av läsåret kontrollera hur anslagen används i detalj, men jag förutsätter att de berörda myndigheterna förverkligar intentionerna bakom riksdagens beslut.

Anf. 53 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

Det händer ju inte precis varje dag att riksdagen bifaller en enskild motion, allra minst om den kostar pengar. Jag själv och Björn Samuelson var därför ganska nöjda när vi i våras, efter diverse turer, lyckades lotsa igenom vår motion om en förstärkning på 2 milj. kr. till psykologlinjen.

Vår motion och sedermera riksdagsbeslutet innebar mycket explicit att dessa två miljoner skulle användas för att avlasta de studerandes kostnader för egenterapimomentet i undervisningen. Döm därför om både motionärernas och psykologstudenternas häpnad när pengarna ute på universiteten delvis pytsades i väg till andra ändamål.

På Stockholms universitet såg det ett tag ut som om studenterna skulle gå förlustiga nästan hela detta belopp. Det stannade så småningom vid att 20 % av pengarna där användes till andra ändamål än som avsetts. Jag vill därför mycket konkret fråga utbildningsministern om han tycker att det är ett rimligt förfarande.

Egenterapimomentet är ett obligatoriskt inslag i undervisningen på psykologlinjen. Men till skillnad från annan statlig högskoleutbildning är denna del av utbildningen inte kostnadsfri. Egenterapin kostar studenterna mycket stora belopp, upp till 18 000 kr. Vi tycker att det är orimligt.

De två extra miljoner som riksdagen nu beviljade enligt vårt förslag var öronmärkta just för att avlasta studenterna denna kostnad. Det handlade således inte om en allmän förstärkning av psykologlinjen, utan mera om någon slags riktad studiesocial insats på – kan man säga – studiemedelsområdet. Det är därför häpnadsväckande att riksdagens beslut inte följs och att pengarna inte fullt ut används till detta ändamål. Jag hoppas att utbildningsministern instämmer i denna slutsats och är beredd att titta närmare på denna fråga.

Anf. 54 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! När en högskola får anslagna medel till utbildning tar man en viss del i anspråk för att bestrida gemensamma kostnader för byggnader, bibliotek och alla möjliga resurser. Jag kan hålla med om att det är tveksamt om man skall belasta ett anslag av denna typ med att också stå för de gemensamma kostnaderna. Jag har förstått att så har skett. Vid åtminstone ett universitet har man därför tillfört denna utbildning motsvarande medel så att inget används för gemensamma kostnader.

Jag delar Bo Hammars uppfattning att de anslagna medlen knappast innebär att man utnyttjar högskolans lokaler, bibliotek eller övriga resurser.

Det kan därför vara rimligt att de också befrias från att vara med och dela gemensamma kostnader.

*Om svenskt deltagande
i viss utländsk hög-
skoleutbildning*

Anf. 55 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tackar verkligen utbildningsministern för denna precisering av svaret på min fråga. Psykologstudenterna kommer nog också att vara mycket tacksamma för den preciseringen.

Det är riktigt som utbildningsministern säger att när det gäller allmänna anslag kan man dra en viss summa till s. k. gemensamma ändamål. Detta handlar emellertid inte om ett allmänt anslag till undervisningen som sådan. Som jag sade tidigare handlar det om öronmärkta pengar som skulle gå till att underlätta för studenterna när det gäller egenterapimomentet. Kostnaden skulle avlastas studenterna. Detta kan således ses som någon form av studiemedel.

Jag tackar än en gång för en värdefull precisering av svaret på min fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1987/88:132 om svenskt deltagande i viss utländsk högskoleutbildning

Anf. 56 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Kerstin Keen har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att Sverige skall kunna delta i COMETT och ERASMUS.

Inom utbildningsdepartementet lägger vi ned ett betydande arbete på att undersöka möjligheterna för svenskt deltagande i EG:s olika utbildningsprogram. Av särskilt intresse är COMETT för samverkan mellan utbildning och industri i Europa och ERASMUS för ökad rörlighet för studerande mellan de europeiska universiteterna. Som exempel kan nämnas att jag själv i oktober deltog i ett möte mellan utbildningsministrarna från EG-länderna och från Norden. Utbildningsdepartementet deltar också i den arbetsgrupp inom EFTA som bildats för kontakterna med EG på utbildningsområdet. Denna grupp undersöker tillsammans med företrädare för EG-kommissionen möjligheter och former för EFTA-ländernas deltagande i t. ex. COMETT och ERASMUS.

Med dessa exempel vill jag visa att jag redan vidtagit åtgärder på området. Jag kommer naturligtvis att fortsätta med ytterligare ansträngningar eftersom ett svenskt deltagande är av stor betydelse för vår högskolas internationalisering.

Anf. 57 KERSTIN KEEN (fp):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag är glad över att utbildningsministern tycker att ett svenskt deltagande i COMETT och ERASMUS är av stor betydelse.

Anledningen till att jag ställde frågan var faktiskt att jag läste att utbildningsministern i oktober hade varit nere och diskuterat dessa frågor. Jag hade därför en förhoppning om att utbildningsministern skulle ha

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om svenskt deltagande
i viss utländsk hög-
skoleutbildning*

kommit fram till litet mer konkreta åtgärder, och inte bara att ett betydande arbete på att undersöka möjligheterna läggs ned i utbildningsdepartementet.

Frågan om de svenska studenternas möjligheter att delta – framför allt i ERASMUS-projektet – har redan under eftermiddagen varit uppe i Europa-debatten.

Vi vet att EG för närvarande satsar väldiga summor. åtskilliga miljoner i ECU, dvs. bortåt hundraålet miljoner i svenska kronor, under de närmaste åren.

ERASMUS har ju sitt namn efter humanisten Erasmus av Rotterdam. Det är ingen nyhet att svenska studenter skall ut i världen – tänk bara på vad Olof Pettersson, dvs. Olaus Petri, fick för intryck i Europa och vad det betydde.

I dag gäller det kanske inte i första hand våra humanister, utan också naturvetare och ekonomer. Jag har oroande exempel på att svenska studenter, medlemmar i organisationerna IAESTE och AISEC, som verkar för internationellt praktikantutbyte, inte längre har det så lätt i Europa. Jag känner väl till ett fall där med hänsyn till EG en svensk teknolog inte fick en praktikplats i Paris, medan hennes engelske pojkvän mycket lätt fick det.

Vad tänker utbildningsministern vidta för konkreta åtgärder för att detta praktikantutbyte skall bli möjligt? För att vi skall komma in i ERASMUS handlar det ju om pengar. Inte är det väl meningen att endast barn till rika föräldrar skall kunna studera i Europa? Vad som behövs är statliga stipendier.

Anf. 58 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! För att visa att det inte bara är vackra ord det rör sig om, vill jag nämna att chefen för utbildningsdepartementets högskoleenhet i morgon deltar i överläggningar i Bryssel som syftar till just en sådan ökad möjlighet till studerandeutbyte som Kerstin Keen har efterlyst.

Jag vill också nämna att studiemedelskommittén i sitt betänkande föreslår att svenska studerande i ökad utsträckning skall kunna ta med sig sina studiemedel för att bedriva studier utomlands. Det betänkandet är nu föremål för remissbehandling. Efter remissbehandlingen får vi tillfälle att återkomma till riksdagen i frågan.

Anf. 59 KERSTIN KEEN (fp):

Herr talman! Jag tackar än en gång utbildningsministern, nu för denna precisering att det faktiskt pågår förnyat arbete. Vi får hoppas att det går ganska fort, för COMETT är redan i gång, och ERASMUS sätter i gång den 1 juli 1988 och våra studenter i Sverige vill inte vänta.

Det är ju glädjande att både Anita Gradin och Lennart Bodström är inne på studiemedelskommittén. Vi får hoppas att den tar tag i det här. Men det krävs nog faktiskt också att svenska staten går in för stipendier, för i EG-länderna är det Bryssel som betalar för studenterna, inte studenterna själva.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 60 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Sivert Carlsson har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till fortsatt grundskollärautbildning vid högskolan i Kalmar.

Regeringen har i proposition 1985/86:113 om lokalisering av grundskollärlinjen m. m. redovisat sitt ställningstagande till lokalisering av grundskollärlinjen till högskolan i Kalmar.

Universitets- och högskoleämbetet har i sin anslagsframställning, precis som Sivert Carlsson påpekar i sin fråga, redovisat ett ökat lärarutbildningsbehov.

Enligt min mening bör en eventuellt utökad lärarutbildning kunna lokaliseras till de högskoleenheter som enligt riksdagsbeslutet skall anordna grundskollärautbildningen. Jag har därför inte för avsikt att föreslå någon förändring av det tidigare nämnda riksdagsbeslutet.

Anf. 61 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka utbildningsministern för svaret, men jag är uppriktigt sagt förvånad, för att inte säga besviken.

Min fråga är föranledd av att det behövs en snabb och väsentlig utökning av lärarutbildningens volym. UHÄ har, beroende på ökat barnantal men också som en följd av den nya grundskollärautbildningen och ökat antal pensioneringar, föreslagit en fördubbling av antalet intagningsplatser redan kommande budgetår, till 1 890 stycken. Dessa nya förutsättningar bör ge ökat stöd för fortsatt grundskollärautbildning vid högskolan i Kalmar, en uppfattning som också delas av flera ledamöter, inkl. verksledningen, i UHÄ:s styrelse liksom av en enig länsstyrelse, av de stora fackliga organisationerna, av länets kommuner och av befolkningen, som i ett antal av närmare 6 000 *personligen* tagit till pennan och skrivit på för denna, som så många tycker, utbildningspolitiska och regionalpolitiska självklarhet.

Lärrhögskolan i Kalmar har varit en föregångare beträffande reformarbetet med den nya grundskollärautbildningen och gemensam utbildning för barnomsorgs- och grundskolepersonal. Det känns bittert för den personalen att i stället för fortsatt utvecklingsarbete bli varslad om uppsägning.

Länets kommuner är absolut i behov av lärrhögskolans kompetens, inte bara för den viktiga reguljära fortbildningen utan också för den skolutveckling och kompletteringsutbildning som är en följd av den nya grundskollärautbildningen. Det känns bittert för kommunerna och för de tusentals lärarna i länet att bli av med denna kompetens och tillgång.

Kalmar län tillhör i dag, till följd av regeringens koncentrationspolitik, de stora regionalpolitiska förlorarna, med halva järnvägsnätet nedlagt, med föreslagen halvering av väganslagen, med hotade jord- och skogsbruk, med hotad statlig järnvägsindustri på Kalmar verkstad, med bland landets lägsta andel statlig verksamhet, med bland landets lägsta andel högskolestuderande och med tappade fyra ungdomar per dag under de senaste åren. Därför måste bl. a. högskolans basutbud och kompetens breddas, förstärkas och fördjupas, precis som UHÄ:s verksledning m. fl. skriver i sin reservation.

Om fortsatt grundskollärautbildning vid högskolan i Kalmar

Jag vill fråga utbildningsministern: Delar utbildningsministern och regeringen uppfattningen, att utöver utbildningspolitiska skäl även regionalpolitiska och samhällsekonomiska skäl talar *mot* nyinvesteringar beträffande lärautbildningen i redan överhettade områden och *för* ett utnyttjande av redan befintliga resurser, vilka i det här fallet finns bl. a. vid lärautbildningen i Kalmar, i form av såväl lokaler och personal som mångårig och väldokumenterad kompetens beträffande lärautbildning?

Anf. 62 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Oändligt mycket långsammare än inom andra samhällsområden sker en viss omstrukturering också på utbildningssidan. De 162 000 studieplatser som vi har i Sverige har inte exakt samma fördelning. Vid ett minskat behov av grundskollärare minskas också långsamt utbildningen av grundskollärare.

Kalmar får i stället enligt 1986 års budgetproposition 30 platser produktionstekniker, enligt budgetpropositionen 1987 ytterligare 30 platser verkstadsingenjörer, ytterligare ett antal platser på driftingenjörslinjen, och därutöver lokala linjer, nämligen mediatiklinjen (20 platser), marknadsekonomilinjerna (24 platser) och företagsingenjörslinjen (18 platser).

Jag tycker det är oräddvinst när det sägs här att Kalmar län tillhör de stora regionalpolitiska förlorarna i regeringens politik. Nog kan vi förse Kalmar län med det behov av grundskollärare som föreligger. Men nu är det fråga om att förse detta industrisvaga län också med den arbetskraft som är förutsättningen för en utveckling av de branscher som kan ge nytt liv åt gamla bygder.

Låt mig också säga att vi alltjämt bedriver lärautbildning för tidigare linjen på tolv enheter i Sverige. Att beteckna dem som överhettade när det är fråga om Kristianstad, Växjö, Jönköping och Linköping tycker jag är att ställa små krav på vad som är överhettade områden i Sverige.

Anf. 63 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Utbildningsministern sade i sitt första svar:

”Enligt min mening bör en eventuellt utökad lärautbildning kunna lokaliseras till de högskoleenheter som enligt riksdagsbeslutet skall anordna grundskollärautbildningen.” UHÄ skriver att de skall finnas på 6 av de 14 högskolorna: Sundsvall/Härnösand, Falun/Borlänge, Karlstad, Jönköping, Växjö och Kristianstad. Samtidigt skriver UHÄ att ett rimligt riktal för antagningsplatserna är 120, inte 180 som i så fall förutsätts.

Jag har förståelse och respekt för att utbildningsministern här och nu inte vill ge några definitiva löften, men jag hade hoppats kunna tolka svaret så att man inte hade stängt dörren helt och hållet för lärautbildning vid Kalmar läns högskola.

Det råder, herr talman, ingen motsättning mellan en utökad teknisk och ekonomisk utbildning å ena sidan och bibehållen lärautbildning å andra sidan. Båda behövs, inte minst av regionalpolitiska skäl. Däremot är risken stor att förlusten av lärautbildningen i Kalmar och en allmän spridning av teknikutbildningen såväl till Kalmar och Växjö som till Karlskrona innebär att högskolan i Kalmar får en ännu svagare ställning på grund av ett alltför snävt rekryteringsunderlag just när det gäller den tekniska och ekonomiska utbildningen.

Den mångåriga och dokumenterat goda lärarutbildningen behövs som en grundläggande bas för högskolan i Kalmar, för näringslivet där nere, ja, för hela Kalmar län. Jag menar att talet om en rättvisare regional balans måste omsättas i praktisk real politik. Orden, herr talman, måste alltså också omsättas i konkret handlande. Ett bibehållande av lärarutbildningen i Kalmar län vore ett exempel på konkret handlande för att så att säga följa upp det ofta vackra ordsvallet.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1987/88:111 om resurstilldelningen till länsvägarna

Anf. 64 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Anna Wohlin-Andersson har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förstärka resurstilldelningen till länsvägarna, så att de regionalpolitiska målen kan uppnås.

För närvarande pågår ett arbete med att ta fram investeringsplaner för de närmaste tio åren. Vägplaneringen är decentraliserad, vilket bl. a. innebär att det lokala och regionala inflytandet är stort i denna planeringsprocess.

Den fördelning mellan riks- och länsvägar som nu diskuteras är ett resultat av länens samlade prioriteringar. Jag utgår ifrån att länen därvid även har beaktat de regionalpolitiska målen i sina bedömningar liksom i prioriteringen av enskilda vägobjekt. Jag förutsätter att sådana överväganden även gjorts i Östergötlands län.

Anf. 65 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Tyvärr måste jag säga att jag verkligen inte är nöjd.

I Östergötland finns det 52 mil riksvägar och 400 mil länsvägar. Som framgår av frågan anslås för dessa 400 mil endast 51,5 milj. kr. *på tio år enligt* den fördelning som vägverket har gjort. Det säger sig självt att det inte finns någon som helst möjlighet att göra annat än några enstaka punktinsatser på länsvägnätet med de kronorna.

Regeringen talar så vackert om regional balans. Men med en sådan här vägpolitik är det ljusår tills den blir verklighet, eftersom vägnätet är av största betydelse för just den regionala balansen. Regeringen har engagerat sig i kampanjen "Hela Sverige skall leva!". För att uppnå målet behövs det först och främst en vägpolitik när det gäller de vägar på vilka timmerbilar, mjölkbilar, fodertransporter, skolskjutsar, pendlare, färdtjänst och lantbrevbärare skall fram!

E- och P-län är vid sidan av Norrlandslänen de län som har de flesta grusvägarna – närmare bestämt 160 mil, dvs. ca 40 % av vägbeståndet.

Nu säger kommunikationsministern att den här fördelningen bygger på prioriteringar som länen själva har gjort. Men när lekmannastyrelsen vid länsstyrelsen i Östergötland diskuterade den tioårsperiod som vi nu planerar för fick man ett klart besked om att det icke gick att flytta pengar mellan anslagen för riksvägar resp. länsvägar. Vad man hade att göra var i stället att

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om resurstilldelningen
till länsvägarna*

inom den ram som vägverket fastställt prioritera länsvägarna. Det är alltså den prioriteringen som jag här vänder mig emot – dvs. ca 50 milj. kr. till länsvägar kontra drygt 400 milj. kr. till riksvägar.

Centern har år efter år hävdats att riksdagen bör uttala att 50 % av vägbyggnadsmedlen skall gå till länsvägarna. Jag tycker att detta krav aldrig har varit mera aktuellt än det nu är. Jag säger detta med tanke på fördelningen i Östergötland. Jag måste säga till kommunikationsministern: Jag förstår inte talet om att det här skulle vara fråga om länets egen prioritering, eftersom prioriteringen härrör från vägverket när det gäller de här båda anslagen.

Anf. 66 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det är klart att det är fråga om en prioritering både hos vägverket och i resp. länsstyrelse. Men det kan ju inte vara på det viset att den länsstyrelse som har en hög prioritet av riksvägar i sitt län skall kompenseras för att man prioriterar stora riksvägsprojekt genom att man får tillägg när det gäller länsvägsmedlen. Ett sådant system skulle över huvud taget inte fungera.

I Östergötland är det uppenbarligen så, att länsstyrelsen i stor enighet har tillstyrkt det upprättade förslaget till flerårsplan för byggande av riksvägar. Såvitt jag vet har man inte framfört några krav på ytterligare medel till länsvägsplanen.

När det gäller Östergötlands län har jag för egen del observerat någonting som tycks stämma mycket väl överens med den prioritering som man tydligen har gjort i länet. Från vägmyndigheternas sida hade man nämligen för något år sedan en stor annonskampanj, där man frågade: Måste man vara östgöte för att förstå det kloka i att bygga Sveriges viktigaste väg färdig? Det handlade om E 4-an. Det är uppenbarligen vad man har prioriterat i Östergötland.

Man kan alltså inte få kompensation för en sådan prioritering i form av ökade länsvägsanslag. Det skulle ju vara helt orätt gentemot övriga län.

Anf. 67 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Vad östgötarna i länsstyrelsens lekmannastyrelse har gjort, kommunikationsministern, är att de har sagt: Okej, E 4-an kan byggas färdig i egenskap av motorväg genom vårt län. Men då skall de pengarna ligga utanför den medelsram som gäller för våra vägar över huvud taget. Detta har en enig lekmannastyrelse sagt år efter år.

Man behöver verkligen inte vara östgöte för att kunna konstatera att vägarna är dåliga runt om i Östergötland. Vidare är en stor procent av vägarna grusvägar. Det är faktiskt ingen rim och reson i det hela. Människor som inte har tillgång till vare sig flyg, tåg eller buss utan som bara har tillgång till bilen skall alltså finna sig i att via skatten subventionera kollektivtrafiken i Sverige med 8 miljarder per år. Till råga på allt har de sedan inga ordentliga vägar i sitt eget län. En normalinkomsttagare kan alltså få betala totalt ca 2 000 kr. i skatt per år till en kollektivtrafik som han eller hon inte har en chans att utnyttja.

Det faktum att det genom länet går en motorväg, som ännu icke är

färdigbyggd, kan inte tas till intäkt för att man skall klara sig på 50 milj. kr. under resten av den aktuella tioårsperioden.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om godstrafiken på
järnvägssträckan Orr-
skog – Söderfors*

Anf. 68 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara helt kort säga att jag tror att varje länsstyrelse och länsvägnämnd skulle önska att man fick alla pengar som går till riksvägar vid sidan om anslagen för att i stället kunna använda anslagen enbart till länsvägar. Ett sådant här önskemål har man således säkerligen inte bara i Östergötlands län, utan det gäller nog överallt. Det system för vägplanering som riksdagen har beslutat om skulle ju annars fullständigt rivs upp. Jag tror att Anna Wohlin-Andersson mycket väl kan föreställa sig vilka konsekvenserna skulle bli.

Den enda lösningen när det gäller att få mera pengar – det må gälla riksvägar eller länsvägar – är väl att öka anslagen i budgeten. Men det skall ju också finansieras på något sätt. Om Anna Wohlin-Andersson är beredd att medverka i de sammanhangen, är det möjligt att det kan bli en del länsvägspengar så småningom.

Anf. 69 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi i centerpartiet har i årets partimotion angående vägar föreslagit att ytterligare 200 milj. kr. anslås till länsvägarna söder om Dalälven. Det är nämligen så, att grusvägarna inte följer samma banor som adelsmän och ekar, utan de finns även söder om Dalälven.

Dessutom vill jag säga att man, om man skall ha nämnda inställning, skall säga till länsstyrelsen i Östergötland: Ni får inte de här pengarna utanför den ram som gäller för motorvägsbygget. Enligt vår prioritering får ni drygt 400 miljoner till riksvägar och 50 miljoner till era länsvägar.

Om man inte är nöjd med en sådan prioritering, skall man väl åtminstone ha en chans att yttra sig innan det hela spikas i vägverket.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1987/88:112 om godstrafiken på järnvägssträckan Orrskog–Söderfors

Anf. 70 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gunnar Thollander har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att förhindra SJ att avveckla godstrafiken på järnvägssträckan Orrskog–Söderfors.

Det är riktigt att det inom SJ diskuteras att lägga ned godstrafiken vid järnvägsstationen Söderfors. SJ har dock ännu inte fattat något preliminärt beslut i frågan.

De riktlinjer som gäller för SJ:s nedläggning av vagnslasttrafik är följande. När SJ har meddelat ett preliminärt beslut angående nedläggning av vagnslasttrafik vid en järnvägsstation, skall berörd kommun underrättas. Om kommunen motsätter sig nedläggningen, kan kommunen begära att regeringen prövar frågan.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om telekommunikationerna i Bergslagen

Det finns enligt min mening inte någon anledning att frånga denna handläggningsordning.

Anf. 71 GUNNAR THOLLANDER (s):

Herr talman! Först får jag tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställde frågan var först och främst arbetsmarknadssituationen i Norduppland.

Företaget Kloster Speedsteel AB, gamla Söderfors bruk, har bantats mycket hårt under de senaste åren, och det tål inga större ytterligare påfrestningar. Skulle denna järnväg läggas ner stiger kostnaderna direkt.

Detta är också en viktig miljöfråga. Om den befintliga järnvägen inte får användas för frakt av tungt gods, som tegel, legeringsmaterial och färdigt stål, måste det läggas över på landsvägstrafik, vilket medför en försämring av miljön.

Sett ur samhällsekonomisk synpunkt blir det betydligt billigare att ha järnvägen kvar för sådana här transporter.

Industriministern har till oss i kommunen framfört att obalansen inom Uppsala län skall rättas till, inte minst när det gäller arbetsmarknadsfrågor. Jag förutsätter att kommunikationsdepartementet arbetar mot samma mål och förhindrar nedläggningen av järnvägen Orrskog-Söderfors – annars förstärks obalansen inom länet.

Det är riktigt att SJ ännu inte har beslutat om en nedläggning av järnvägen, men man har bekräftat att det lutar åt det hållet, och därför ansåg jag att det fanns behov av att ta upp frågan redan nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1987/88:114 om telekommunikationerna i Bergslagen

Anf. 72 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Anders Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förändra den rådande situationen i fråga om telekommunikationerna i Bergslagen.

Televerket mäter kontinuerligt servicenivån inom olika områden. Det gäller bl. a. hur lätt det är att komma fram på linjerna och hur många fel som anmäls. Jag kan konstatera att televerkets statistik tyder på att telenätet i Bergslagen numera har samma kvalitet som i övriga landet. Den aktuella situationen när det gäller fel på ledningar är att det finns nio anmälda fel i Fagersta-Norberg-Skinnskattebergs-området, som har 20 000 abonnentledningar. Ingen av anmälningarna var, när jag fick uppgifterna i tisdags, äldre än tre dagar. De problem med telekommunikationerna i Bergslagen som fanns för några år sedan verkar nu vara lösta.

Det finns inga speciella begränsningar i Bergslagen för företag som vill utnyttja moderna datakommunikationstjänster. Anslutningar till det nya digitala långdistansnätet med mycket hög kapacitet kan exempelvis levereras till Fagersta och Skinnskatteberg redan i år och till Norberg nästa år.

Anf. 73 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Det är tydligt att svaret är en ren partsinlaga från televerket – jag känner igen siffrorna från en tidningsartikel. Det stämmer inte riktigt med den verklighet som vi lever med i Bergslagen och speciellt i denna region.

Dåliga kommunikationer är inte bara en källa till irritation och föargelse i det dagliga arbetet, utan de innebär också dålig effektivitet i företagen, små som stora – de får kanske mest konsekvenser för de små företagen.

Dåliga kommunikationer till trots etablerar sig företag i tro på att problemen skall lösas. Om det inte sker blir konsekvenserna förödande. Det är alltså allvarligt för företag som lockas att etablera sig i Fagerstaregionen men sedan inte kan klara sin verksamhet på grund av tekniska hinder. Bara vetskapen om dåliga telekommunikationsresurser i området gör ju, kommunikationsministern, att företagen drar sig ur. De hoppar inte ut i det okända, när de inte vet vad framtiden innebär.

Det blir inga nya jobb, trots Bergslagsdelegationens ansträngningar. Att televerket säger att det skall byggas en axelstation i Fagersta någon gång 1993, sist på utbyggnadslistan, ger fog för mångas misströstan i tron att möjligheterna till jobb kommer att försvinna under resans gång.

Så något om vilka krav som borde ställas på televerket. Det är ett statligt verk med en monopolverksamhet som skall tillhandahålla dessa teletjänster. Borde televerket då inte ha trycket på sig, som en kommunikationsminister kunde hjälpa till med, så att man fick både kapacitet och kvalitet på ett tillfredsställande sätt i hela landet?

När nu kommunikationsministern säger att problemen är lösta, vill jag påstå att servicen inte alls är vad den borde vara.

Herr talman! Jag skall återkomma vid ett senare tillfälle med exempel på hur det verkligen är.

Anf. 74 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag har med anledning av denna fråga inhämtat en del statistik från de kontroller som kontinuerligt görs i olika områden, bl. a. i Fagerstaområdet. Jag skall inte läsa upp alla siffror, men jag kan säga att de kontroller som har gjorts – och det är ganska omfattande kontroller under senare tid – visar en säkerhet på 97–98 %. Om denna statistik är så talande undrar jag – jag har hört diskussionen tidigare i fråga om dessa områden – om det inte är ganska tveeggat att tala om dåliga telekommunikationer, när det uppenbarligen *inte stämmer med verkligheten*. Det måste vara tveeggat, om man försöker att få företag till området men ständigt sprider föreställningen att det där är speciellt dåliga telekommunikationer. Det är inte någonting som talar för bygden, framför allt om det inte stämmer med verkligheten.

Jag vill bara ställa frågan om det verkligen är rätt diskussion att föra i detta område, då man inte håller sig till fakta utan sprider föreställningen att telekommunikationerna är speciellt dåliga, när de uppenbarligen inte är det.

Jag kan förstå om representanter för vissa andra partier ställer anspråk på att statliga verk skall göra regionalpolitiska insatser, men jag förstår inte varför representanter för moderata samlingspartiet gör det. Ni önskar ju att denna verksamhet snarast skall privatiseras, och jag utgår från att privata företag inte kommer att ta några regionalpolitiska hänsyn.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om postservicen i
Göteborg*

Anf. 75 ANDERS ANDERSSON (m):

Herr talman! Televerket har fortfarande ändå monopol på att lämna denna service. Någon annan finns det inte att vända sig till. Därför måste man också trycka på i denna fråga.

När det gäller statistiken skulle jag bara vilja ta ett exempel för att belysa hur situationen kan vara i glesbygden och speciellt i de här trakterna. På förmiddagen den 30 oktober meddelades televerket om fel på linjen till ett antal abonnenter. De som sökte komma fram till dessa abonnenter blev upplysta om att linjen skulle vara klar den 3 november – drygt fyra dygn skulle vi vara utan en service som vi ändå får betala för.

Anser herr Hulterström detta tillfredsställande?

Vad hände i denna situation? Efter besked om att man kunde nå dessa abonnenter först efter fyra fem dygn fick åtskilliga bilresor företas. Vidare, herr talman, kom besked från en teleansvarig: Vi jobbar inte när det är helg. Samma ansvarige sade en stund senare: Vi har jourverksamhet och reparerar ständigt linjefel under helger.

Jag vill ställa frågan till Sven Hulterström: Vem är jourverksamheten till för? För dem som televerket kan debitera ofta höga kostnader och för dem som bor på bättre belägna platser sett från televerkets synpunkt? Tydligt tillkommer det inte Bergslagen att få denna jourservice.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1987/88:121 om postservicen i Göteborg

Anf. 76 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Erling Bager har mot bakgrund av att postverket i Göteborg flyttat sin centrala postsortering från Drottningtorget frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att den försämrade postservicen skall förbättras. Den försämring som avses rör möjligheten att lämna in brev sent på kvällen.

Postsorteringen flyttades den 2 november från posthuset vid Drottningtorget till den nya postterminalen på Kruthusgatan. Terminalen ligger på ca 10 minuters gångavstånd från Drottningtorget. Brevlådorna vid terminalen töms kl. 20.30, 21.00 och 22.00. Tömningstiderna innebär inga försämringar jämfört med de tider som tidigare gällde vid Drottningtorget. Möjligheten att lägga på brev direkt på posttågen vid centralstationen finns dock inte längre.

För att förbättra servicen för dem som lämnar sina brev vid posthuset vid Drottningtorget kommer postverket inom kort att senarelägga tömningstiderna där. Sammanfattningsvis kan jag inte hålla med Erling Bager om att möjligheterna att lämna in brev på kvällen skulle ha försämrats avsevärt.

Anf. 77 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Jag tycker att det innehåller en liten ljusglimt, men det kunde ha varit mera konkret.

I gårdagens TV-aktuellt yttrade postverkets generaldirektör Bertil Zach-

risson att verket måste investera och vara mera effektivt i storstäderna för att kunna klara åtagandena i glesbygden. Man kan ju undra om detta yttrande gäller enbart för Stockholms del. I rikets andra stad har vi i årtionden tidigare haft möjligheten att posta brev sent på kvällstid på en central plats. Denna möjlighet har postverket nu avsevärt försämrats. Det går väl an för kommunikationsministern och mig själv som gamla göteborgare att leta oss över spåren i mörkret i kvällstid bort till Kruthusgatan och kanske klara av att posta ett brev, men för de tusentals göteborgare som är ledsna och arga över försämrade postservice och inte är bilburna är ju detta ingen tröst.

Jag kan berätta för Sven Hulterström om den gamla dam som ringde mig på torsdagskvällen och som hade letat sig bort till Kruthusgatan för att lägga på ett brev. När hon kom dit hade man minskat brevinkastens storlek så att hon inte fick in sitt skrymmande brev. Sedan letade hon sig tillbaka till Drottningtorget för att hitta en vaktmästare på det gamla postkontoret, men detta existerade inte längre. Man kan ju fråga sig om postverket inte vill motta fler brev i Göteborg.

1 Man flyttar postinlämningen från en central plats vid Drottningtorget.

2 Man tar inte längre emot brev lika sent på kvällen som tidigare.

3 Man minskar brevinkastens storlek så att skrymmande brev inte längre kan försändas.

4 Man har inte längre någon personal på kvällstid som kan ta emot skrymmande brev.

5 Man gör det praktiskt nästan omöjligt för icke bilburna kunder att kvällstid posta brev.

Regeringen har självfallet ett ansvar för hur ett statligt monopolföretag försämrar postservicen, i detta fall i Göteborg. Kommunikationsministerns svar är principiellt viktigt för postverkets framtida agerande.

Tycker kommunikationsministern som jag att vi skall behålla tidigare service i centrala Göteborg för dem som också utnyttjar kollektivtrafiken?

Anf. 78 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Bakgrunden till denna förändring är ju att postverket hade lokaler vid Drottningtorget som inte längre var ändamålsenliga. Man håller alltså på att bygga en ny postterminal. Därmed genomförs denna typ av förändringar. Naturligtvis tycker Erling Bager och jag som göteborgare att vi skall ha en god postservice och att vi skall kunna posta våra brev; det är vi säkert båda två lika intresserade av.

Jag är emellertid inte lika säker på att övriga riksdagsledamöter är intresserade av var våra postlådor finns någonstans. Jag skall därför avstå från ytterligare kommentarer.

Anf. 79 ERLING BÄGER (fp):

Herr talman! Det var ju fint att kommunikationsministern har samma uppfattning som jag, nämligen att vi skall bibehålla den service från postverket som vi har haft under lång tid och som är viktig. I det arbetet har vi stöd också från de anställda inom postverket. Jag kan visa kommunikationsministern insändare i tidningar där personalen säger att man har möjlighet att

fortsätta med samma tömning som tidigare. Personal finns redan. Det gäller bara att ta en blåsäck och gå upp och tömma lådorna vid Drottningtorget, så kan man fortsätta att ge samma service som tidigare.

Vidare tar det mer än de tio minuter som kommunikationsministern talade om i sitt första inlägg att gå den här sträckan. Det tar mycket längre tid. Denna sträcka har bl. a. en journalist på Göteborgsposten provgått. Det är inte lätt för en äldre person att klara denna väg på tio minuter, det kan jag garantera.

Anf. 80 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag lovade att inte göra några ytterligare kommentarer, men en till har jag. Jag kan försäkra att regeringen inte kommer att hindra postverket att vidta dessa olika arrangemang som Erling Bager talar om.

Anf. 81 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Det tycker jag var klarläggande, så jag hoppas att postverkets ledning tar intryck av vad kommunikationsministern säger och snarast rättar till missförhållandena.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1987/88:123 om upprustning av inlandsbanan

Anf. 82 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Birgitta Hambraeus har frågat mig om jag är beredd att föreslå riksdagen att anslå de medel som behövs för att inlandsbanan skall kunna trafikeras både med torvtåg och flera persontåg dagligen.

Bakgrunden till Birgitta Hambraeus fråga är att SJ fr. o. m. den 1 juni 1988 för att kunna köra godståg på sträckan Orsa-Sveg diskuterar att ersätta en av de två dagliga motorvagnsturerna i varje riktning med bussförbindelse. Orsaken är att SJ av säkerhetsskäl inte kan trafikera bandelen med mer än ett tåg åt gången. Birgitta Hambraeus tycker att SJ borde bemanna någon av de nedlagda stationerna mellan Orsa och Sveg för att lösa problemet.

Enligt riksdagens riktlinjer för järnvägspolitiken är det SJ själv som skall bestämma hur anslagna investeringsmedel skall användas. SJ skall därvid anpassa sina insatser för investeringar och underhåll till trafikunderlaget och till bedömningen av den framtida utvecklingen. Enligt vad jag erfarit satsar SJ också med anledning av den nytillkomna godstransporten av torv ca 6 milj. kr. i utbyggnad och upprustning av Mora och Orsa bangårdar. Att även satsa investeringsmedel i att öppna ytterligare en station på bandelen anser SJ dock inte vara ekonomiskt försvarbart.

Med hänsyn till de riktlinjer som gäller anser jag inte att det finns skäl för regeringen att föreslå riksdagen att särskilda medel anvisas för investeringar eller drift av olika järnvägar som inlandsbanan.

Avslutningsvis vill jag nämna att i det pågående trafikpolitiska utvecklingsarbetet övervägs hur järnvägstrafiken kan utvecklas vidare på bl. a. inlandsbanan. Resultatet av dessa överväganden kommer att redovisas senare i en trafikpolitisk proposition.

Anf. 83 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det blir ju litet svårt att utveckla trafiken på inlandsbanan i fortsättningen om man, så fort inlandsbanan får ökat kundunderlag, drar in några av de redan befintliga turerna. Hur skall det då kunna bli en utökning av trafiken?

Kommunikationsministern säger att riksdagens riktlinjer inte medger att man specialdestinerar medel till någon särskild järnvägssträcka. Nu har emellertid riksdagen 1979 under den borgerliga regeringen beslutat om ett upprustningsanslag som var specialdestinerat till just inlandsbanan. Man fick 15 milj. kr. för det budgetåret och sedan 20 milj. kr. för ett antal budgetår därefter.

Riksdagen har åtskilliga gånger slagit fast att inlandsbanan skall leva vidare och utvecklas och har alltså med den borgerliga regeringens bistånd markerat att vi vill få den ordentligt upprustad.

Nu satsar SJ självmant 6 milj. kr., och vi är i trakten oerhört glada över att vi får denna torvtransport. Vi tycker att det är en naturlig och bra utveckling av inlandsbanan. Men varför skall man dra in utmärkta tågförbindelser som kan ha stor betydelse för turismen? Det kan inte vara bra att turister som skulle kunna komma ända från kontinenten och åka nattåg upp skall behöva växla om till bussar för att sedan åka vidare till härliga Härjedalen och turistsatsningarna däruppe.

800 000 kr. skulle behövas för att rusta upp en av de nedlagda stationerna som därmed skulle kunna bli bemannad igen, har jag hört. Jag tycker själv att det låter onödigt dyrt. Säkert kan man hitta billigare lösningar. Men, kommunikationsministern, är det ändå inte rimligt att man ser till att redan befintlig trafik får vara kvar när man vill utöka trafiken?

Anf. 84 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Vi har i stor politisk enighet i somras i samband med överläggningarna om järnvägspolitiken varit överens om att inlandsbanan och malmбанan skall behandlas i särskild ordning. För inlandsbanans del handlar det då om att man ser möjligheter att utnyttja den i turistnäringen, och det finns, såvitt jag förstår, en del uppslag som diskuteras i de berörda kommunerna utefter banan. Men resultatet av detta arbete är inte färdigt ännu, så jag vet inte riktigt vad det innebär. Man satsar alltså redan i dag ganska stora pengar på att upprätthålla inlandsbanan. Det finns också idéer om att kunna vidareutveckla trafiken. Jag tror inte man skall göra den resursavvägningen att man satsar investeringsmedel av denna karaktär. Sedan det beslut som Birgitta Hambraeus åberopar togs har riksdagen ändrat reglerna för hanteringen av SJ:s investeringsanslag. Det gjordes 1985, och enligt nuvarande regler skall inte riksdagen eller regeringen gå in och styra enskilda anslag i SJ:s investeringsplan.

Anf. 85 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är riktigt som kommunikationsministern säger att turistsatsningen redan är i gång. Den har varit oerhört lyckad. Massor med människor åker, och man har fått sätta in tre och ibland fyra vagnar. Men nu skall man alltså dra in på denna lyckade satsning. Hur rimmar detta med

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om flygsäkerheten

riksdagens beslut att ändå specialupprusta denna inlandsbana, som har betydelse ur försvarssynpunkt och som har betydelse just därför att den är en lång sammanhängande bana genom hela vårt stora inland? Det kan inte få vara så att man ger med den ena handen och tar med den andra. Det satsas 6 milj. kr. och man förlorar en mängd turer.

Här borde regeringen ändå kunna ha en åsikt. Jag hoppas åtminstone att man vid överläggningarna när det gäller framtiden allvarligt undersöker SJ:s politik. Det är inte alls samma sak att åka buss när det finns en järnvägslinje som går alldeles bredvid. Jag vill vädja till kommunikationsministern att verkligen beakta detta. Att ge med den ena handen och ta med den andra är inte något som kan försvaras.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1987/88:133 om flygsäkerheten

Anf. 86 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Görel Bohlin har frågat mig om hur en tillfredsställande flygsäkerhetsstandard hos inchartrade flygplan och flygbesättningar kan garanteras.

Enligt 1944 års Chicago-konvention som 160 länder, däribland Sverige, förbundit sig att följa, ansvarar varje land för flygsäkerhetsstandarden hos sina resp. flygbolag. I annex till konventionen har minimikrav för flygsäkerhetsstandarden fastställts. Genom överenskommelsen skall en godtagbar standard kunna garanteras för samtliga plan som är registrerade i länder som har anslutit sig till konventionen.

Anf. 87 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det korta och kärnfulla svaret.

Bakgrunden till min fråga har jag redogjort för. Både i Sverige och i England har man i sommar upptäckt skrämmande dålig standard på flygsäkerheten hos ett inchartrat rumänskt bolag. Jag är medveten om reglerna och den internationella överenskommelsen, men är allmänheten det? Är man medveten om de stora skillnader som finns i kompetens och säkerhet mellan olika bolag och olika länder?

Statsministern har i samband med fallet Stoican yttrat att en förklaring till att Anna-Lisa Stoican inte får ut sin make ur landet och får så motsägande besked kan vara den rumänska byråkratin. Möjligen är det så även i detta fall. Byråkratin gör den interna kontrollen inom bolag och mellan bolag och myndighet näst intill omöjlig.

Jag skulle vilja fråga om möjligheterna att genom ICAO skärpa minimi-standardreglerna. Som jag påpekar i frågan är internationaliseringen inom flyget snabb, och det gäller alla former, även inchartring av plan och besättningar mellan länderna. Jag menar också att kabininspektioner borde kunna göras i form av stickprovskontroller även utan att någon olycka hänt eller någonting inträffat i stil med det som hände i somras när lösa dörrar flög omkring. Kan kommunikationsministern tänka sig att Sverige genom

luftfartsverket och i anledning av den kommande haverirapporten om det i somras inträffade verkar för skärpta internationella regler, t. ex. för att höja tröskeln för de minimikrav som har omnämnts i svaret?

Anf. 88 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det kan jag naturligtvis tänka mig. Enligt vad jag förstår uppdateras överenskommelsen kontinuerligt, och är det så att incidenter av det slag som inträffade i somras ger anledning för oss att försöka påverka innehållet i överenskommelserna, måste vi naturligtvis ta sådana initiativ.

För undvikande av missförstånd vill jag säga att säkerheten inom de svenska bolagen är mycket hög enligt den internationella statistiken. Rent generellt är flyget ett område med hög säkerhet, men inom ramen för dessa säkerhetsbestämmelser ligger de svenska bolagen mycket väl till. Om andra bolags verksamhet föranleder det är det självklart att vi kan ta sådana initiativ som Görel Bohlin efterlyser.

Anf. 89 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Det var bra att kommunikationsministern påminde om den svenska flygsäkerheten. Jag instämmer i det. Kanske just därför har vi ett ansvar för svenska resenärers säkerhet, vare sig det gäller svenska bolag eller charterbolag som flyger "på entreprenad". Även här måste en tillfredsställande säkerhet kunna garanteras.

Med anledning av svaret utgår jag från att kommunikationsministern håller sig underrättad om den internationella utvecklingen inom flygfarten när det gäller inhyrning av främmande länders plan och besättningar, och räknar med att initiativ om skärpning av de internationella reglerna kan komma från svenskt håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1987/88:141 om statsbidrag till en kombitrafikterminal i Hallsberg

Anf. 90 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att den planerade terminalsatsningen för kombitrafik i Hallsberg kan komma i gång.

Bakgrunden till frågan är ett ärende som för närvarande bereds inom kommunikationsdepartementet, där Hallsbergs kommun ansöker om statsbidrag på drygt 10 milj. kr. för att bygga en ny kombitrafikterminal.

Det är viktigt att kombitrafikens nuvarande snabba utveckling kan fortsätta. Den kan öka effektiviteten i transportsystemet genom sin flexibilitet. En överföring av gods från fjärrtrafik på landsväg till järnväg medför minskade avgasutsläpp, ökad trafiksäkerhet och minskat slitage på våra vägar.

Kombitrafikens framtida utveckling behandlas i det pågående arbetet med en trafikpolitisk proposition. I avvaktan på resultatet av detta utvecklingsar-

bete kan jag här i riksdagen inte för dagen ge något besked angående framställningen från Hallsbergs kommun.

*Om upprustning av det
gottländska vägnätet*

Anf. 91 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Eftersom vi har ungefär samma syn på kombitrafikens utveckling i landet skall jag inte gå in på den delen av svaret. Jag tackar särskilt för det.

Jag vill bara påpeka en sak när det gäller arbetet med den trafikpolitiska propositionen. Satsningen i Hallsberg kan lösa de problem man har i Jordkvarn. När SJ lade ner trafiken på sträckan Jordkvarn-Finspång lovade man att lösa de trafikproblem som uppstod i samband med nedläggningen. Jag hoppas att man tar hänsyn till detta och sätter i gång den satsning som planerats för kombitrafik i Hallsberg. Det skulle också hjälpa Jordkvarn mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1987/88:147 om upprustning av det gottländska vägnätet

Anf. 92 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig om jag är beredd att låta en eventuell bensinskatt höjning ur rättvisesynpunkt finansiera det gottländska vägnätet med belopp som motsvarar det tänkta uttaget.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen (1986/87:100) en vidareutveckling av 1979 års trafikpolitiska beslut. Som Gunhild Bolander känner till pågår för närvarande ett sådant utvecklingsarbete inom kommunikationsdepartementet. I avvaktan på att detta arbete slutförs är jag inte beredd att nu kommentera Gunhild Bolanders fråga.

Anf. 93 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan.

Jag är självfallet medveten om att det inte finns något färdigt förslag om en bensinskatt höjning på 25 öre, men i massmedia har det mycket tydligt framgått att ett sådant förslag är under utarbetande inom kommunikationsdepartementet.

Det är möjligt att denna nyhet, som TT släppte ut på onsdagen i förra veckan, fick större genomslag på Gotland än i övriga delar av landet beroende på att vi över huvud taget inte har någon järnväg. Det var stora rubriker på de bägge tidningarnas förstasidor, och det blev kraftiga reaktioner bland den gottländska befolkningen.

Det är häpnadsväckande att man i regeringkansliet över huvud taget umgås med tankar av det här slaget, att man så medvetet vill låta glesbygdens folk vara med och finansiera investeringar som de aldrig någonsin kan få någon nytta av!

Allt vackert tal om en förbättrad regionalpolitik faller platt till marken, och regeringens trovärdighet minskar för varje gång en sådan signal som den

Meddelande om interpellationssvar

Om det statliga bidraget till pensionärsorganisationerna

nu aktuella bensinskattehöjningen kommer. Thage G Peterson kommer att få tala för döva öron om kampanjen Landsbygd 90 med mottot "Hela Sverige skall leva!" om inte regeringen tar sitt ansvar för att möjliggöra för landsbygden att leva vidare. För det krävs det bl. a. en upprustning av vägnätet.

Om det hade varit regeringens avsikt att av eventuella bensinskattepengar låta återföra en del till vägnätet och således ge förslaget om bensinskattehöjning en fördelningspolitisk profil kunde det ha varit värt att diskutera. Nu är ministern, såvitt jag kan förstå, inte beredd att diskutera saken över huvudet. Det kan jag bara beklaga. Jag skulle ha noterat det med tacksamhet om ministern varit beredd att förklara att regeringen inte kommer att framlägga något sådant förslag. Jag vill alltså fråga kommunikationsministern om han är beredd att här i kammaren uttala att det inte kommer att läggas fram något förslag i den riktningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Meddelande om svar på interpellation 1987/88:64

Anf. 94 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Elver Jonsson har den 21 oktober framställt en interpellation till mig om åtgärder för att minska alkoholkonsumtionen. På grund av min arbetsbelastning kan jag inte lämna svar inom den stipulerade tiden. Vi har kommit överens om att jag besvarar interpellationen fredagen den 20 november.

24 § Svar på fråga 1987/88:100 om det statliga bidraget till pensionärsorganisationerna

Anf. 95 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat mig om jag är beredd att verka för en rättvisare fördelning av det statliga bidraget till de två pensionärsorganisationerna PRO och SPF.

Från socialdepartementets anslag A 4. Extra utgifter utges bidrag till sådana pensionärsorganisationer som står öppna för alla, som är partipolitiskt obundna och som har en riksomfattande karaktär och verksamhet. Både PRO och SPF har årligen fått sina bidrag uppräknade efter samma procentsats, nu senast med 3 %. Även den tredje bidragsberättigade pensionärsorganisationen, RPG (Riksförbundet Pensionärers Gemenskapsgrupper), har för innevarande budgetår fått samma uppräkning.

Samtliga pensionärsorganisationer har uppvaktat mig både i fråga om bidragets storlek och om fördelningsprinciperna. Även i socialutskottet har vid skilda tillfällen, senast våren 1987 i samband med behandlingen av frågan om medelstildelning för detta ändamål, framförts synpunkter på fördelningen. Jag har därför redan tagit initiativ till en översyn av bidragsreglerna, och jag räknar med att kunna redovisa resultatet i den kommande budgetpropositionen.

Anf. 96 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till min fråga är att dagens fördelning av anslaget till pensionärsföreningarna på sina håll har ansetts orättvis. Pensionärernas riksorganisation, PRO, har som största organisation självfallet också fått det största anslaget. Men om man slår ut anslaget per medlem visar det sig att skillnaden mellan de olika organisationerna är oacceptabelt stor – enligt uppgift får PRO ca 1 krona mer per medlem än SPF.

I enlighet med förslaget i socialutskottets betänkande 1978/79:25 beslutade riksdagen att fördelningen av bidragen till pensionärsorganisationerna skulle ankomma på regeringen. Utskottets socialdemokratiska ledamöter anförde då i en reservation att man vid fördelningen borde utgå från resp. organisations medlemstal. Så gör man uppenbarligen inte i dag.

Om man räknar enligt nuvarande metod och gör höjningarna med procentsatser blir orättvisan större och större. Det kan också tänkas att medlemsantalet förändras – ökar eller minskar. Om medlemsantalet i PRO minskar får organisationen enligt nuvarande konstruktion ändå högre bidrag, eftersom man utgår från tidigare års belopp.

SPF har påtalat detta missförhållande men har inte fått någon annan motivering för rådande ordning än en hänvisning till gällande princip. Därför är statsrådet Sigurdsens svar här i dag positivt. Jag hoppas då att pensionärsorganisationernas önskemål kommer att tillgodoses i budgetpropositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1987/88:124 om alkohollagstiftningen

Anf. 97 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat om jag är beredd att föreslå ändringar i alkohollagstiftningen så att denna på ett bättre sätt blir förståelig för allmänheten.

De nuvarande reglerna om tillståndsprövning tillkom år 1977 för att förebygga och undanröja alkoholpolitiska olägenheter vid alkoholservering. För servering av alkoholdrycker på restaurang krävs tillstånd enligt lagen om handel med drycker. Tillstånd meddelas av länsstyrelsen efter yttrande från polismyndigheten och kommunen. Ett meddelat tillstånd kan återkallas om serveringen föranleder olägenheter i fråga om ordning, nykterhet och trevnad eller om serveringsbestämmelserna inte iakttas. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos socialstyrelsen. Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.

Det är naturligtvis viktigt att reglerna för försäljning och servering fyller sin funktion som ett verksamt alkoholpolitiskt instrument. Men det är också viktigt att restriktionerna på alkoholområdet utformas så att människor uppfattar dem som meningsfulla.

Alkoholhandelsutredningen har gjort en översyn av reglerna på alkoholområdet. Utredningens betänkanden har remissbehandlats, och för närvarande pågår beredning inom regeringskansliet. Jag kan inte i dag föregripa regeringens ställningstagande i dessa frågor.

Anf. 98 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Bakgrunden till frågan är att ett näringsställe i Malmö har fått sitt alkoholförsäljningstillstånd indraget. Motiven är i stort sett tre.

För det första uppgår matförsäljningen inte till 20 % av omsättningen. För det andra har några gäster vid några tillfällen setts dricka öl direkt ur flaskor i stället för ur glasen. För det tredje har någon åhörare någon gång åhört en konsert sittande på golvet framför scenen.

Detta har upprört länsstyrelsen i Malmöhus län så till den milda grad att man beslutat dra in tillståndet. Det innebär, fru statsråd, att 20 personer riskerar att bli arbetslösa.

Det är i sig ganska allvarligt. Men det är ännu mer allvarligt att många människor inte begriper de här reglerna.

Fru statsråd! Vari ligger den alkoholpolitiska finessen med att ett ställe som råkar ha lunchservering kan sälja så många fler luncher till en helt annan kategori än den som finns på restaurangen på kvällarna? Skall det finnas någon konsekvens i de här bestämmelserna borde det vara den mat man serverar på kvällen, under den tid man serverar alkohol, som sätts i relation till omsättningen och inte den mat man serverar vid andra tillfällen.

Och, fru statsråd, vari ligger den alkoholpolitiska vinsten med att man dricker en öl ur glas och inte ur flaskan? Vari ligger den alkoholpolitiska vinsten med att man hindrar människor från att vid ett scenframträdande se konserten sittande på golvet framför scenen?

Jag förstår att det är en utredning på gång, och jag hoppas innerligt att vi får bättre förhållanden i framtiden. Som läget är i dag kan jag garantera, fru statsråd, att det är många människor som inte förstår bestämmelserna.

Anf. 99 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Om man lyssnar till den beskrivning som Sten Andersson i Malmö här ger av den situation som kan råda på vissa näringsställen, och det nu aktuella, tycker jag också att det är märkligt, om det handlar om att dricka öl ur flaska eller ur glas vid något tillfälle, osv.

Länsstyrelsen och även socialförvaltningen har vid skilda tillfällen inspekterat och kontrollerat detta näringsställe. Jag tror inte att länsstyrelsen drar in ett tillstånd så lättvindigt som Sten Andersson beskriver. Jag tror alltså att det har funnits fog för detta. Å andra sidan har man möjlighet att överklaga detta beslut till socialstyrelsen.

Anf. 100 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tror att det är en allmänt spridd uppfattning bland restaurangägare att den kontroll som länsstyrelsen i dag sysslar med är en kontroll av rapporterna för att se om omsättningen på mat är 20 % av den totala omsättningen. Den kontroll man gör ute på näringsställena är minimal. Det jag har nämnt här som orsaker till att tillståndet dragits in är vad som står i beslutet.

Statsrådet säger också att man kan överklaga till socialstyrelsen. Kan statsrådet här i dag i kammaren säga vid hur många tillfällen socialstyrelsen har upphävt ett beslut som länsstyrelsen fattat om indragning av tillstånd? Jag

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om företagens investeringsfonder

tror att man kan räkna de fallen på ena handens fingrar.

Herr talman! Jag hoppas ändå att den utredning som är på gång kommer att innebära att vi får bestämmelser som i och för sig kan vara positiva ur alkoholsynpunkt men som framför allt röner förståelse hos den breda allmänheten.

Anf. 101 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Nej, jag kan inte ange hur många gånger socialstyrelsen har ändrat på länsstyrelsen beslut. Men jag utgår från att de beslut som länsstyrelsen har fattat har varit befogade. Jag tycker att Sten Andersson som malmöbo borde sätta sig in mera i vad som egentligen är bakgrunden till länsstyrelsens ställningstagande. Det är inte så enkelt som Sten Andersson gör gällande i debatten här i dag.

Anf. 102 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Statsrådet säger att detta inte är så enkelt. Nej, det är mycket svårt. Det är bara ett fåtal malmöbor som förstår dessa bestämmelser, och framför allt de konsekvenser de får.

Det näringsställe som råkar ha förmånen att på dagen kunna servera luncher har som regel inga problem. Men för dem som inte har denna förmån eller förutsättning är problemen mycket besvärliga. Statsrådet säger att det finns andra skäl än dem jag har tagit upp. Jag har sett en del av de protokoll som ligger till grund för indragningen av tillstånd. Det skulle vara intressant att höra vad det finns för andra skäl till att detta näringsställe fått sitt tillstånd indraget. Det är i alla fall dolt för den stora allmänheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1987/88:119 om företagens investeringsfonder

Anf. 103 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Stina Gustavssons fråga till industriministern om utnyttjande av investeringsfonder för investeringar i östra Småland har överlämnats till mig.

Sysselsättningsläget i Hultsfreds, Högsby, Mönsterås, Oskarshamns, Vimmerby och Västerviks kommuner har en längre tid varit besvärligt. Regeringen har därför i några fall gett företag tillstånd att utnyttja sina investeringsfonder för investeringar i dessa kommuner. I den mån problemen består kommer regeringen även i fortsättningen att i positiv anda pröva ansökningar som gäller sådana investeringar. Jag har för närvarande inga planer på att ta initiativ till någon särbehandling av investeringar i angränsande kommuner.

Anf. 104 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. I olika medier har förekommit olika uppgifter om vem eller vilka som tagit initiativet till att företag inom östra Småland får lov att använda sina

investeringsfonder. Oaktat detta är det ändå regeringen som fattar beslutet.

Ett antal kommuner i östra Småland – eller sydöstra Sverige, som egentligen vore en bättre benämning – arbetar tillsammans med sina resp. länsstyrelser med att utveckla näringslivet och därmed regionens framtid. 16 kommuner ingår nu i området, dvs. dubbelt så många som uppgavs i den i frågan angivna propositionen. Dessa kommuner har tillsammans erhållit pengar från industridepartementet för att driva ett projekt för utbildningsinsatser för bl. a. företagen. Länsstyrelserna och de 16 kommunerna ser detta som ett godkännande av områdesindelningen.

Enligt vad som har kommit till min kännedom finns det även i de övriga kommunerna företag som gärna skulle vilja använda sina investeringsfonder. Såvitt jag förstår av finansministerns svar får de nu gå fram var för sig.

Även om finansministern nu indirekt säger att de övriga kommunerna i området inte har det lika besvärligt, finns viljan att stärka företagen långsiktigt. Inte sällan tillhör företagen en större koncern, varför det är risk att investeringen hamnar i ett redan överhettat område. Ett bra sätt att leva upp till kampanjen "Låt hela Sverige leva!" är att låta företagen få utvecklas i bygder som verkligen behöver utvecklas. Ett medel härför är rätten att få ta sina investeringsfonder i anspråk. Därför hoppas jag, att när ansökningar når finansministern, dessa behandlas på ett för bygden positivt sätt. Jag tycker att jag har fått ett sådant svar av finansministern i dag att det finns anledning att hoppas.

Till slut vill jag fråga finansministern om han delar uppfattningen att ett geografiskt område som östra Småland – eller som nu, de 16 kommunerna i sydöstra Sverige – skall behandlas så lika som möjligt även när det gäller företag som vill utnyttja sina investeringsfonder.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1987/88:128 om taxeringsarbetet i första instans

Anf. 105 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Som Per Stenmarck påpekar i sin fråga har bl. a. skatteförenklingskommittén uppmärksammat att tidsmarginalerna ibland är snäva när taxeringsmyndigheterna i slutet av taxeringsperioden meddelar sig med de enskilda skattebetalarna.

I en av riksdagen förra hösten behandlad proposition om ändringar i taxeringsorganisationen (prop. 1986/87:47), som till stor del byggde på principförslag från skatteförenklingskommittén, framhöll jag att det bör undvikas att den enskilde på ett mycket sent stadium av taxeringsperioden underrättas om exempelvis en ifrågasatt avvikelse från deklarationen. Jag anförde vidare att det kan vara lämpligt att förlänga taxeringsperioden till den 30 november. Detta skulle kunna förenas med en särskild regel om när den enskilde skall ha underrättats om att deklarationen inte följts, något som skulle innebära att den allra sista delen av taxeringsperioden kan förbehållas omprövningar av taxeringarna.

Med hänsyn till att det i sammanhanget finns administrativa och andra

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Om miljöföreningarna i Öresund

problem att lösa uttalade jag också att frågan om taxeringsperiodens längd bör utredas ytterligare. Jag nämnde att jag utgick från att frågan bör kunna avgöras i samband med ställningstagandet till skatteförenklingskommitténs kommande betänkande om detaljutformningen av den framtida taxeringsorganisationen.

Ett betänkande från kommittén är att vänta i mitten av nästa år. Frågan om taxeringsarbetet i slutet av taxeringsperioden torde därmed komma att avgöras inom en relativt snar framtid.

Anf. 106 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret, som jag tycker är positivt.

Enligt gällande övergångsbestämmelser till taxeringslagen skall taxeringsnämndens arbete vara avslutat senast vid utgången av oktober månad under det år taxeringen gäller. När så behövs skall den skattskyldige beredas tillfälle att yttra sig. I sådana situationer finns emellertid ingen svarsfrist inskriven i lagen. Undantag gäller för den s. k. formella anmaningen, då svarsfristen skall vara minst fem dagar från mottagandet.

Vid olika tillfällen när taxeringsnämnderna närmar sig slutet för sitt arbete har jag, och förmodligen många med mig, fått synpunkter som innebär att svarstiden för en enskild skattskyldig blivit mycket kort. Det kan i vissa fall ha rört sig om några enstaka dagar under vilka den skattskyldige kanske dessutom varit bortrest.

Vid kontakt med taxeringsnämnderna har beskedet i vissa fall blivit att det alltid går att överklaga beslutet. Detta är, som jag ser det, inte acceptabelt. Man skall som enskild skattskyldig beredas rimlig möjlighet att föra sin talan redan i första instans. Att överklaga beslutet innebär ofta, med den ärendebalans vi i dag i många fall har, långt utdragna procedurer.

Det borde mot den bakgrunden vara naturligt att ett beslut om avvikelser från självdeklaration skall fattas i så god tid att den skattskyldige har rimliga möjligheter att föra sin talan.

Herr talman! Jag är tills vidare nöjd med svaret och ber att för framtiden få kontrollera att utvecklingen blir den riktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1987/88:118 om miljöföreningarna i Öresund

Anf. 107 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Bengt Silfverstrand har frågat mig om jag är beredd att tillämpa samma typer av åtgärder inom Öresundsområdet som de vilka redan vidtagits inom andra särskilt föreningskänsliga områden. Bengt Silfverstrand frågar vidare om jag är beredd att samtidigt intensifiera samarbetet med Danmark för att komma till rätta med de svåra miljöproblemen.

Miljösituationen i de hav som omger oss är oroande. Regeringen har därför låtit naturvårdsverket utarbeta ett förslag till aktionsplan mot havsföreningar. Förslaget presenterades före sommaren i år. Förslaget

innebär bl. a. att samma krav som tidigare fastställts för Laholmsbukten i princip även skall gälla för Öresund, Skälderviken och delar av Hanöbukten. Regeringen kommer att ta ställning till aktionsplanens förslag i den kommande miljöpolitiska propositionen i början av år 1988.

De åtgärder som föreslås i aktionsplanen innebär en angelägen, kraftig minskning av föroreningsutsläppen från såväl kommunala anläggningar som jordbruket och industrin. Vidare innebär förslaget att forsknings- och undersökningsarbetet kring miljösituationen i haven intensifieras.

Samarbetet med andra länder är naturligtvis mycket viktigt för att haven omkring oss skall bli bättre från miljösynpunkt. Regeringen arbetar därför intensivt i första hand i samband med olika internationella konventioner bl. a. beträffande Nordsjön och Östersjön. Öresundsregionen är ett nyckelområde i dessa sammanhang. För Kattegatt och Öresund finns också sedan i våras ett av båda länderna utarbetat åtgärdsprogram för att minska föroreningsbelastningen på dessa områden.

För att bemästra föroreningsproblemen i Öresundsområdet arbetar löpande en särskild bilateral kommission – Öresundskommissionen – reglerad genom ett bilateralt samarbetsavtal med Danmark.

Just i dagarna har länsstyrelsen i Malmö i samråd med naturvårdsverket fastställt ett åtgärdsprogram för att minska den svenska föroreningsbelastningen på Öresund. Tillsynsmyndigheterna har redan påbörjat arbete med att genomföra programmet.

Avslutningsvis vill jag beträffande de miljögifter som Bengt Silfverstrand särskilt nämner peka på de särskilda insatser som föreslås i regeringens förslag till tilläggsbudget som överlämnades till riksdagen i förra veckan. Här föreslår regeringen att naturvårdsverket skall få ytterligare medel för miljögiftsanalyser.

Anf. 108 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill tacka miljö- och energiministern för svaret. Birgitta Dahls besked ger mig anledning att säga att jag med spänning men också med förväntan ser fram emot den miljöproposition som regeringen aviserat att lägga fram i början av nästa år.

Vår verksamhet på landbacken är ofta omgärdad med klara regler och ibland med mycket hårda restriktioner. Men för det liv och den verksamhet som befinner sig under vattenytan är skyddet och kontrollen minimala.

Så t. ex. håller Öresund på att bli en gigantisk avstjälpningsplats med mycket svåra konsekvenser för miljön. Stora bottenområden har utvecklats till ökenliknande landskap. Delar av Öresunds botten täcks av gigantiska gipsberg, monument över industriens miljöförstörelse. Den berömda disken, som redan brandskattats på sand, är numera täckt med gröna slemmiga alger som bara förmår släppa igenom syret under dagen.

Det marina livet i Öresund är utsatt för allvarliga störningar. Art- och individantalet har minskat. En nästan total avsaknad av kräftdjursarter är anmärkningsvärd, liksom den näst intill fullständiga utslagningen av faunan utanför Helsingborg. Industrin, kommunerna, biltrafiken och inte minst jordbruket bär enligt samstämmiga undersökningar ansvaret för Öresunds alltmer svårtartade miljöförstörelse.

Många utredningar om förhållandena i Öresund har genomförts under åren, och mycken kunskap om miljöproblemen finns samlad vid Lunds universitet, hos myndigheter och företag och bland fiskare. Men ännu har ingen tagit ett samlat grepp och redovisat ett klart och målmedvetet åtgärdsprogram. Passiviteten hos de ansvariga regionala myndigheterna har varit påfallande.

Öresund tål inte ytterligare påfrestningar. Det gäller direkta utsläpp såväl som storskaliga vägprojekt, innebärande ytterligare belastningar på luft- och vattenmiljön i området.

Operation Rädda Öresund måste inledas nu, och i det arbetet måste regeringen spela en aktiv och pådrivande roll. Att döma av Birgitta Dahls svar här i dag, är regeringen beredd att ikläda sig den rollen.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på frågorna 1987/88:120 och 145 om utsläpp av dioxin m. m. i Vättern

Anf. 109 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Alf Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning av en undersökning om dioxinhalterna i röding från sjön Vättern.

Lennart Brunander har frågat mig vilka skäl som varit avgörande för regeringens beslut beträffande blekeriutsläppen från Aspa bruk vid Vättern.

Jag besvarar nu båda frågorna i ett sammanhang.

I samlingsbegreppet dioxiner ingår några av de farligaste miljögifter vi hittills känner till. Deras giftverkan är så stark att även mycket små utsläpp och mycket låga halter i organiskt material inger en stark oro. Målet måste därför vara att eliminera tillförseln av sådana ämnen till miljön.

Hittills har ganska få analyser gjorts av halterna av dioxiner i organiskt material. Dessa analyser visar tyvärr att djur från olika områden har mätbara dioxinhalter. Analyserna på Vätternröding grundas på ett mycket litet undersökningsmaterial. De visar – enligt vad jag erfarit – dioxinhalter av samma storleksordning som tidigare analyser på Östersjölax.

Regeringen har därför redan vidtagit åtgärder för att i ett första steg snabbt minska dioxinutsläppen. Kraven på avfallsförbränningsanläggningar har skärpts kraftigt i enlighet med de stränga miljökrav som redovisades av regeringen i en skrivelse till riksdagen i våras. Regeringen har vidare nyligen i två beslut om massfabriker väsentligt skärpt villkoren för utsläppen av klorerad organisk substans.

Det är regeringens bestämda avsikt att fortsätta åtgärderna mot utsläpp av miljögifter av typ dioxiner.

Regeringen föreslår i årets tilläggsbudget att naturvårdsverket skall få ytterligare 3,9 milj. kr. för miljögiftundersökningar redan innevarande år, motsvarande 7 milj. kr. årligen.

När det gäller Lennart Brunanders fråga vill jag framhålla att det i regeringens beslut klart uttalas att det i fråga om klorerat organiskt material

bör ställas lika stränga krav på Aspa bruk som på andra massafabriker. Det värde om 3 kg klorerade organiska utsläpp per ton massa som anges i regeringsbeslutet gäller bara under en övergångstid t. o. m. år 1991. Från denna tidpunkt är bolaget skyldigt att ytterligare väsentligt minska utsläppen.

Anf. 110 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljö- och energiministern för svaret.

Aspa bruk släpper i dag och varje dag ut 15 ton gift i Vättern. Det är mellan 5 000 och 6 000 ton om året eller mellan 5 och 6 miljoner kilo om året. Varje sekund strömmar 500 liter kaffebrunt, illaluktande utsläpp ut i Vättern där. Detta får ske dag ut och dag in i Sveriges och förmodligen Europas största och finaste friskvattenreservoar.

Det är fullständigt obegripligt att inte miljöministern resolut ser till att vi år 1987 – och inte först några år framöver – kommer bort från vanförställningen att det går att nyttja sjöar och vattendrag som gift- och kloakmottagare.

På 30-talet skrev bönderna på Visingsö till de lärda herrarna vid Uppsala universitet för att uppmärksamma dem på jäsande kokor som kom flytande, den gången från Munksjö i söder. Uppsala universitet svarade att en så stor sjö som Vättern går inte att förorena.

Vi kan le åt denna okloka och vettlösa inställning, men vi fortsätter ju 1987 att i Vättern pumpa ut avfall som innehåller det mest förödande gift, dioxin.

I Umeå har fastlagts att Vätternröding innehåller tre gånger, Birgitta Dahl, högre halter dioxin än lax i Östersjön. Och Östersjön räknas inte sällan som ett av världens smutsigaste innanhav.

Heder åt Annika Johansson i Skara som samlat in tusentals namn för att få stopp på giftutsläppen i Vättern! Vi äger ju inte Vättern. Den ägs också av kommande generationer. Vi har inte rätt, anser jag, att föröda kommande generationers livsbetingelser för att upprätthålla materiell standard i dag.

Nu har regeringen som sagt ålagt Aspa bruk att 1991 dra ner sina utsläpp, och en del skall ske framöver. Avser verkligen miljöministern att sitta med armarna i kors beträffande Aspa bruk fram till 1991, oavsett vad som händer och oavsett de nu lokaliserade dioxinutsläppen?

Anf. 111 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret.

Bekymren när det gäller Vättern är stora, som Alf Svensson redovisade. Det beslut regeringen har fattat om Aspa bruk innebär visserligen att man sänker utsläppen från 4 till 3 kg organiska klorföreningar per ton massa, men det innebär samtidigt att man tillåter ett utsläpp av 9 ton, och det skall pågå fram till år 1991. Vad som händer därefter vet vi inte mycket om.

De undersökningar som gjorts utanför Aspa bruk visar mycket höga halter av klorerade gifter i gädda och röding där. Dioxinhalten i Vätternröding är, i motsats till vad miljöministern nyligen sade, enligt vad som redovisats tre gånger högre än i Östersjölaxen. Jag såg pressuppgifter som visar att i rödingen var halterna tio gånger högre än vad Världshälsoorganisationen rekommenderar, och det är mycket alarmerande. Regeringens beslut angående Aspa bruk bygger nog på helt andra utgångspunkter än vad som är

nyttigt för Vättern. Man har förmodligen tagit hänsyn till vad Aspa bruk tål i stället för att ta hänsyn till miljön. Beslutet angående Aspa bruk stärker motsatsförhållandena när det gäller dessa frågor.

Målsättningen för oss i centerpartiet är att minska utsläppen och så småningom få slut på dem. Vi kan tänka oss t. ex. avgifter på blekt papper.

I det socialdemokratiska partiprogrammet står det att en planmässig hushållning måste inriktas på att förhindra att miljön förgiftas och förstörs. Den skall medverka till att upprätthålla balansen i naturen och till att mark- och vattentillgångar används så att de kommer alla medborgare till gagn.

Detta gäller tydligen inte den socialdemokratiska regeringen. Tycker miljöministern att det är ansvarsfullt att tillåta så här stora utsläpp?

Anf. 112 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Först ett par sakuppgifter. Det är visserligen sant att det finns enstaka fall av Östersjölox som visar lägre värden, men i genomsnitt har man hittat 40 till 50 pikogram dioxin; de värden man har hittat ligger mellan 3 och 80. I Vätternröding har man hittat 50 till 80 pikogram, vilket visar att det rör sig om ungefär samma nivå. Men det finns betydligt fler mätningar på Östersjölox än på Vätternröding.

Vidare är det en självklarhet att vi skall ställa mycket hårda krav. Jag vill säga att vi har ställt hårdare krav vad gäller Aspa bruk med hänsyn till att Vättern är så känslig.

Ni måste inte ha läst beslutet. Av det framgår att bolaget bör vidare vara skyldigt att i ett andra steg före utgången av år 1991 vidta åtgärder för att ytterligare väsentligt minska utsläppen av klorerat organiskt material med sikte på att nå samma mål som motsvarande massaindusti i landet i övrigt.

Målet är 1,5 kg per ton massa av klorerade organiska föreningar. Detta är vad som fastställts för Mönsterås, och det motsvarar vad naturvårdsverket föreslår i sitt aktionsprogram mot havsföreningar.

Vi har alltså *inte* ställt lägre krav på Aspa bruk än på andra. Målet är att vi fullständigt skall komma bort från utsläppen från massaindustrin.

Detta hjälper inte för att rädda Vättern. Vättern drabbas också av biltrafiken och av utsläpp från avfallsförbränning och annan industriell verksamhet. Därför måste åtgärder vidtas även mot det.

Anf. 113 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag tror också att det kan vara litet vanskligt att alltför ofta jämföra med fisken i Östersjön. Östersjön är nämligen inget rent hav att jämföra med, även om man kan hitta enstaka laxar där som är bättre.

Jag är helt säker på att miljöministern vill nå resultat och har målsättningar, men jag tycker att det tar alldeles för lång tid. Faktum är att företrädare för Aspa bruk gör gällande att beslut om att förbättra reningen har fördröjts därför att man fått vänta på regeringens direktiv. Om så skulle vara fallet är det i högsta grad beklagligt.

Jag är också helt överens med Birgitta Dahl om att det behövs fler åtgärder än enbart de som är riktade mot Aspa bruk. Men när vi nu vet rent konkret vad som sker där och vad som kommer att ske under åtskilliga år framöver, till 1991, är det ändå klokt att ta itu med dessa konkreta och påtagliga problem. Vad som sker därefter vet vi inte särskilt mycket om.

Anf. 114 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Birgitta Dahl uttalade sig nu om att det bör göras en massa saker och hon är positiv till att saker skall göras. Vi börjar dock bli vana vid att man uttalar sig om allt möjligt men att det sedan inte blir särskilt mycket av det.

Det är samma sak när miljöministern säger att det inte bara är fråga om Aspa bruk, utan också om biltrafik och avfallshantering. Men inte heller på dessa två punkter är vi nöjda med de förslag som regeringen lägger fram.

Beträffande avfallshanteringen rekommenderar man mer förbränning i stället för tvärtom. När det gäller biltrafiken kommer man inte med de förslag man borde framlägga.

I fråga om lax och röding är det dock skillnad på 40 och 80 pikogram. Även enligt miljöministerns redovisning är alltså halterna betydligt högre i Vättern.

Det gör att de krav som vi tycker man att borde tillgodose är rimliga. Man kan inte tillåta att detta fortgår så länge till.

Anf. 115 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag måste protestera mot Lennart Brunanders mycket världslosa sätt att handskas med fakta. Det är inte första gången.

När jag läser högt om ett bindande regeringsbeslut om vad som skall gälla till 1991, är det inte fråga om allmänna uttalanden utan faktiskt om vad som skall gälla.

De regler som lagts fast för förbränning av avfall innebär en mycket kraftig skärpning i förhållande till tidigare regler och i förhållande till vad myndigheten hade föreslagit, bl. a. så till vida att man inte skall öka förbränningen på det sätt som kommunerna hade väntat sig och inte ensidigt skall satsa på förbränning.

Det är sant att vi dröjde med att ta ställning till Aspa bruk. Men det var därför att vi ville göra det mot bakgrund av vad aktionsgruppen föreslog. Det betyder skärpta och med andra ställningstaganden samordnade krav.

Aspa bruk svarar nu genom att hota med att lägga ned verksamheten därför att regeringen lagt fast alldeles för hårda krav. Det tycker jag skulle vara dåligt av företaget med tanke på att regeringen öronmärkt medel i investeringsfonderna för detta. De medel som finns samlade dels hos Aspa bruk självt, dels inom Munksjökoncernen som helhet räcker mer än väl till för de miljöinvesteringar regeringen kräver.

Anf. 116 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Birgitta Dahl säger att jag handskas världslost med fakta, men jag har bara redovisat det som finns.

Fram till 1991 kommer alltså Aspa bruk att få släppa ut mycket mer än vad regeringen säger sig ha som målsättning. Det är fakta.

När det gäller avfallshanteringen rekommenderade man för ett och ett halvt år sedan en ökning av förbränningen, eftersom det inte gick att ta hand om avfallet på annat sätt. Det ökar också dessa utsläpp.

När det gäller biltrafiken har det inte kommit några förslag om hur man skall hantera dieselbilarna och de äldre fordonen. Även dessa ökar utsläppen.

När det gäller Aspa bruk vill jag fråga miljöministern om hon anser det vara rimligt att tillåta så stora utsläpp under så lång tid i en sådan sjö som Vättern.

Anf. 117 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Hoten om att man måste lägga ned verksamheten om det ställs si eller så hårda miljökrav tycker jag att miljö- och energiministern skall ta med mycket god ro. Vi fick ju höra sådana när man för ett tag sedan friskt debatterade utsläpp av freoner. Inom någon vecka efter dessa hot kunde industrierna i fråga meddela att de kunde klara sig utan freonanvändningen. Människors livsvillkor och kommande generationers hälsa får inte sättas på spel för att storfinans eller andra hotar på detta sätt.

Herr talman! Jag läste ur en tidningsartikel när jag tidigare talade om fördröjningen. Det görs där gällande att beslutet om att förbättra reningen av utsläppen fattades redan i september men att Munksjö har avvaktat med en del av åtgärderna i avvaktan på regeringens direktiv. Det torde ha varit möjligt att utfärda dessa direktiv något tidigare, när man visste vilka enorma utsläpp av klorerade ämnen som det är fråga om.

Anf. 118 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Om vi hade nöjt oss med det som Munksjö var berett att göra, hade vi kunnat utfärda direktiven tidigare. Det har vi inte gjort, utan vi har gått betydligt längre.

Mot bakgrund av att det nu är fråga om en mindre anläggning än den i Mönsterås, som vi samtidigt tog ställning till, men med större utsläpp, ställer vi större krav på Aspa bruk. Det är på flera ställen i regeringens beslut mycket tydligt angivet vad detta innebär. Jag vill vidare konstatera att Lennart Brunander i sitt senaste inlägg hänvisade till ett och ett halvt år gamla uttalanden, som jag inte känns vid. Han är tydligen omedveten om, trots att jag nyss berättade det, att regeringen i våras fastställt nya, skärpta krav för förbränning och annan hantering av avfall. Jag rekommenderar Lennart Brunander litet vuxenutbildning.

Anf. 119 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Vad jag talade om var att man har rekommenderat en ökad förbränning av sopor. Jag kommenterade inte skärpningen av kraven, vilken i och för sig är bra, även om kanske också dessa krav är otillräckliga.

Vidare sade miljö- och energiministern att det förhållandet att det tog så lång tid berodde på att Munksjö inte ville gå med på de skärpta kraven. Men nu är de inte så skärpta. Man ställer större krav på anläggningen i Mönsterås, som ligger vid Östersjön, än på Aspa bruk, som ligger vid Vättern. Var det då de synpunkter som framfördes från industrin som var avgörande när man sänkte kraven?

Anf. 120 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag misstror inte miljöministern. Jag är helt på det klara med att ett företag som Munksjö säkerligen försöker att komma så lindrigt undan som möjligt. Det ligger ju i marknadsekonomins filosofi att först jaga den

egna vinsten och att underlåta att inse den vinst som det innebär att skona miljön åt kommande generationer. Jag tycker bara, Birgitta Dahl, att direktiven kunde ha kommit litet snabbare, så att Munksjö hade kommit i gång litet snabbare än vad som skedde.

Anf. 121 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag noterar med intresse det socialistiska läroföredrag som Alf Svensson har underhållit kammaren med. Det är alldeles sant att man, som Alf Svensson beskrev, agerade utifrån det privata vinstintresset, vars företrädare Alf Svensson brukar stödja här i riksdagen.

Lennart Brunander! Jag skall gärna äta mig litet enskild undervisning i matematik och innanläsning.

Anf. 122 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag kan inte utan vidare godkänna Birgitta Dahls bedömning av vad som är socialism. Jag vill med bestämdhet framhålla för fru Dahl, om fru Dahl vill lyssna – vilket hon tydligen inte vill – att det sannerligen icke är enbart socialister som har rätt att göra anspråk på att det ligger en samhällsvinst i att skona miljön. Det vore förödande om Birgitta Dahl skulle monopolisera det synsättet, för då skulle framtiden i åtskilliga avscenden te sig ganska dystert.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1987/88:130 om slutsatserna av vissa prestationsundersökningar av elever i grundskolan

Anf. 123 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Mot bakgrund av vissa Rapport-inslag i TV den senaste veckan om att många elever i grundskolan inte skulle kunna skriva, läsa eller räkna på ett acceptabelt sätt har Per Stenmarck frågat mig om vilka slutsatser regeringen drar av denna och liknande undersökningar.

Jag är aningen förvånad över att Per Stenmarck för sin fråga refererar till inslag i TV under den senaste veckan. Han kunde ha hänvisat till de uttalanden som jag har gjort bl. a. i riksdagen under den tid som jag har tillhört regeringen. I dessa finns nämligen utöver redovisning av vissa problem i grundskolan också besked om konkreta åtgärder. Grundskolans viktigaste uppgift är att ge alla elever grundläggande kunskaper och färdigheter i läsning, skrivning och räkning. Ämnena svenska och matematik har därför en central ställning i skolarbetet. Mot denna bakgrund kan det inte accepteras att det finns en grupp elever som lämnar grundskolan utan att ha tillräckliga kunskaper i dessa ämnen.

Den socialdemokratiska regeringens politik inom skolområdet är inriktad på att höja skolans kvalitet. En rad åtgärder har därför vidtagits. Låt mig som exempel nämna insatser mot den s. k. utslagningen i grundskolan, förstärkning av svenskundervisningen, införandet av en ny grundskollärautbildning och åtgärder för att förstärka matematikundervisningen.

Avslutningsvis vill jag framhålla att den svenska grundskolan har en hög ambitionsnivå och enligt min mening fungerar i allt väsentligt väl. Aldrig någonsin tidigare har så många unga människor lärt sig så mycket som de generationer som i dag lämnar skolan. För oss som politiker är det viktigt att vi också erkänner skolan för det som dess lärare och elever faktiskt lyckas med. Det gör vi inte genom att enbart fokusera debatten på det som inte fungerar eller genom att förstora problemen.

Anf. 124 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det finns åtskilliga exempel på att den svenska grundskolan av i dag inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Grundskolan fyller som bekant i år 25 år. Det hade varit trevligt att kunna fira jubileet genom att ta fram det som är bra och positivt. Och visst finns det sådant som är bra. Många lärare gör självfallet stora insatser. Men det går inte att komma ifrån att den svenska grundskolan har allvarliga och oacceptabla brister. Många har vittnat om dessa och har hänvisat till att skolan av i dag är mycket splittrad. Vi har så mycket att göra att vi inte har någon tid att lära oss att läsa, skriva och räkna, har någon sagt i debatten.

Jag tycker mot denna bakgrund att det vore berättigat att statsrådet svarade på frågan: Vilka satsningar är regeringen beredd att göra för att komma till rätta med dessa problem? De åtgärder som statsrådet nämner i sitt svar har uppenbarligen inte givit resultat.

Vid en undersökning av 500 mellanstadieelever alldeles nyligen hade hälften allvarliga brister i lågstadiets matematik. 10 % av sjätteklassarna hade samma brister – i lågstadiets matematik! – nu 25 år efter grundskolans införande, trots att skolministern säger att matematik har en central ställning i undervisningen.

När elever har så allvarliga brister är det både tragiskt och olyckligt. Det är tragiskt därför att det försvårar för eleverna att bli ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Förutsättningen för detta är att man har elementära kunskaper i läsning, skrivning och räkning. Det är också olyckligt, eftersom det, trots att dessa brister är så uppenbara och länge varit det, egentligen inte händer någonting.

Anf. 125 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Per Stenmarck påminner något om Martin Ljung i en klassisk monolog, där han som kompositör plötsligt utropar: "Varför skrivs där ingen sång om sjömän?", trots alla de sjömanssånger som finns. I själva verket har debatten om skolans brister förts mycket energiskt. Jag har flera gånger – jag vet inte om Per Stenmarck haft möjlighet att vara närvarande i kammaren vid de tillfällena – redovisat vad som faktiskt har gjorts offensivt för att avhjälpa brister.

Det gäller förstärkning av svenskämnet – det har den här regeringen gjort. Vi har satsat på utgivning av klassiker för skolbruk. Vi har satsat på kultur-i-skola-verksamhet, vilket har haft en närmast explosionsartad framgång.

Vi har uppmärksammat att ett antal barn räknar dåligt. Av Per Stenmarcks

redovisning verkar det som om dessa barn har gått i skolan i 25 år, men det har de naturligtvis inte gjort. Det gäller de barn som har gått i skolan endast några år och som inte räknar tillräckligt bra och som därför får en förstärkt undervisning. Vi har alltså uppmärksammat problemet.

Nu går vi vidare. Jag har tagit upp frågan om läroböcker och jag har sagt att vi måste se till att barnen får bättre sådana. Då har jag fått polemik från en skolchef i ett intervjuuttalande i Dagens Eko. Han är skolchef i Vellinge, som Per Stenmarck kanske vet var det ligger. Skolchefen säger att läroböcker inte är så viktiga, att det bara är föräldrarna som är intresserade av dem eftersom de vill veta vad barnen gör i skolan. Jag delar inte den uppfattningen. Läroböcker är viktiga och våra barn bör ha sådana.

På punkt efter punkt tar vi itu med de problem vi möter. Vid ett framträdande inför en församling lärare för ett par veckor sedan sade jag, att vi måste se till att våra lärare både får tillgång till de timmar de behöver för att undervisa eleverna och tillgång till de elever som skall undervisas.

Jag upprepar att på område efter område och punkt efter punkt där vi noterar svårigheter, går vi in och vidtar konkreta åtgärder för att förbättra situationen. Kampen mot utslagningen har burit frukt. Andelen elever som lämnar skolan utan tillräckliga kunskaper minskar för närvarande.

Anf. 126 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Om skolministern hade lyssnat på vad jag sade, hade han nog hört att det var mellanstadieelever jag talade om i mitt exempel. Skolministern hade ett belysande exempel på att mycket har sagts i denna debatt men att egentligen mycket litet har gjorts.

Samtidigt som vi har en lång rad problem i den svenska skolan, finns det inte något annat land som satsar så mycket pengar räknat per elev som vi gör i Sverige. Vi måste fråga oss om vi har en skola som motsvarar de krav som vi har rätt att ställa. Har våra ungdomar en skola som motsvarar de krav som de har rätt att ställa? Varje år lämnar tusentals ungdomar skolan utan att ha elementära kunskaper. Jag kan bara dra en slutsats: vi prioriterar på ett felaktigt sätt. Vilka omprioriteringar inom skolan är regeringen beredd att föreslå för att vi skall kunna uppnå de mål som vi ställer på goda kunskaper?

För övrigt, herr talman, delar jag skolministerns uppfattning om lärobokens betydelse.

Anf. 127 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Mycket har sagts och mycket har också gjorts, vilket jag redovisade i mitt tidigare inlägg. Jag redovisade faktiskt ett antal mycket konkreta åtgärder. I några avsnitt har jag fått kritik för åtgärderna. Det gäller exempelvis insatserna mot utslagningen i grundskolan. I debatter med partivänner till Per Stenmarck har jag mött förslaget att man inte skall tvinga de barn som inte vill gå i skolan att gå där så länge, eftersom det är så besvärligt för dem och de har så svårt att lära sig något. Vi har sagt att vi inte skall lösa problemen genom att befria ungdomar och barn från svårigheterna, utan vi skall hjälpa dem igenom svårigheterna. Då tvingas man faktiskt att upptäcka att svårigheterna finns. Jag är inte beredd att medverka till att dölja problemen genom att befria barnen från att gå i skolan.

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

*Om slutsatserna av
vissa prestationsunder-
sökningar av elever i
grundskolan*

Anf. 128 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Det är uppenbarligen så att de förslag som statsrådet läst upp inte har gett något resultat. Det är något som är utomordentligt tragiskt för de ungdomar som går i skolan i dag. Statsrådet säger att vi skall framhålla det positiva, och det låter naturligtvis bra. Men det finns en tendens i statsrådets svar att nonchalera de tecken till problem som finns i grundskolan i dag. Men bakom alla siffror som jag har läst upp finns det levande människor, ungdomar som möter verkligheten utan att kunna det som är nödvändigt. Många saknar ett eget språk. Ännu fler kan än mindre andras språk. De som är unga i dag måste få den bästa tänkbara förberedelsen – det får de inte i dag.

Anf. 129 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig få påminna om att de åtgärder som jag har redovisat har det fattats beslut om under de senaste 4–5 åren, i vissa fall ännu kortare tid tillbaka. Av en undersökning som gjordes i Göteborg i höstas har vi kunnat konstatera, att inom loppet av ett par år har andelen elever som lämnar skolan utan fullständiga betyg minskat från 4 % till 2 %. Jag ser faktiskt detta som ett mätbart och påvisbart resultat. Jag hävdar alltså att de åtgärder som har vidtagits faktiskt verkar i rätt riktning.

Jag tillhör ingalunda dem som döljer problemen, tvärtom har jag tagit upp dem, jag redovisar dem och lägger också fram konkreta förslag till åtgärder. Däremot ser jag ingen anledning att göra problemen större än vad de är. Att beskriva problem såsom olösliga är ett dåligt sätt att lösa dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:Fi4–Fi7 till finansutskottet

1987/88:T2–T4 till trafikutskottet

32 § Anmälades och bordlades

Proposition

1987/88:47 om godkännande av Wienkonventionen den 21 mars 1986 om traktaträtten mellan stater och internationella organisationer eller internationella organisationer sinsemellan

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 12 november

1987/88:99 av *Larz Johansson* (c) till statsministern om ökade resurser till skolan:

Inför den socialdemokratiska partikongressen gjorde Ingvar Carlsson, i sin egenskap av ordförande i det socialdemokratiska partiet, långtgående utfästelser på skolans område:

Med hjälp av de resurser vi kommer att förfoga över skall vi se till att vi får en skola för våra barn och ungdomar som vi kan vara stolta över.

Detta är ord som på många håll tolkats som en socialdemokratisk omvändelse och som ett löfte att skolan skall slippa att drabbas av ytterligare besparingar – ja rent av få vissa resurstillskott.

Men för oss som är verksamma i riksdagen, och för alla som arbetar ute i skolväsendet, är det dock av större intresse att få veta vad Ingvar Carlsson har att säga i sin egenskap av statsminister och regeringschef. Är statsministern beredd att ge motsvarande besked i riksdagen?

I regeringsdeklarationen vid riksmötets öppnande nämndes grundskolan närmast i förbigående – däremot upprepades löftet om att alla ungdomar under 20 år skulle beredas plats i gymnasieskolan. Detta löfte har dock ställts ut under de senaste tre åren, utan att det gett något påtagligt resultat. Vi har fortfarande antagningsbestämmelser som prioriterar 16–17-åringar, och många s. k. äldresökande avvisas från gymnasieskolan.

Samtidigt vet vi att skolväsendet drabbats av stora besparingar under de senaste åren. Ungdomsskolans och vuxenutbildningens andel av utgifterna i statsbudgeten uppgick budgetåret 1980/81 till 8,7 % men har under 1986/87 minskat till ca 7 %.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till statsministern:

1. Har regeringen för avsikt att återställa någon del av tidigare gjorda besparingar inom skolområdet?
2. På vilket sätt kan regeringen medverka till att eleverna får egna läroböcker, bra skolmat och tillgång till bra skollokalerna?
3. När kommer regeringen att infria löftet om gymnasieutbildning för alla ungdomar under 20 år?

1987/88:100 av *Alf Svensson* (c) till statsrådet Georg Andersson om de svenska ambassadernas roll vid prövningen av flyktingärenden:

År 1983 flydde paret Michail och Sveja Filipov från Bulgarien. Efter nio månader i flyktingläger i Istanbul förflyttades de till Rom. Där inledde de kampen för familjens återförening. Efter 17 månader och bl. a. hungerstrejker fick de två döttrarna och deras farmor lämna Bulgarien för att resa till Rom.

Familjen bor i dag i en ort utanför Rom i Italien. Tillsammans med

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Meddelande om interpellationer

döttrarna Michaela, född 1979, Severina född 1980, och farmodern Maria Kirova 86 år gammal, bor de i dag som flyktingar i en trerumslägenhet som de delar med fyra ungdomar från Polen och en polsk familj.

Michail Filipov är efter sju års universitetsstudier i Bulgarien utbildad teaterdirektör. Han fick dock aldrig möjlighet att i Bulgarien utöva sitt yrke eftersom han gett uttryck för avvikande åsikter. Efter att ha försörjt sig som skådespelare under några år förlorade han sin anställning, förvisades till en avsides belägen by och beordrades till arbete i gruvorna. Hans bräckliga hälsa, med bl. a. njurstensbesvär, gjorde det omöjligt för honom att klara arbetet. Hans fru Sveja, nu 33 år, också hon med gedigen universitetsutbildning, försörjde familjen som lärare i historia och litteratur.

Parets dotter Michaela lider av flera handikapp. Hon har tre olika hjärtfel och har dessutom kromosomförändringen Downs syndrom (mongolism). Också farmodern Maria Kirova är i trängande behov av läkarvård.

Fyra år efter flykten från Bulgarien väntar familjen Filipov fortfarande på att något land skall ta emot dem. Väntan har blivit lång och familjens drömmar om frihet i väst har fram till nu utbytts mot besvikelser och misströstan. Familjen lever i dag på flyktingstöd som utgår till makarna. Till de båda barnen och för deras farmor ges ingen hjälp.

Från FN:s flyktingkommission har familjen Filipov fått besked att endast några få länder i Europa kan ta emot och erbjuda ett hjälpprogram för handikappade flyktingar. Ett av dessa länder är Sverige, och familjen har värdjat om att få komma hit. I april 1986 avslog emellertid invandrarverket denna begäran utan motivering. En andra ansökan gjordes i år.

Enligt handläggaren på SIV skulle en tillstyrkan från UNHCR vara tillräckligt för att familjens ansökan skulle få en positiv behandling. Mrs M.P. Durante på UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) i Rom skrev då ett brev till den svenska ambassaden i Rom för vidare befordran till SIV. Vid ambassaden vägrade man dock att befatta sig med brevet och återsände det till UNHCR med motivering att ärendet måste skötas via UNHCR:s högkvarter i Genève. Då ingen tillstyrkan från Rom nådde SIV beslutade invandrarverket den 20 oktober 1987 om avslag på familjens ansökan.

Familjens vänner i Sverige har, efter kontakt med handläggaren på SIV, rått familjen att göra en ny ansökan och till denna bifoga intyget från UNHCR i Rom. Ärendet skulle då på nytt prövas av invandrarverket. UNHCR i Rom vägrar dock att utfärda ett nytt intyg mot bakgrund av den nonchalanta behandling som den svenska ambassaden, enligt deras uppfattning, bestod det tidigare intyget med.

I ett flyktingärende av denna art borde det vara självklart att avgörandet om hur ett ärende skall handläggas skall åvila statens invandrarverk, inte den svenska ambassaden i det land i vilket flyktingen befinner sig. Den svenska ambassaden i Rom borde således i detta fall omedelbart ha vidarebefordrat brevet till SIV.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga invandrarministern:

Vill invandrarministern medverka till att de svenska ambassaderna inte genom sitt agerande försämrar möjligheterna för flyktingar att få sina ärenden sakligt prövade av statens invandrarverk?

1987/88:101 av *Sten-Ove Sundström* (s) till industriministern om SSAB:s verksamhet i Luleå:

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Sysselsättningsläget i Norrbotten har förbättrats under de senaste åren. Trots detta har länet fortfarande landets högsta arbetslöshet. Den är mer än dubbelt så hög som riksgenomsnittet. Den höga arbetslösheten beror delvis på de pågående strukturförändringarna inom basindustrierna.

Strukturförändringarna inom trä-, malm- och stålbranscherna i länet berör ca 3 000 anställda under de närmaste åren. Bara inom SSAB:s verksamhet i Luleå beräknas antalet anställda minska med 750 personer under de kommande tre åren dels som en följd av strukturomvandlingen, dels genom de planerade årligen återkommande rationaliseringarna.

Samtidigt arbetar företagsledningen med nya strukturplaner som innebär att de nuvarande divisionerna ombildas till aktiebolag. En ytterligare neddragning av personalstyrkan kommer då att bli aktuell genom att stabsfunktionerna flyttas från Luleå. Därmed skulle personalstyrkan minskas med ytterligare 100 anställda utöver de redan tagna neddragningarna.

Ständigt nya organisationsförändringar skapar naturligtvis en ökad osäkerhet inför framtiden och företagets utveckling. Inte minst gäller det planerna på ett metallurgiskt centrum i Luleå. En ny inriktning där SSAB i Luleå kan komma att förvandlas till en produktionsfilial kan knappast vara i överensstämmelse med inriktningen för ett metallurgiskt centrum.

Med hänvisning till det anförda vill jag till industriminister Thage G Peterson ställa följande fråga:

Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidta för att få till stånd en ökad förädling vid SSAB:s produktion i Luleå?

1987/88:102 av *Per Stenmarck* (m) till miljö- och energiministern om vattenföroreningarna i Öresund:

Allt fler forskare slår larm om svåra miljöföroreningar i Öresund och Östersjön. Några menar att "Öresund är döende" och pekar på att situationen där t. o. m. är värre än i Laholmsbukten.

En dykare, som under många år följt utvecklingen, säger att "växterna kvävs, fiskarna mumifieras. Öresund är en enda stor dyngpöl. Om inget görs nu finns ingen levande bottenfauna kvar om fem år". (SDS den 1 november 1987).

Siffror framtagna av marinekologiska laboratoriet tyder på att detta kan vara en realistisk beskrivning av nuläget och framtiden:

- * Fosforhalten har fördubblats i Öresund tre gånger de senaste femtio åren.
- * I Östersjön har kvävehalten ökat fyra gånger och fosforhalten åtta gånger på hundra år.
- * Längs kuststräckor utanför Blekinge, nordvästra Skåne och Halland har halten av fosfor och kväve fördubblats i algerna.
- * I Öresund går ökningstakten av dessa halter ännu snabbare. Ökningen har skett 2,5 gånger de senaste tjugofem åren.
- * De organiska gifterna PCB och DDT fortsätter att öka – trots att den senare är förbjuden i Sverige. PCB förs sannolikt hit med östliga vindar från Finland och Sovjet, medan DDT kommer hit från tropikerna.

Allt detta gör att plankton och alger blir alltmer sällsynta i svenska vatten. Genom att kväve och fosfor ökat i sedimentavlagringarna har syrgashalterna sjunkit. Detta i sin tur ger upphov till de "döda" bottnarna.

En forskare säger att "vi har sett hur skadorna har ökat. I somras fanns de redan på 60 meters djup. För några år sedan behövde man gå ner till 100 meter för att hitta motsvarande skador. Det finns en tendens mot allt större arealer med syrebrist och svavelvätebildning". (SDS den 4 november 1987).

Ett särskilt problem utgör de uttag av sand, som sker i Öresund. Framför allt sker detta på den s. k. Vendisken mellan Helsingborg och Helsingör. Hål har bildats – både där och längre söderut utanför Falsterbonäset – när sandsugningsfartygen har gått fram. I dessa hål bildas svavelväte.

Vendisken, som tidigare tjänat som en trafikdelare, har sänkts. Därmed har nya förhållanden skapats. Tidigare bestånd av smådjur och plattfisk har minskat kraftigt.

Jordbruket utpekats ofta som miljöboven. Detta är en felsyn. Det hindrar inte att läckaget från jordbruket bör minska. Det är i det sammanhanget värt att betänka att den största ökningen av kväveläckaget skett i år, när den socialdemokratiska regeringen godkände stimulanter till trädesbruket. Den öppna jorden läcker mest. Detta kan också drabba Öresund.

Svenskt jordbruk har den lägsta kväveförbrukningen i Västeuropa. Om den minskning genomförs som nu diskuteras i Danmark kommer deras förbrukning av kväve ändå att ligga 20 % högre än i Sverige.

I olika sammanhang framhålls att kärnkraften skall avvecklas. Men det förtjänar att framhållas att nedsmutsningen av Öresund skett trots tillgången till denna rena energi. Alternativet med kol gör problemen ännu större.

Självfallet har den allvarliga utvecklingen av vår miljö på olika sätt orsakats av människor. Våra ingrepp i naturen har skett sedan urminnes tider. Teknisk utveckling har på många sätt varit positiv, men den har också haft ett pris. Förbättrad teknik har förändrat naturen. Det är därför viktigt att vi eftersträvar en teknik som är i harmoni med naturen. För detta fordras tekniska framsteg, men kanske i annan form än tidigare. Forskningen bör i ökad utsträckning syfta till att lära oss att gå över från att förbruka ändliga resurser till att använda förnybara.

På lång sikt skulle detta förbättra situationen även för Öresund. Men det krävs också snabbare verkande åtgärder:

- * Införande av miljöavgifter och skattestimulanter för företag kan vara ett sätt att åstadkomma detta. Men effekten blir bra först om vi kan få andra länder i Europa att acceptera denna linje.
- * Förbättrad information till företag och allmänheten runt Öresund, med målsättningen att åstadkomma ett större personligt ansvarstagande.
- * Ökade kontakter mellan Sverige och Danmark i syfte att gemensamt söka lösa problemen.
- * Utökade diskussioner med Östeuropa, eftersom en stor del av de utsläpp som drabbar Öresund och Östersjön odiskutabelt kommer därifrån.
- * En samordning av den kunskap som i dag finns utspridd på en lång rad företag, institutioner och myndigheter, är sannolikt också nödvändig.

Vilka initiativ kommer miljö- och energiministern att ta, för att snart komma till rätta med den miljöförstöring som drabbat Öresund?

1987/88:103 av Gullan Lindblad (m) till socialministern om arbetsskadeförsäkringen:

Prot. 1987/88:22
12 november 1987

Meddelande om interpellationer

Arbetsskadeförsäkringen kommer att kosta 15 miljarder kronor budgetåret 1990/91 jämfört med 3,6 miljarder i dag enligt riksrevisionsverkets beräkningar. RRV anser att riksförsäkringsverket snarast tagit till i underkant vid sin budgetframställan och att kostnaderna för administrationen inte går att begränsa annat än marginellt om inte lagen om arbetsskadeförsäkring ändras.

Arbetsskadefonden är tom, och ett underskott om 500 milj. kr. beräknas vid årsskiftet.

Det kommer att bli nödvändigt att höja arbetsskadeavgiften med 3–5 % om inga åtgärder vidtas.

Riksförsäkringsverket begär 330 nya tjänster till försäkringskassorna inför budgetåret 1988/89 och 52 nya miljoner till administrationen av arbetsskadeärendena. Dessa förstärkningar behövs enbart för att väntetiderna inte skall öka ytterligare.

”Utan kraftfulla åtgärder från statsmakterna är handläggningen av arbetsskadeförsäkringen på väg mot den totala katastrofen”, utropade generaldirektören för riksförsäkringsverket i Dagens Nyheter den 25/8. Han uttalade vidare: ”Bifaller regeringen kravet på 330 nya tjänster kommer ca 1 300 av verkets 15 000 anställda att vara sysselsatta med att administrera fördelningen av mindre än 3 % av kostnaderna i socialförsäkringssystemet.”

Antal ärenden och balanser i arbetsskadeärenden:

	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Inkomna ärenden	41 400	42 900	45 600	54 400	64 600	79 000
Avgjorda ärenden	43 700	41 800	40 700	45 900	57 100	62 000
Därav bifall	24 000	24 200	25 500	29 000	38 600	50 000
Balans 31/12	18 000	19 200	24 000	32 500	40 000	50 400

Under år 1987 har ärendebalansen fortsatt att öka och uppgick efter första halvåret 1987 till ca 58 000 ärenden. Detta trots att 15 milj. kr. anvisades till försäkringskassorna under budgetåret 1986/87 samt 30 milj. kr. som en engångsanvisning under innevarande budgetår för att möta den kraftiga ärendetillströmningen.

Det torde framstå som självklart för varje ekonomiskt ansvarskännande person, att den hittillsvarande utvecklingen inte kan fortsätta. Anslagsökningar har inte haft någon som helst effekt på ärendebalanserna, bl. a. på grund av att försäkringsdomstolen ständigt ändrat praxis så att för närvarande ca 85 % av alla ärenden godkänns som arbetsskador.

”Vi anser att regeringen har skäl att ompröva hela systemet”, säger man vid riksrevisionsverket.

Jag vill fråga socialministern:

Ämnar regeringen vidta snabba åtgärder för att stoppa utgiftsexplosionen och den ökande administrationen för arbetsskadeförsäkringen?

Vilka åtgärder föreslås?

Meddelande om interpellationer

Den 17 december 1986 aktualiserades denna fråga vid en uppvaktnings från Kungälvspolisen, representanter för Stenungsunds och Kungälvspolis kommuner samt en representant för riksdagen hos dåvarande justitieminister Sten Wickbom. Kungälvspolisdistriktet inrymmer kommunerna Kungälv, Stenungsund, Tjörn och Orust.

Vid uppvaktningsöverlämnades en utredning som visade att arbetsförhållandena inom distriktet var så pressande att polispersonalen i allt större utsträckning söker tjänster hos annan polismyndighet eller i annan verksamhet.

I den vid uppvaktningsöverlämnade redogörelsen för översynen av organisationen, som låg till grund för ovanstående uttalande konstaterades, att det skulle behövas 16 nya tjänster för att speciellt kriminalavdelningen och lokalvaktområdet i Stenungsund skulle kunna fungera på ett någorlunda tillfredsställande sätt.

Justitieministern ville innan svar lämnades avvakta rikspolisstyrelsens utredning, vilken utsändes på remiss de första dagarna i januari 1987. Den visade att Kungälvspolisdistriktet skulle mista två polistjänster. Länsstyrelsen uttalade i yttrande över utredningsförslaget sitt stöd för Kungälvspolisstyrelsens uppfattning att polismyndigheten är i behov av personalförstärkning.

Läget nu ett år senare är ännu värre, och extraordinära åtgärder måste till för att få det hela att fungera i detta vidsträckt distrikt.

16 poliser har under en tid sagt upp sig eller söker andra tjänster antingen inom eller utom polismyndigheten. Många sjukskrivningar av kortare eller längre tidslängd vållar också svåra planeringsproblem, eftersom de som inte är i tjänst inte går att ersätta. Övertidstaket har redan nåtts av flera poliser inom distriktet.

Polisstyrelsen i Kungälvspolisdistriktet har trots de alarmerande uppgifterna som delgavs både rikspolisstyrelsen och justitiedepartementet för snart ett år sedan – och förhållandena har nu försvårats – ännu inte fått något formellt svar på sin hemställan om förstärkning av resurserna.

I anledning av ovanstående vill jag fråga justitieministern:

1. Har ärendet behandlats i departementet efter uppvaktningsöverlämnningen?
2. Vad har man i så fall för lösning att föreslå?
3. Kan justitieministern tänka sig att föreslå fler polistjänster till Kungälvspolisdistriktet så att arbetsglädjen i polisdistriktet kan komma tillbaka och så att människorna som bor i dessa kommuner kan känna trygghet igen?

34 § Kammaren åtskildes kl. 18.06.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD